

e-MUSEUdelTER

LA FONT DE LA MARE DE DÉU

L'aigua que sadollava Manlleu

Joan Arimany i Juventeny

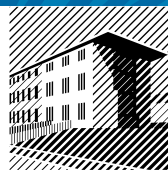

Museu del Ter
MNACTEC

#museudelter #MANLLEU

Museu del Ter Plaça de les Dones del Ter, 1
08560 - Manlleu - T 938515176
info@museudelter.cat
www.museudelter.cat

e-MUSEUdelTER

LA FONT DE LA MARE DE DÉU

L'aigua que sadollava Manlleu

Joan Arimany i Juventeny

Museu del Ter
MNACTEC

Ajuntament de Manlleu

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Aquesta publicació forma part del programa "Etnologia en xarxa" de l'Observatori del Patrimoni Etnològic i Immaterial de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Correcció: Consorci per a la normalització lingüística

Disseny: StudiDF

ISBN 978-84-09-40610-4

Juny de 2022

**A les pabordesses, passades i
futures, i al veïnat de la font de
la Mare de Déu que l'ha cuidada
aquests tres-cents anys.**

SUMARI

PRÒLEG	6
INTRODUCCIÓ	8
L'AIGUA, RECURS NATURAL IMPRESCINDIBLE	13
Aigua i mitologia religiosa	14
L'aigua al Manlleu de les fonts i els pous	20
El pou de la font de la Mare de Déu	24
Les fonts i els abeuradors del nucli urbà	28
VIRGINAL FONT SEGELLADA	41
La construcció i primers dos segles	42
Temps difícils. La dècada de 1930	60
La recuperació de 1940	73
La restauració de la dècada de 1970	80
DEVOCIÓ A LA MARE DE DÉU I VIDA SOCIAL A L'ENTORN DE LA FONT	93
L'aigua: centre de la convivència	94
L'imaginari col·lectiu: els goigs a la Mare de Déu de la Font	98
Les pabordesses de la font	114
La festa de la font de la Mare de Déu	122
ORGULL MANLLEUENC: LES LLOANCES	139
EPÍLEG	151
DOCUMENTACIÓ ANNEXA	155
Cartells	186
AGRAÏMENTS	191

Pròleg

Eva Font Morató

Regidora de Cultura de l'Ajuntament de Manlleu

Entre el Manlleu medieval i el Manlleu industrial, entre els barris de Dalt i Baix Vila, trobem un dels racons més emblemàtics de la ciutat de Manlleu: la font de la Mare de Déu. Construïda en el que eren els límits de la ciutat l'any 1722, al llarg dels anys ha estat un referent urbà per als manlleuencs i manlleuenques.

La publicació que teniu a les mans (o més aviat davant dels vostres ulls) relata amb rigor l'origen i l'evolució de la font des de diferents perspectives: la importància de l'aigua com a recurs natural; la devoció per la Mare de Déu; els goigs i les manifestacions socials. La cultura popular també hi és present, perquè, com diu la llegenda del Serpent, el diamant també forma part d'aquesta història. Una història molt ben documentada i que en Joan Arimany i Juventeny explica detalladament.

Així doncs, felicitem en Joan pel resultat d'aquest estudi i li agraïm la seva incansable tasca investigadora sobre la història i la cultura popular manlleuenc (les capelletes de carrer, els Tonis, el ball del ciri, etc.). Estudis dels quals també podeu veure el resultat publicat, ja que formen part de la col·lecció del Museu del Ter, i gràcies a la seva aposta per a les publicacions en format digital les podem trobar a www.museudelter.cat.

Agraïm també al grup de dones, veïnes del carrer o de les proximitats de la font, la seva constant i altruista dedicació per tenir cura d'aquest indret emblemàtic. Generació rere generació han vetllat pel manteniment i l'ornamentació de la font i cada any, el diumenge de Corpus, organitzen la seva festa. Gràcies, pabordesses de la Mare de Déu de la Font!

No podria acabar sense dir que enguany es compleixen tres-cents anys de la construcció de la font de la Mare de Déu. Un bon motiu de celebració, però també un bon motiu de compromís per part de l'Ajuntament. Compromís per conservar aquest espai de tant valor i voluntat per restaurar un dels elements més significatius del patrimoni cultural manlleuenc. Felicitats i que per molts anys en puguem gaudir!

Introducció

Manlleu disposa d'un autèntic *Axis mundi*. Aquesta expressió s'atribueix a un lloc sagrat on s'interpreta que, en un eix vertical, s'uneixen l'esfera celestial amb la "M'are Terra". Es tracta, per tant, d'un lloc o espai ben especial en el qual l'ésser humà té contacte amb el seu esperit més bàsic, sorgit de les profunditats, i el connecta amb el seu esperit més elevat, dirigit a la comprensió de la divinitat omnipotent. L'*Axis mundi* manlleuenc és, sens dubte, la font de la Mare de Déu.

Aquest punt de la geografia urbana també és punt d'intersecció d'un altre eix més prosaïc que se situa en un pla perpendicular a l'anterior. Estrictament terrestre i humà, uneix el Dalt i el Baix Vila. Esdevé, així, un pla totalment manlleuenc on coincideixen el passat medieval –el nucli originari– i el seu futur modern –a la recerca del riu i l'establiment de la industrialització. Així ho manifestava l'Oficina Tècnica del Centre Històric de l'Ajuntament de Manlleu, dirigida per Miquel Surinyach, l'any 2002: "El carrer de la Font, en altre temps límit sud de la població, tenia continuïtat en direcció al molí draper de la Cavalleria i a Roda de Ter per llevant, i en direcció al riu Ter i al Voltreganès per ponent, i encara constitueix, avui dia, la frontera entre el Dalt Vila i el Baix Vila. La baixada de la Font, antigament anomenada carrer del portal del Comte, era un dels accessos al Manlleu antic".¹

L'any 1722, fa tres segles, es va enllestir una obra de cabdal importància per a la població manlleuenc. Una conducció subterrània feta amb còdols de riu, popularment coneguda

¹ Oficina Tècnica del Centre Històric. *Font de la Mare de Déu. Identificació i localització del pou medieval*. Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Manlleu, 2002, p. 2

com a "mina", recollia l'aigua que sorgia del pou que des de segles enrere proporcionava el preuat líquid i que el creixement urbà havia fet de difícil accés. La construcció que es va dur a terme, encarada a migdia i oberta cap a les terres que enllaçaven amb el riu Ter, era mereixedora de l'aprovació de tothom.

La importància de mantenir el subministrament d'aigua, i que fos prou saludable per al seu consum, devia aconsellar prendre la mesura oportuna. La gent del Manlleu d'aleshores va tenir el pensament, ben propi de la religiositat de l'època, de posar tan necessari espai sota l'advocació de la Mare de Déu. I, en una fornícula ben barroca, van situar-hi una imatge mariana. Possiblement, aquest gest també pretenia recordar que l'origen d'aquella aigua es trobava a la deu que anteriorment era a la placeta situada davant del temple parroquial dedicat, precisament, a Maria. Des d'aleshores l'indret es coneix com la font de la Mare de Déu i, l'escultura, com la Mare de Déu de la Font.

Aquest llibre té tres grans apartats que pretenen presentar el gran valor d'aquesta deu d'aigua, que ofereix servei des de fa tres segles.

La primera d'aquestes seccions destaca la gran importància de l'aigua com a recurs natural, la seva disponibilitat a Manlleu, anteriorment a la xarxa de distribució actual, a partir de pous i fonts artificials.

La segona està adreçada a conèixer la construcció de la font de la Mare de Déu, amb moments difícils per a la conservació de la imatge mariana, i les diferents reformes que s'hi han fet per alenteir-ne la degradació.

La tercera secció, de caràcter essencialment etnogràfic, convida a reviuir les manifestacions socials, quotidianes o extraordinàries, i les activitats de les quals la font ha estat al centre. Aquesta mirada s'enfoca, especialment, en la tasca d'aquelles persones –les pabordesses de la font– que n'han tingut i en tenen cura per fer aquest espai agradable. L'esforç diari de les pabordesses de la font ha permès mantenir amb tota la seva decència un racó de la ciutat que acumula diferents valors: el valor patrimonial material i artístic, prou evident; el valor patrimonial immaterial, per

la devoció expressada fins avui a la Mare de Déu; un valor etnogràfic, que recull les múltiples relacions humanes que han cercat apagar la set amb la seva aigua; un valor simbòlic, autènticament manlleuenc, i segurament algun d'altre que cadascú que s'hi ha aturat conserva ben endins com un tresor.

La font de la Mare de Déu és patrimoni de tota la ciutat. Per aquesta raó forma part del patrimoni de tots els manlleuencs i manlleuenques. I és una tasca de tothom vetllar per la seva conservació. És un deure i una obligació, com la que van assumir generacions anteriors, vetllar per la seva preservació i transmissió, amb les degudes condicions, cap al futur. L'Ajuntament, però, és el primer deutor en aquesta tasca i ha d'implementar les mesures adequades per mantenir decent i acollidor aquest recinte.

Malauradament, el petit edifici, que dificultosament es manté amb dignitat, des de fa temps ja no ofereix el seu do sorgit de la natura. La societat actual ha malmès la qualitat dels aqüífers i ja no permet prendre les seves aigües sense córrer cert perill. Aquest fet, segurament irreversible, no resta gens d'encant de la font manlleuena. Temps abans, el canvi d'hàbits ja havia transformat aquell fet habitual d'anar a buscar aigua a la font. Aquest fet no minva, ni molt menys elimina, l'emoció que sent qui s'acosta a la font. El soroll continuat del raig de l'aigua, com una cançó de bressol, no deixarà mai de captivar i seduir les generacions futures com ho ha fet amb les precedents.

La imatge actual de la Mare de Déu de la Font.
Fotos de Xevi Vilaregut

L'AIGUA,

RECURS NATURAL IMPRESCINDIBLE

Aigua i mitologia religiosa

La importància de l'aigua com a recurs natural és indubtable. L'evolució de tota l'existència de la terra no hauria estat possible sense la seva presència. La seva aportació, més enllà dels beneficis positius però especialment per aquests beneficis, s'ha incorporat als trets culturals de la humanitat. Joan Soler ho definia amb aquestes paraules: "Un dels quatre elements de la natura: principi i fi de totes les coses, l'element primordial, la protomatèria, d'on sorgeix la vida".²

L'aigua té intensos significats ben arrelats a l'essència humana i com diu l'antropòloga Josefina Roma, entre els quatre elements originals té una sentit ben profund; "[...] principi i fi de totes les coses, la protomatèria d'on sorgeix la vida".³ És com dir, per tant, que representa l'alfa i l'òmega de la natura i d'allò que se'n deriva; argument que recorda l'entitat de Crist citada al llibre de l'*Apocalipsi*.⁴ Per la seva banda, Mònica Miró detalla les significacions simbòliques religioses de l'aigua: "[...] l'aigua com a font de vida, l'aigua com instrument de purificació i d'expiació, l'aigua com a símbol de regeneració física i espiritual i l'aigua com a centre de processos i d'experiències. Aquests tòpics, relacionats els uns amb els altres, ja es troben en les tradicions més antigues i es combinen de les formes més diverses possibles".⁵

Els pous i les fonts, emissors de l'aigua subterrània, eren el paradigma de la capacitat de l'ésser humà per domesticar el preuat líquid. En època romana, com era propi de la seva polièdrica religió, van tenir la divinitat anomenada Furrina. Com va recollir Xavier Fàbregas, la seva aportació

2

Soler, Joan.
Enciclopèdia de la fantasia popular catalana. Barcelona: Barcanova, 1998, p. 15

3

Roma, Josefina.
"Els rituals i les festes de l'aigua" dins *Tradicionari: enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Generalitat de Catalunya, 2006, v. 5, p. 76

4

Apocalipsi, 1:8

5

Miró, Mònica. "Aigua" dins *Antropología de la religión*. Barcelona: UOC, 2003, p. 327

Font natural, prop de Fontalba (Queralbs), camí del Puigmal i al santuari de Núria. Fons Joan Arimany

beneficiosa en la construcció d'un pou comportava un procés acurat: "[...] per tal de beneir els forats plens d'aigua Furrina exigia, segons va consignar l'agrònom Pal·ladi, d'excavar-los d'un diàmetre de vuit peus, dos dels quals havien de ser recoberts de maons; també volia la vicedeessa que els pous fossin netejats amb sofre, que hom i practiqués obertures laterals per a la ventilació [...]".⁶ Fàbregas conclouia amb una afirmació ben encertada: "Enginyeria i ritual religiós començaren de desenvolupar, als primers temps de l'Imperi [romà], una prudent col·laboració".⁶

Roma també afirma que la incorporació de l'aigua al fet religiós va arribar al cristianisme: "El vell culte a les aigües ha perviscut en alguns rituals malgrat les prohibicions del cristianisme, que finalment ha acabat integrant-lo a la litúrgia i també al santoral festiu [...]".⁷ Molts santuaris i ermites escampades per la geografia catalana, i més enllà, és clar, s'edificaven en deus naturals d'aigua. L'esmentat Soler afirmava, amb rotunditat, aquesta elecció per motius ben seculars: "A quantes fonts la gent atribueix virtuts curatives, rejuvenidores o miraculoses! Des de l'aigua de Lourdes a la dels balnearis".⁸ Segons Josep M. Marquès, l'elecció no era gratuïta: "Bastir un lloc de culte prop d'una font és una opció pràctica i simbòlica alhora".⁹ Fins i tot, diu Josefina Roma, el llegendari assumia que era el punt on

Font del santuari de Puig-l'agulla (Sant Julià de Vilatorrada). Fons Joan Arimany

⁶ Fàbregas, Xavier. *Les arrels llegendàries de Catalunya*. Barcelona: La Magrana, 1995, p. 99

⁷ Roma, Josefina. "Els rituals i les festes de l'aigua" dins *Tradicioni: enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Generalitat de Catalunya, 2006, v. 5, p. 77

⁸ Soler, Joan. *Enciclopèdia de la fantasia popular catalana*. Barcelona: Barcanova, 1998, p. 303

⁹ Marquès, Josep M. *Per les esglésies*. Girona: Diputació de Girona; Caixa de Girona, 2000, p. 25

¹⁰ Roma, Josefina. "Els rituals i les festes de l'aigua" dins *Tradicioni: enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana: Generalitat de Catalunya, 2006, v. 5, p. 77-78

s'havia trobat la imatge, sobretot mariana, posteriorment venerada: "Moltes marededéus han estat trobades o s'han aparegut en fonts miraculoses, perquè acostumen a mantenir un fort lligam amb l'indret, a vegades ja tingut per sagrat per les religions anteriors"; i afirma: "Hi ha advocacions de marededéus de la Font, de la Font Santa, de la Font de la Salut, de la Fontcalda, dels Torrents, de les Dues Aigües...".¹⁰

Totes les qualitats atribuïdes a les fonts, com apuntaven Soler i Marquès, ja transferien al lloc un valor prou important per a les persones que els feia mereixedors d'un caràcter especial que els acostava a la sacralitat. Així, les dues qualitats, les de les fonts i les dels santuaris, s'ajudaven mútuament. L'indret significat rebia un nou caràcter, en aquest cas religiós, que el potenciava i que l'acabaria substituint en la gran majoria de casos.

L'establiment de nuclis de població tenia molt en compte la proximitat de l'aigua, des dels rius i rieres cabaloses a les possibilitats d'extracció i obtenció de les profunditats subterrànies; el creixement i l'augment de la complexitat d'aquestes establiments va obligar, en aquest darrer cas, a recórrer a l'enginy i la tècnica per fer-la aflorar i posar-la a l'abast de la gent. Igualment, si la deu que la proporcionava era natural, calia fer apte el recinte i endreçar-lo, i fer-lo més pràctic i acollidor.

La possessió d'un pou o d'una font a prop de la llar podia suposar una certa garantia de prosperitat o, en el menor dels casos, una comoditat. D'acord amb les creences cristianes mantingudes i potenciades en diferents èpoques, un bé tan important calia posar-lo sota la protecció d'un sant, santa o de la Mare de Déu. Aquest gest pietós responia a la necessitat de mantenir el subministrament d'aigua i que aquesta fos adequada per al consum humà i les diferents necessitats.

El costum d'aixecar santuaris prop de fonts en l'espai rural es va transformar en el fet de col·locar una fornícula amb una imatge religiosa a tocar i si era possible just a sobre del subministrament d'aigua en espai urbà.

A Manlleu, la font de la Mare de Déu és l'exemple ideal d'aquesta pràctica que es va repetir en d'altres carrers.

Així, algunes capelletes amb les imatges religioses tenien (i encara tenen) aquesta estreta relació per la proximitat física amb una font: al carrer de Sant Jaume amb la d'aquest sant, la de Sant Mamet a l'inici del carrer de la Cavalleria, la de Sant Antoni Abat al carrer d'Enric Delaris situada fins al 1953 a la desapareguda casa de cal Platero, que era davant mateix d'un l'abeurador de bestiar. No cal recular gaire en el temps per veure un cas semblant; l'any 1995 es posava en funcionament la font de Sant Pancraç al carrer de Garcia Estrada:

"Amb la presència de l'alcalde Joan Usart, es va inaugurar el passat dissabte, la font de Sant Pancraç, al barri de l'Erm. Aquesta font, que s'ha instal·lat a prop d'on n'hi havia hagut una altra anteriorment, havia estat demanada pel veïnat des de temps enrere. La dedicatòria a Sant Pancraç ve donada pel fet que les creences populars consideren aquest sant com l'advocat dels que busquen feina. La inauguració es va fer gairebé coincidint amb l'efemèrides del patró, que es celebra el 12 de maig".¹¹

¹¹
"Inauguren al barri de l'Erm la font de Sant Pancraç", *Manlleu-publicació*, n. 785, 26 de maig de 1995, p. 5

Font de Sant Pancraç al carrer Garcia Estrada, inaugurada al maig de 1995. Foto de Xevi Vilaregut

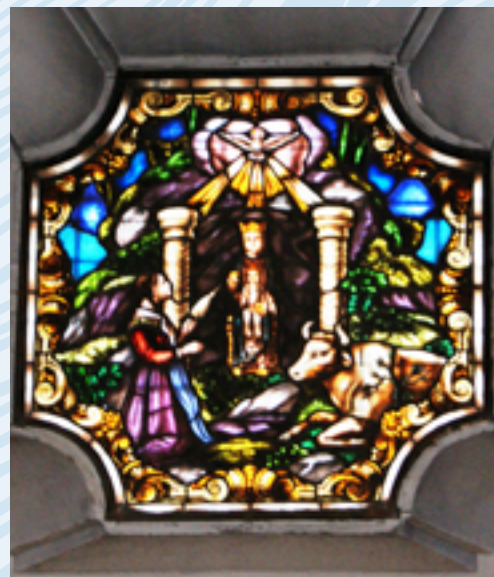

La Mare de Déu de la Gleva i l'aigua

Entre els segles XIV i XIX, freqüents rogatives des de diverses parròquies properes feien camí cap al santuari de la Gleva per invocar la intercessió de la Mare de Déu per aconseguir el benefici de la pluja.

L'any 1692, el canonge Francesc Poquí, nascut a la masia propera a Sant Esteve de Vila-setrú, va publicar una obra dedicada a la figura mariana venerada al temple voltreganès: *Gleba de discursos: en excelencias de la Gleba de oro Maria baxo la invocacion de la Gleba coronada de muchos favores, gracias y milagros para consuelo de sus devotos*. En aquesta interessant edició, va explicar la raó per la qual la Mare de Déu era bona auxiliadora quan calia aigua:

"La Fuente del Paraíso, que partida en quatro ríos, regava toda la tierra, ella sola bastava para quitar la sequedad, y falta de lluvia, pues aún no havia llovido. Esta fuente símbolo fué de María dize San Bernardino. Y como aquellos ríos en su origen estava unidos con esta Fuente [...] denoto esta Fuente a María [...] Luego, si aquella fuente, ella sola, bastava para quitar la sequedad y falta de lluvia; digase que María, aunque baxo de muchos nombres es propicia para alcançar aguas [...] ella sola es bastante para alcançar lluvia, que riegue los campos, y quite la sequedad".

Així, aquest religiós, des de la concepció cristiana, afirmava que el bon proveïment d'aigua era una gràcia de la Mare de Déu.

Vitrall del santuari de la Mare de Déu de la Gleva. Fons Joan Arimany

L'aigua al Manlleu de les fonts i els pous

El subministrament d'aigua per a la vida quotidiana de la població del nucli urbà Manlleu és un tema que ha preocupat des de fa segles. El gest d'obrir una aixeta i disposar abundantment de líquid natural i, especialment, prou saludable actualment és imperceptible i poc preuat. No era així, al contrari, temps enrere quan només es podia recórrer als pous i a les fonts.

La població, però, gaudia del pas del riu Ter que, segons va escriure Domènec Torrent a finals del segle XIX, permetia un bon subministrament: *"De los ríos de Cataluña el Ter es, sin duda, el que relativamente pierde más agua durante su curso, á causa de las muchas filtraciones que tiene, las que dan vida á un sin número de Fuentes"*.¹²

12

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 166

El riu Ter al seu pas per Manlleu. Fons Joan Arimany

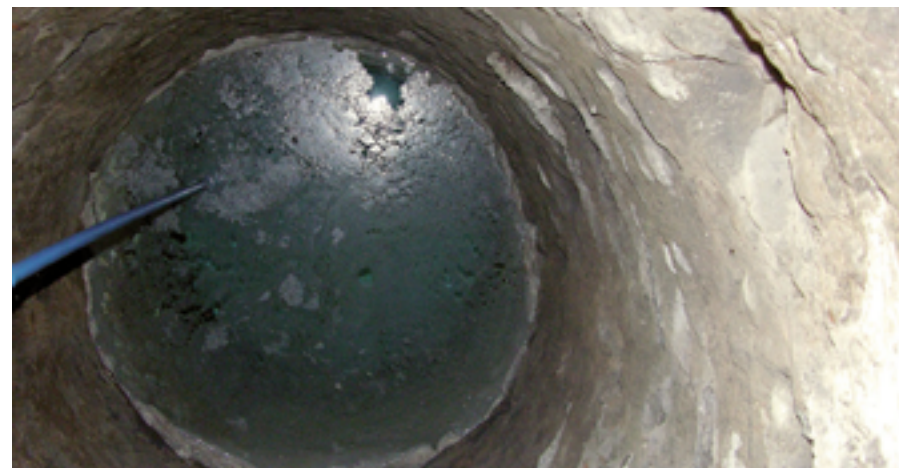
13

"El agua de nuestro subsuelo", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 364, 6 de juny de 1970 [s.p]

Fons del pou actual al subsòl de la casa rectoral. Foto de Toni Donada

Més de set dècades després, encara s'elogiava la bona aportació de les fonts i pous. Així, l'any 1970, el periòdic *Comarca Sindical de Manlleu* afirmava la bona situació de la ciutat per trobar aigua subterrània i la possibilitat de perforar pous o detectar deus naturals:

"Salvando raras excepciones, todo el que ha perforado el subsuelo de Manlleu ha conseguido la afloración de agua potable. No estamos capacitados para emitir opiniones geológicas de nuestro suelo, mas es una realidad que entre las margas de nuestro terreno discurren corrientes más o menos abundantes y a desiguales niveles. Sería curioso trazar una estadística de los pozos particulares existentes en Manlleu, seguro de que nos sorprendería el elevado número de ellos. Desde la Font de la Mare de Déu que ya significa una peculiaridad al estar situada en la parte alta de la población, al revés de lo que ocurre en otras poblaciones donde la fuente del pueblo se halla en la hondanada, hasta ver que a una distancia de cien metros mana otra fuente, surgida por el mero hecho de ensanchar una calle (Font de les Tres Creus), como ahora que, al rebajar el terreno para la reforma de la Plaza de España, aparece con abundancia el líquido elemento, viene reforzándose este peculiar concepto que no por conocido, da motivos de conjeturas, tesis y estudios dignos de ser tenidos en cuenta".¹³

L'aprofitament d'aigua subterrània, però, venia de segles enrere. En època medieval, dins el nucli originari de Manlleu, es considera que hi havia dos pous. El primer, cronològicament parlant, podria ser el del claustre de l'antic monestir agustiní de Santa Maria. Tot i que en aquesta tipologia d'edificis, per a les necessitats de la comunitat de religiosos que hi vivia, se solia construir una cisterna al mig de l'espai obert del cenobi on es recollien les aigües pluvials. En el cas de Manlleu, però, l'existència d'un pou fa pensar que realment podria haver estat molt més que un dipòsit.¹⁴

Els propietaris de terrenys, especialment si eren a tocar de l'habitatge, procuraven tenir un pou propi. Si l'aigua que n'extreien era de bona qualitat, a més de servir per regar i altres afers domèstics, també podia ser consumida. Disposar d'aquest subministrament propi era molt beneficiós en temps de forta secada. Ocasionalment, però, també quedaven afectats per la falta de pluja. L'estiu de 1931 va ser una d'aquests moments: "Ha estat molt greu l'eixut que s'ha fet sentir aquest estiu, degut a no ploure a penes. Molts propietaris han assajat de fer pous nous o enfondir els que ja tenien, les deus dels quals eren exhaustes".¹⁵

La feina de fer un pou no estava lliure de perills. A mesura que s'excavava, la falta d'oxigen i la càrrega de diòxid de carboni enriaien l'aire i podien provocar asfíxia. Aquest incident es va produir quan es feia un pou a la plaça Fra Bernadí: "Fa dies que treballant en el pou, que l'Ajuntament fa fer al fons del jardí de la Plaça l'empleat municipal En Roc Porta hi prengué mal, a causa d'asfíxia, vulgarment anomenada «la guilla». Els primers moments, costà qui-sap-lo de retornar-lo, però ara, gràcies a Déu, ja està bo, de qual cosa ens alegrem".¹⁶

La contaminació de l'aigua també era cosa del passat i si es detectava calia prendre mesures: "Per ordre de la Junta de Sanitat s'ha procedit, previ anàlisi de l'aigua, a segellar el pou de la masia de Can Penjoi situat al final del carrer de Sant Pere vora del torrent. Hom suposa que aquestes aigües han portat a aquella llar una pèssima malura".¹⁷

14

Roca, Àlex. "La font de la Mare de Déu. Orígens i vicissituds", *El Ter*, n. 165, desembre de 2019, p. 67

15

Manlleu, n. 72, 26 de setembre de 1931, p. 10

16

Manlleu, n. 19, 28 de setembre de 1929, p. 11

17

Manlleu, n. 77, 5 de desembre de 1931, p. 14

Els saurins

La detecció del pas d'aigua subterrània per obrir pous, quan no existien mitjans tecnològics, se solia deixar en mans dels saurins.¹⁸ Aquests tenien una capacitat destacada que els feia imprescindibles o molt adequats en aquest afer. Joan Soler en feia aquesta definició: "Persones amb el do sobrenatural de copsar corrents i mines d'aigua de sota terra; amb un estremiment del cos o valent-se d'una vareta o d'un pèndol assenyalen els llocs més adients per obrir pous i trobar aigua".¹⁹

A Manlleu havia exercit una funció semblant, fins i tot com a professió, Josep Larramona. L'any 1960, la publicació *Comarca* lloava el seu encert: "No vamos ahora a manifestar nuestras opiniones cerca de la ciencia de quienes precisan donde puede abrirse un pozo, ni de los instrumentos rudimentarios o mecanizados de que se valen para ello; más debemos reconocer —con todo el respeto que se merece— el acierto de don José Larramona, quien supo hallar un copioso caudal, precisándolo

de antemano y señalando incluso la profundidad".²⁰ L'any 1988, el *Manlleu-publicació* va dedicar un dossier de quatre pàgines a la tasca de Larramona, on s'indicava que sis corrents d'aigua passaven sota el terme municipal.

18

Canela, Rosa M. *Bruixots de l'aigua: els saurins a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, 2010.

19

Soler, Joan. *Enciclopèdia de la fantasia popular catalana*. Barcelona: Barcanova, 1998, p. 710

20

"Una solución para el abastecimiento de Aguas Potables, *Comarca*, n. 109, 13 d'agost de 1960 [p. 2]

Anunci del dossier dedicat a les investigacions sobre rius subterrànies a Manlleu

El pou de la font de la Mare de Déu

El pou que va donar origen a la font de la Mare de Déu estava situat a la zona alta de la població, molt a prop de la façana principal de l'església de Santa Maria i de l'edifici del Comú de Manlleu, construït a finals del segle XVI. L'espai urbà va adquirir el nom de plaça de Pou, aleshores amb menor superfície que l'actual, i la font fou anomenada "del Comú". La primera referència documental és de 1551 i el 1562 és esmentat un "pou vell", fet que suggereix que n'existia més d'un.²¹

21

Roca, Àlex. "Del proveïment d'aigua a la vila de Manlleu" dins -. El Papiol: Efadós, 2003, p. 168. A partir de: Arxiu Parroquial de Santa Maria de Manlleu. Manuals notariais n. 25, f. 2 i 3, i n. 29, f. 185

Placa, inaugurada el 2002, que indica el lloc de l'antic pou de Dalt Vila. Fons Joan Arimany

22

Roca, Àlex. "La font de la Mare de Déu. Orígens i vicissituds", *El Ter*, n. 165, desembre de 2019, p. 68

23

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 168

Es tractava, per tant, d'un punt públic de recollida d'aigua. Àlex Roca, basant-se en les recerques documentals de Mn. Jaume Pladelasala, n'ofereix dades interessants:

"[...] en l'inventari dels béns d'un vilatà de l'any 1656, quan se cita una casa construïda a la plaça de Pou, ho fa amb els límits següents: a llevant, amb el carrer del portal del Comte, a ponent, amb la plaça Major i a tramuntana amb la plaça del Pou. Fixem-nos que no estableix límits a migdia, per la qual cosa cal entendre que no hi havia cap lloc determinat d'identificació, tret que fos, el desnivell rocós que encerclava el turó de Dalt Vila per aquest sector".²²

Domènec Torrent va descriure aquesta plaça del Pou i aportava dades precises que havia observat a l'Arxiu Municipal de Manlleu:

"En esta plaza existe la Casa Consistorial, edificada en el año 1688, y ampliada por la parte de Mediodía, en 1690, previa autorización concedida por el juez y asesor del marqués de Aytona, en 6 de marzo de este último citado año, á solicitud de Alejo Font, albañil y clavario de la villa. En 1889, se practicaron en la expresada casa notables obras y mejoras, y se le dió mayor altura, habiéndose gastado en ello 14,000 pesetas, pero, esto no obstante, no responde hoy á las necesidades é importancia de la población. En 1890, temióse que amenazaba ruina por haberse cargado demasiado las paredes antiguas, por lo que fué reforzada con otras obras, cuyo coste ascendió á 2000 pesetas".²³

L'autor, a més, va descriure detalls de l'edifici públic:

"En el dintel de la puerta está grabado dicho año, precedido de un medallón con el santo nombre de Jesús. Hay, además, sobre dicho dintel y debajo de la ventana que da sobre el portal, una inscripción muy bien hecha en carácter gótico que dice: Casa comuna de la present vila. En 1889 el Ayuntamiento hizo colocar una lápida de mármol en el frontis de dicha casa, con el escudo de armas de la villa y una inscripción que dice: Casa Consistorial".

Detall del barri de Dalt Vila segons plànol de Joan Calvet
fet el 1883. Fons Museu del Ter

Les fonts i els abeuradors del nucli urbà

La importància del subministrament d'aigua en el nucli antic de Manlleu la confirmaven Joan Domènech i Bernat Prat: "Durant una pila d'anys, els vilatans van dependre de la font del Pou, reconvertida en font de la Mare de Déu".²⁴ En el transcurs dels temps i amb el creixement urbanístic de la població, es van obrir nous pous que, posteriorment, serien convertits en fonts. Els mateixos autors indiquen l'evolució en la xarxa de proveïment: "[...] a mesura que la vila anava creixent convenia tenir altres punts de subministrament per poder pal·liar l'afleçada de la font principal en èpoques de sequera. Tenim referències que almenys hi havia dos pous públics al Baix Vila, un d'ells al mig del carrer de Sant Jaume

²⁴ Domènech, Joan; Prat, Bernat. *Manlleu: els noms del terme: les fonts*. [s.l.: l'autor], 2000 [s.p.]

Bomba manual per fer pujar aigua del pou de can Ramisa. Fons Joan Arimany

i l'altre al mig del carrer del Pont. Com que molestaven la circulació dels carros, aquests pous es van anul·lar quedant substituïts per una font a la façana de la casa del davant amb una bomba manual per fer pujar aigua".²⁵

La transformació dels pous en fonts es va fer a la segona meitat del segle XIX.²⁶ Les fonts, que Esteve Gaja va xifrar en mitja dotzena a Manlleu a finals d'aquella centúria, tenien titularitat pública i servien per les diferents necessitats de la població: "[...] anava la gent per proveir-se del líquid, guardant-lo en atuell adequats, gerres principalment".²⁷

Qualsevol incident, puntual o habitual, que afectava una font era motiu de protesta veïnal. Aquesta era una mostra de com eren molt apreciades: "Els veïns del carrer de Sant Pere i part de la carretera de Torelló, estan queixosos de que l'aixeta de la Font pública estigui inutilitzada. Hom no comprèn com això s'esdevé amb massa freqüència tota vegada que les demés fonts públiques van a la perfecció. ¿No serà que algun poca-vergonya, la inutilitza?".²⁸

Font de la Cadenera, a ponent del nucli urbà. Foto de Xevi Vilaregut

A partir de 1876, per mantenir un cabal d'aigua suficient es va construir unes canalitzacions, més modernes que la de la font de la Mare de Déu, que partien de la font de la Cadenera, a ponent, i de la Miranda, al nord, del nucli urbà. La primera va ser obra de Marià Boquet amb la intenció de comercialitzar-ne la distribució.²⁹ La segona, per exemple, es va utilitzar per proveir la font i l'abeurador que es va instal·lar a finals de 1898, al capdavant del carrer de la Gleva, davant del carrer de Sant Pere: "Se va á emplazar una fuente, con agua de La Miranda, en el paseo de San Juan, en sitio limítrofe con la bajada de cal Orella".³⁰ Les obres per dur-la a terme no van estar exemptes de problemes: "Con motivo de canalizarse la calle de Rosell y Plaza de Grau para el alumbramiento con agua de «La Miranda» de la fuente y abrevadero que se ha construido en el lado izquierdo del paseo de San Juan, frente la calle de San Pedro, el empedrado de tales calle y plaza, ha sufrido un contratiempo fatal, que lo echará á perder, si no se toman por la Alcaldía medidas, oportunas".³¹

Actual font i antic abeurador al capdavant del carrer de la Gleva tocant el passeig de Sant Joan. Foto de Xevi Vilaregut

29

Torrent, Domènec. "En la necrópolis", *El Ter*, n. 74, 17 de novembre de 1900, p. 2

30

El Ter, n. 21, 24 de setembre de 1898, p. 3

31

El Ter, n. 23, 22 d'octubre de 1898, p. 4

La comercialització de la distribució d'aigua, precedent de les actuals infraestructures i serveis, l'explicava Domènec Torrent a finals del segle XIX: "La villa está bien surtida de aguas: pues, sin embargo de las fuentes públicas y pozos particulares que tiene, en el año 1876 fueron conducidas á ella, por medio de tubería, las de la abundante y deliciosa fuente de la Cadenera, denominada antiguamente dels Teulers, situada cerca del manso Dulcet, para venderse ó arrendarse á los particulares".³²

Domènec Torrent, a la seva obra *Manlleu, croquis para su historia*, publicada el 1893, va fer un repàs de les dades més importants dels carrers i, en diversos, va indicar la presència de pous i fonts. De la plaça Grau, a Dalt Vila, feia aquest comentari: "En medio de esta plaza había un pozo que el Ayuntamiento hizo cegar á mediados de este siglo".³³ Més endavant es convertiria en una font. Del carrer de la Caballeria en feia un comentari semblant: "Había en medio de esta calle un profundo pozo, y como era poco abundante y en tiempo de escasez de aguas quedaba del todo seco, años atrás se quitó para dejar más espedita la calle".³⁴ Del carrer Horta de Font ja n'esmentava la reconversió del pou en font: "Al extremo de Oriente de esta calle existía un pozo, convertido pocos años hace en fuente, que eleva sus aguas por medio de una bomba".³⁵ Igualment ho esmentava en tractar del Call de Ter (carrer d'Enric Delaris): "Al extremo Norte de ella había un pozo, el que pocos años atrás se le convirtió en fuente, elevándose el agua por medio de una bomba".³⁶

Sobre la font del carrer del Pont i el punt de subministrament d'aigua a la façana de la casa coneguda com a can Dorca, en donava més dades que havia trobat a l'Arxiu Municipal de Manlleu: "En esta calle, y poco más arriba del punto donde desemboca la de la Huerta del Fraile, existía un pozo que algunos años atrás el Ayuntamiento convirtió en fuente, colocando una bomba para elevar el agua. Dicho pozo fué construido en 1667, previa autorización concedida en 13 febrero de dicho año por D. Francisco de Asís Folchs, mercader de la ciudad de Vich y lugar-teniente del baile general, al clavarario y administradores de la villa de Manlleu".³⁷ Aquesta font s'ha mantingut fins avui dia, almenys de formes testimonial. Després de la reforma i ampliació de l'edifici

32

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 122

33

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 167

34

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 145

35

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 150-151

36

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 146

37

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 155

de la desapareguda Caixa Manlleu, inaugurat l'any 1961, el sortidor es va embellir amb un trencadís de rajola que representava la Sagrada Família, figura religiosa protectora de les caixes d'estalvi. La descripció que en feia el mateix artista, Narcís Pons i Junyer, deia el següent:

"La familia es del centro y el origen de la propia vida simbolizada en el ovalo que la circunda.

El puente del fondo perpetúa el antiguo nombre de la calle en que la Fuente está emplazada. El agua en abundancia que discurre por debajo del puente proveniente de la lluvia –la cual está simbolizada por las nubes– fecunda la tierra haciéndola rica y próspera y es símbolo de la constancia y fecundidad que conducen a la abundancia representada por el árbol robusto y cargado de fruto.

Imatge de la desapareguda font de la Sagrada Família al carrer del Pont, publicada a Manlleu, villa próspera

³⁸
Manlleu, villa próspera. Manlleu: Gráficas Manlleu, 1961 [s.p.]

³⁹
Torrent, Domènec. Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 158-159

El conjunto de esta imagen puede también simbolizar la obra bienhechora de la Caja, en sus diversos aspectos de orden económico, benéfico, social y cultural y los beneficios de la misma".³⁸

Actualment, després d'una altra reforma de l'edifici, en queda el record en una moderna font enmig de les portes d'accés de l'Auditori de la Fundació Antiga Caixa Manlleu.

El carrer de Sant Jaume encara conserva la seva font, tot i que sense rajar. Domènec Torrent ja en feia esment i indicava la presència del sant damunt mateix: *"En medio de ella existía un pozo que fué convertido, algunos años atrás, en fuente; colocándose una bomba para elevar el agua. Sobre dicha fuente hay un templete con la imagen de san Jaime, en cuyo día (25 julio) celebra su fiesta esta calle".³⁹* Aquest és un dels altres casos, com el de la font de la Mare de Déu, de la

Font del carrer de Sant Jaume amb la capelleta del sant al damunt, any 1958. Foto de Xavier Valls

vinculació del lloc on la gent recollia aigua i la simbologia religiosa. La imatge de sant Jaume s'hi va situar en forma d'exvot l'any 1884 després d'un brot de còlera que no havia afectat Manlleu en la mateixa mesura d'altres llocs.

La necessitat de la proximitat de punts de subministrament d'aigua va continuar fins a temps recents així com la construcció de noves fonts. En alguna ocasió era una petició del veïnat: *"Los vecinos de las calles Alta y Baja de San Martín, Era Nueva, de San José, can Floquet y parte de la Huerta del Frare, verían con sumo agrado que se emplazara una fuente pública en sitio cercano á la casa conocida por can Quel barbé. Si algún individuo del Ayuntamiento encuentra, como el vecindario aludido, por no decir todo Manlleu, razonable la realización de la mejora susodicha y se digna proponerla al Cabildo municipal, á buen seguro que se conquistará sinceros aplausos y será aprobado por sus compañeros de Consistorio"*.⁴⁰ El setembre de 1930, s'instal·laven les del carrer de l'Era Nova (actual carrer de Jacint Verdaguer) i del passeig Vora del Ter.

40

El Ter, n. 45, 9 de setembre de 1899, p. 4

Font i capelleta de Sant Mamet, al passeig de Sant Joan, que ha canviat d'emplaçament diverses vegades. Foto de Xevi Vilaregut

La darrera font en construir-se amb referència religiosa, connectada a la xarxa pública d'aigua potable, es va inaugurar l'any 1995, al barri de l'Erm, l'esmentada font de Sant Pancraç. Juntament amb aquesta, anteriorment havien sorgit 'altres fonts; la majoria, sense personalitat pròpia, s'han situat parcs i enjardinaments; algunes, potser recuperant l'antic sentit simbòlic i patrimonial, han rebut un complement emotiu, la dedicada al doctor Oliveras al seu passeig, el 1984, o la dedicada a la germana Concepció, al Col·legi del Carme, el 1999.

Aquesta va ser una excepció d'entre la dinàmica general: "[...] moltes fonts -fins i tot algunes de les més populars- han deixat de formar part del paisatge urbà, bé sigui per les remodelacions urbanes o per les reconstruccions dels edificis públics o privats que les acollien; les que han tingut millor sort tenen una fesomia totalment diferent de l'original i rarament ragen".⁴¹

41

Arimany, Joan. "Font pèrdues, noves, recuperades", *El Ter*, n. 63, juny de 2001, p. 26

42

Casals, Ramon. *Toponímia del terme de Manlleu*. Manlleu: [s.n.], 1972, p. 86 (exemplar mecanografiat dipositat a la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA)

A més de les fonts, en diversos carrers de l'entramat urbà, hi havia abeuradors per al bestiar, utilitzat normalment com a força motriu per a les feines del camp, el transport de persones i mercaderies. Ramon Casals, a la seva obra inèdita *Toponímia del terme de Manlleu*, redactada el 1972, indicava que aleshores ja no en quedava cap: "[...] se'n tenen notícies dels situats a la carretera de Torelló junt a la Baixada de l'Orella [carrer de la Gleva]; al capdavall del carrer de Sant Joan junt a la vorera del canal; prop del Pont un altre; un més al capdavall del carrer de Sant Martí.

L'abeurador per antonomàsia, l'apel·latiu convertit en topònim, es trobava al carrer del Call [del Ter i actual Carrer d'Enric Delaris], donant nom a tot aquell indret. L'aigua la rebia del sobrant de la Font de la Mare de Déu, anant a parar al sobreixidor de l'Hort del Rector".⁴² Segons documents de l'Arxiu Municipal de Manlleu, dos anys després d'acabar la font, el consistori local va adreçar una nova petició a les autoritats pertinents: "A 16 de Febrero de 1724, por el intendente general de Cataluña, D. José Pedrejás, fué concedida en enfiteusis á los regidores y común de vecinos de Manlleu, el uso de las aguas sobrantes de la repetida fuente, á censo de un sueldo anual, y entrada de cincuenta reales,

moneda de Barcelona, á beneficio de la real Hacienda".⁴³ Precisament, en descriure el carrer d'Enric Delaris, popularment conegut com el call del Ter, Domènec Torrent feia referència a l'abeurador per a bestiar, especialment el de peu rodó, que hi havia prop del carrer de la Font, a tocar de la casa de cal Platero, construït l'any 1850: "*También hay en dicho extremo Norte un abrevadero público, que se surte de las aguas sobrantes de la fuente de la Mare de Déu al que se las conduce por medio de tubería*".⁴⁴ És dir, l'aigua de la font mariana era ben aprofitada, ja fos per abeurar el bestiar, especialment l'equí, i regar els horts que ocupaven l'espai que, a la darrera dècada del segle XIX, esdevindria la plaça de Fra Bernadí. El viatger Francisco de Zamora ja en va deixar constància en la seva visita de 1787: [...] *y la sobrante pasa por medio de la calle, de donde la toman para regar las Huertas* [...]"⁴⁵

43

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 150

44

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 146

45

Zamora, Francisco de.
Diario de los Viajes hechos en Cataluña. Barcelona: Curial, 1973, p. 68

Dibuix de Martí Comas, fet el 1931, de la font (en primer terme) i l'abeurador del capdamunt del call del Ter o carrer d'Enric Delaris

El càntir

El càntir era i és, entre els diversos atuellats utilitzats per recollir l'aigua de la font, el més comú. Alfons Romero i Joan Rosal en fan la següent definició: "Atuell clos, proveït d'una nansa al capdamunt i dos brocs, un a cada costat de l'ansa, un per omplir i l'altre per beure".⁴⁶ El primer dels brocs té major obertura i el segon, només un orifici que permet la sortida de l'aigua en un raig prim per beure directament a galet. El centre productor més proper a Manlleu, d'aquests continents de terrissa, era Sant Julià de Vilatorrada i es podien comprar al mercat setmanal del dilluns.

⁴⁶
Romero, Alfons;
Rosal, Joan. La
terrisa a Catalunya.
Figueres: Brau
Edicions, 2014, p. 195

Càntir a la font de la
Mare de Déu. Foto de
Joan Arimany

Parades del mercat setmanal del dilluns a la plaça Fra Bernadí a principis
del segle XX. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

VIRGINAL FONT SEGELLADA

La construcció i els primers dos segles

La font manlleuena per excel·lència ha estat sempre la Font de la Mare de Déu. La seva cèntrica situació la feia punt de referència de tota la població. La qualitat –que se li atribuïa– de l'aigua la feia la més apreciada de totes. Domènec Torrent, el 1893, així ho proclamava: “*Las aguas de Manlleu son riquísimas bajo todos conceptos, en especial las de la fuente conocida por «Font de la Mare de Déu», estimada ya de muy antiguo por los moradores de este país [...]»*”.⁴⁷ I ho repetia en un altre pàgina del seu llibre *Manlleu, croquis para su historia*: “*El agua de esta fuente no tiene rival por lo saludable, cristalina y deliciosa*”.⁴⁸

La seva construcció, tres segles enrere, va ser una mostra de visió i projecció de futur. L'any 1718, just després de la Guerra de Successió, el nucli antic de Manlleu es refeia i ja havia crescut cap a ponent per ocupar l'espai de l'actual plaça de Dalt Vila. El recinte no tenia les dimensions actuals, com afirmava Domènec Torrent: “*Antes del incendio que sufrió la villa en tiempo de la guerra carlista de los Siete años [1839], era mucho más pequeña que ahora, pues en las partes Sud y Este de ella, había edificadas varias casas, las que, habiendo sido destruidas en dicho incendio sus solares fueron agregados á la plaza para hacerla más espaciosa*”.⁴⁹

Atocar d'una de les cantonades del l'antiga casa consistorial, construïda el 1588 i ampliada el 1690⁵⁰, hi havia la font que en els segles anteriors havia subministrat aigua al petit nucli manlleuenc. Les intervencions urbanístiques de l'època van comportar que la font original, situada davant

47

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 17

48

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 17

49

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 17

50

Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 168

Imatge original barroca de la Mare de Déu de la Font.
Autor desconegut. Arxiu Valls

mateix de l'església de Santa Maria, esdevingués un pou. La corda i la corriola s'havien convertit el mitjà per captar el preuat líquid que sadollava tota la població. Aquest fet ja l'indicava Torrent: *"En lo antiguo, es decir, antes de formarse la plaza Mayor [l'actual de Dalt Vila], manaba dicha fuente en el punto que es hoy plaza del Pozo, cerca la actual casa del Ayuntamiento. Cuando se trató de urbanizar aquella parte de villa, se niveló el piso, y la fuente quedó baja, de suerte que se convirtió en una especie de pozo, del cual se sacaba el agua por medio de cuerda y poled"*. El mateix autor afirmava que l'extracció d'aigua s'havia fet incòmoda i que esdevenia un exercici físic dificultós i que necessitava d'un gran esforç que es va resoldre amb el projecte de la canalització d'aigua i la construcció d'un edifici adient per acollir els sortidors i situar-los a bona alçada: *"Para no tenérsela que proporcionar de tan incómoda manera, y al mismo tiempo para que fuese más limpia, el común de vecinos, á principios del siglo pasado [XVIII], solicitó de su señor jurisdiccional, el Excmo. marqués de Aytona, la autorización necesaria para*

Tres seccions de la mina que condueix l'aigua des del pou original fins a la mateixa Font de la Mare de Déu. Fons Manel Caballeria Roma

⁵¹
Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para
su historia. Vich: Imp.
R. Anglada y Pujals,
1893, pp. 149-150

conducirla del citado pozo á término que por sus conductos se formase una fuente; lo que le fué concedido, practicándose luego las obras necesarias para ello, de modo que de aquella época data la actual Fuente".⁵¹ Per aquesta important intervenció urbanística es va aprofitar el desnivell natural entre el Dalt i el Baix Vila, tot situant la nova font a mig camí dels dos sectors. La canalització o mina, com era propi de les obres que es feien a Manlleu temps enrere es va fer amb còdols de riu tenia generoses dimensions. Per fer més acollidor el punt de sortida, malgrat que quedava a certa profunditat respecte el carrer d'accés, va caldre unes escales per corregir el desnivell, es va edificar una mena de petit temple, obert a migdia, de planta rectangular i cobert amb volta de canó. Dos sortidors, amb aixetes metàl·liques (avui desaparegudes del lloc) prop de terra per recollir l'aigua amb els corresponents recipients, un a mitja alçada per beure directament, i el sobreexidor en forma d'artístic cap de lleó a tocar de la porta d'accés de la conducció de l'aigua des del lloc d'origen metres amunt.

L'Oficina Tècnica del Centre Històric de l'Ajuntament de Manlleu en feia l'acurada descripció següent, a partir del treball de camp fet el 18 de juliol de 2002, per a la inauguració de la plaça de senyalització del pou medieval:

“El conjunt del monument que coneixem com a font de la Mare de Déu consta de tres parts: la font pública, el túnel de conducció de l'aigua i el pou.

El túnel que comunica la font amb el pou segueix el traçat de la baixada de la Font creuant-la més o menys en diagonal i té una llargada aproximada de 56 m. El pou està situat al subsòl de l'actual plaça de Crist Rei (abans plaça del Pou), i s'emplaça a la zona central de la línia que s'obtidria en unir les façanes de llevant de la baixada de la Font a la plaça de Quintana. Les seccions del túnel tenen una alçada de varia entre 2,24 m i 1,42 m i una amplada compresa entre 1,01 m i 0,80 m.

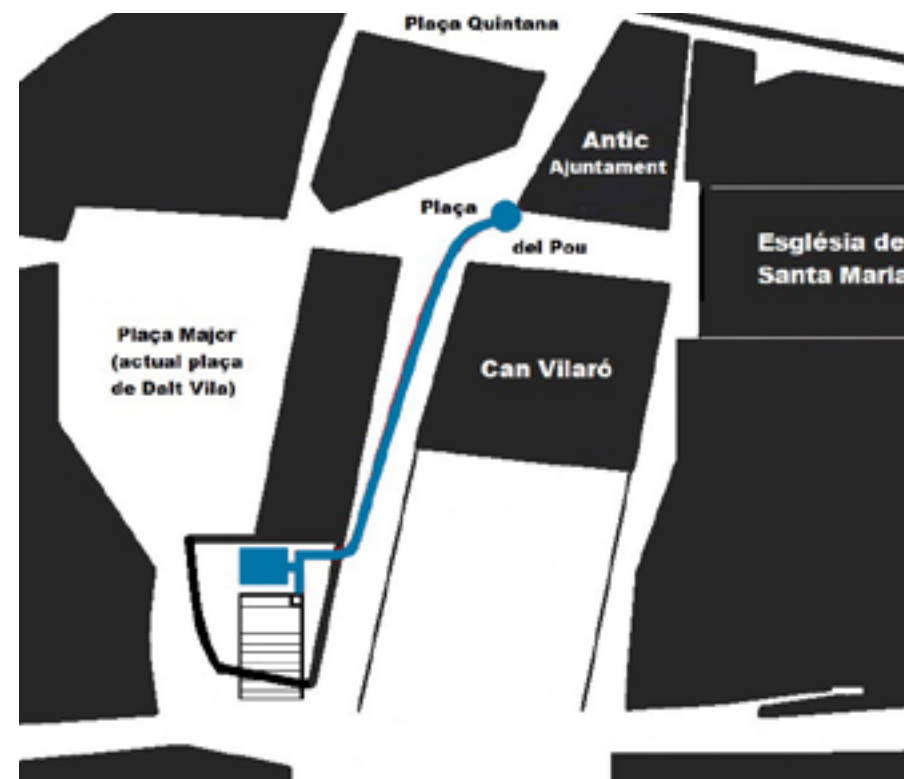
El pou medieval té una forma circular amb un diàmetre interior de 1,64 m. La fondària de soterrament del túnel, a l'intradós de les voltes, varia entre un mínim de 0,30 m, en el punt on surt de la font, i 4,55 m on s'entrega al pou. La fondària de soterrament del pou és de 4,04 m a l'interior de la volta i de 5,79 m a nivell de l'aigua”.⁵²

52

Oficina Tècnica del Centre Històric.

“Font de la Mare de Déu. Identificació i localització del pou medieval”. Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Manlleu, 2002, 2 p.

Plànol del recorregut de la mina des de la plaça del Pou a la font de la Mare de Déu

Descripció de la font

La imatge de la Mare de Déu es veu sempre embolcallada de flors que sostenen els gerros de la mateixa pedra. És profusament il·luminada per làmpades elèctriques, alçades per un treballat canelobre de ferro forjat, que s'acompanyen d'altres ja en desús però de factura artística i estil eclesiàstic que duen penjada l'anagrama de Maria. Una petita porta ferrada permet l'entrada a la mina construïda, cap a l'any 1722, amb còdols de riu.

Cada pam té el seu encant. Fins i tot el verd de la molsa arrapada al mur que sobreviu de l'aigua que cau i de la que traspua de la pedra. O la barana tubular que ajuda a baixar i pujar les escales, especialment en moments en què es duia el cànitr o la garrafa, ben plens, cap a casa.

L'any 2005, el Grup de Defensa del Ter en feia aquesta descripció: "Hi ha dos sortidors en forma d'aixeta i un tercer que serveix de sobreexidor i que raja ininterrompudament. I, situat a la banda dreta, n'hi ha un quart amb forma de lleó amb la boca oberta amb un raig d'aigua procedent de la deu original i que és l'únic sortidor d'on l'aigua que surt no és tractada".⁵³

53

"Font de la Mare de Déu" dins: Grup de Defensa del Ter. *Les fonts que tenim: Osona i el Lluçanès*. Manlleu: Grup de Defensa del Ter, 2005, p. 178

Elements de la font de la Mare de Déu. Fotos de Xevi Vilaregut

Francisco de Zamora va descriure breument la font de la Mare de Déu quan, el 21 agost de 1787, va visitar Manlleu: *"Hay también una fuente hecha pocos años hace por medio de una mina que extrae el agua de uno de los pozos antiguos más elevados: tiene tres caños, es buena agua, hay su abrevador, y el sobrante pasa por medio de la calle, de donde la toman para regar las huertas, con lo cual hace el pueblo limpio y hermoso"*.⁵⁴

Del període que va des de la construcció de la font de la Mare de Déu fins a les primeres referències documentades es troben algunes dades esparses. Àlex Roca en va anotar algunes que consten a l'Arxiu Municipal: "Durant un llarg període de temps, comprès entre els anys 1770 fins al 1815, també hi ha informació que fa referència als comptes del Comú, en els quals hi ha diferents partides de despeses per netejar la font i l'abeurador del Comú".⁵⁵ Roca intueix que aquesta font seria la de la Mare de Déu i l'abeurador, el que hi hauria al capdamunt de l'actual carrer d'Enric Delaris.

54

Zamora, Francisco de. *Diario de los Viajes hechos en Cataluña*. Barcelona: Curial, 1973, p. 68

55

Roca, Àlex "Quelcom més del subministrament d'aigua a Manlleu", *El Ter*, n. 135, juny de 2007, p. 40. A partir de: Arxiu Municipal. Governació 20 (1770-1815)

56

Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 151

El frontis del temple de la font de la Mare de Déu, a finals del segle XIX, tenia una particularitat que feia notar Domènec Torrent:

"Como dicha fuente mira á la parte Sud, antes de edificarse en el otro lado de la calle, el sol daba casi todo el día en ella, por lo que se pintó en su frontis un reloj de sol, á cada uno de cuyos lados había escrita una quintilla de las cuales recordamos la siguiente:

*Tú que vienes á mirar
del gnómon la negra guía,
no te descuides de alzar
los ojos, y saludar
con una Salve á María"*.⁵⁶

Vista actual de l'exterior i interior del temple de la font de la Mare de Déu. Foto de Xevi Vilaregut

La imatge de la Mare de Déu

Aquesta reproducció barroca ens mostra la Mare de Déu amb el nen ajagut al braç esquerre, amb l'orbe a la mà i un ram que comparteix amb la mare. A diferència de les imatges romàniques, que són més majestàtiques, aquesta expressa més tendresa pròpia d'una mare. Igualment els gestos i la teatralitat de les postures són típiques de l'època. Una de les característiques és la representació del moviment especialment en les túniques i en el dinamisme dels plecs dels induments.

La imatge està col·locada a la fornícula, decorada amb volutes i elements vegetals i sobre una mènsula.

Mireia Farrerons - Vicus, Scp

La imatge actual de la Mare de Déu de la Font i les decoracions que l'envolten. Fotos de Xevi Vilaregut

Es desconeix l'escultor o taller que va fer la primera escultura de la Mare de Déu. Per ser de la mateixa època, podria tenir la mateixa autoria que la Mare de Déu Immaculada que encara existeix a una façana de la plaça del Pou, a l'edifici situat al mateix lloc de l'antiga Casa del Comú; segons Domènec Torrent, aquesta imatge es va situar a una cantonada en les obres d'ampliació de 1690.⁵⁷

A la segona meitat del segle XIX, aquesta façana va ser decorada amb rajoles que van perdurar fins a la reforma de 1971. Les reparacions, segurament menys sovintejades de quan calia, eren assumides per l'Ajuntament a la primera meitat de la dècada de 1930: "Vetllant per aquelles cosetes que són el nostre patrimoni estimat l'Ajuntament ha donat ordres que sien convenientment afermades les rajoles que decoren la façana de la font de la Mare de Déu".⁵⁸

⁵⁷ Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 169

⁵⁸ "Reparació desitjada". *Manlleu*, n. 194, 31 de març de 1934, p. 6

⁵⁹ Arimany, Joan. "Fonts perdudes, noves, recuperades", *El Ter*, n. 63, juny de 2001, p. 26

⁶⁰ Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 149

El 1906, segons Joan Domènec, que ho havia sentit de Lluís Coll i Espadaler, al temple de la font de la Mare de Déu s'hi va fer un abeurador i un safareig amb cobertura de fusta on es rentava la roba. Sens dubte, devia ser un ús episòdic, ja que no se'n té cap més constància.⁵⁹

El costat de la font, l'accés que comunica amb escales a Dalt Vila, inicialment havia estat una rampa feta amb còdols de riu. Així la van descobrir les excavacions que es van fer a la plaça el 1983. En descriure aquest accés, l'esmentat Torrent ho confirma: "Antes era una rampa, pero algunos años atrás se construyó en su lugar una escalinata que conduce de la calle de la Fuente á la plaza Mayor [Dalt Vila]".⁶⁰

Vista general i detall de les rajoles del frontis de la font anteriors a la darrera reforma. Fons de la família Prat Pujol

Antiga rampa anterior a les escales del costat de la font, trobades a les excavacions de Dalt Vila de l'any 1983. Fons fotogràfic de Carles Molist – Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

Imatge de la font de la Mare de Déu, l'any 1926. Fons de la família Prat Pujol

Àlex Roca va recollir dades de com s'administraven les aigües sobrants de la font de la Mare de Déu:

"L'abril de l'any 1810 trobem una relació pel que fa a la distribució de l'aigua sobrant de la font del Comú entre els veïns per part de l'Ajuntament, al preu de vuit diners hora. Aquesta distribució de les vint-i-quatre hores del dia, de dilluns a diumenge, l'utilitzaven els veïns especialment per regar els horts que hi havia en una ampla zona llavors sense urbanitzar entre la plaça Bernadí i espais ara edificats de l'entorn. Sembla que era un costum que es posava en pràctica de cara a l'estiu i el fet de trobar també una convocatòria de regants per a la distribució de les hores de reg, posterior al 1810, fa pensar en una rotació a fi que les hores més adients es repartissin més equitativament".⁶¹

⁶¹
Roca, Àlex
"Quelcom més del subministrament d'aigua a Manlleu",
El Ter, n. 135, juny de 2007, p. 40

⁶²
Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 146

⁶³
Domènech, Joan;
Prat, Bernat. *Manlleu: els noms del terme: les fonts*. [s.l.: l'autor], 2000 [s.p.]

També ho va indicar Domènec Torrent a finals del segle XIX: "*Las sobrantes del abrevadero las utilizan algunos propietarios para regar los huertos de sus casas. Pocos años atrás se construyó una cloaca que conduce al Ter las aguas de dicho abrevadero que no utilizan los regantes*".⁶²

L'any 1964 es va aprofitar l'aigua de la font de la Mare de Déu per proporcionar-ne a una altra de menors dimensions que formava part del monòlit dedicat a Fra Bernadí. Aleshores es trobava a la intersecció dels carrers del Dr. Guardiet i d'Enric Delaris (actualment, plaça de la Flama del Canigó) però va deixar de rajar ben aviat.⁶³

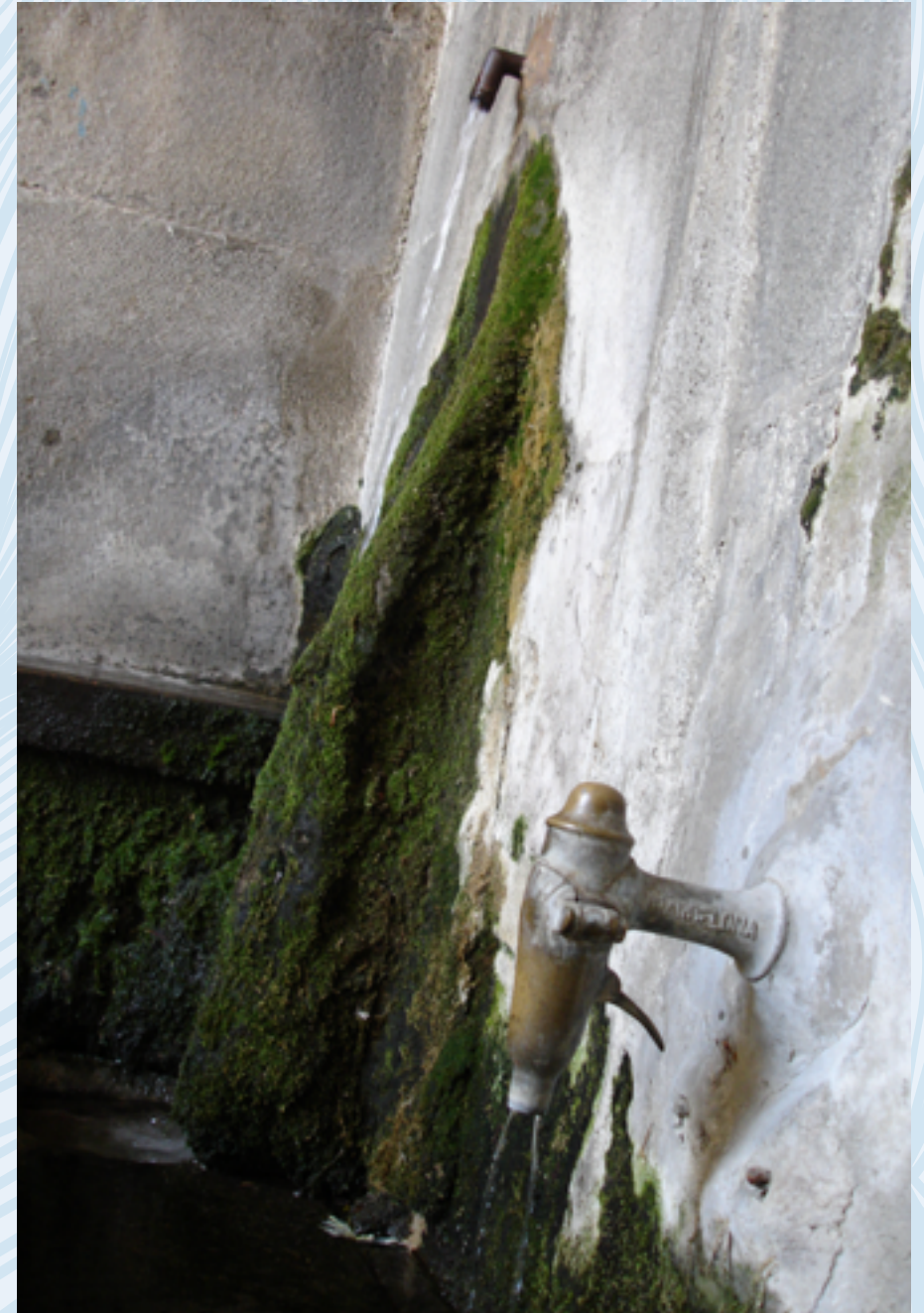
Un baròmetre natural

La importància social d'aquesta font, la principal de Manlleu, feia que esdevingués un motiu d'informació pública quan rajava o deixava de fer-ho, especialment a l'estiu. És interessant la notícia del mes de juliol de 1929, apareguda al periòdic *Manlleu* que diu: "La font de la Mare de Déu comença sentir la manca d'aigua; és llàstima puix d'aigua tan bona i fresca no se'n troba en gaires llocs". Del mateix període també es deia: "La font de la Mare de Déu apenes si raixa".

L'any següent, així mateix, apareixia una informació de caràcter contrari: "[...] als trenta-dos dies d'haver-se iniciat les pluges benefactores començà a donar més aigua la font de la Mare de Déu i als 40 dies justos rajava a bell doll".

El cabal de la font mantenia el protagonisme a la dècada de 1960: "A pesar de la persistente sequía que está perturbando sensiblemente el campo, el caño superior de la Fuente de la Virgen ha venido manando con toda normalidad hasta el presente, continuando incluso vertiéndose agua por debajo de la puerta de la mina, advirtiéndome además que son numerosísimos los vecinos que a diario llenan sus recipientes en los grifos". L'any 1967, però, la manca de pluja es va fer notar: "Después de casi tres meses de haberse interrumpido el agua del caño superior de la 'Font de la Mare de Déu', vuelve a manar abundantemente. Debe tenerse en cuenta, no obstante, que los dos grifos inferiores no dejaron de manar en todo el verano, a pesar de llenarse todo el día los recipientes. Para facilitar la bebida directa, fue colocado un botijo junto a la Fuente que fue admirablemente respetado por el público. El referido caño superior, empezó a manar el domingo día 17".

El cabal d'aigua que rajava de la font de la Mare de Déu era mesura de les èpoques de sequera. Foto de Joan Arimany

Temps difícils. La dècada de 1930

La font de la Mare de Déu va patir materialment com a conseqüència del conflicte social generalitzat a la dècada de 1930. Aquells van ser temps d'incertesa, de perill de desaparició, però també d'actes que visualitzaven l'estimació per la font.

La inquietud era manifesta, tot i que amarada d'un desig de pervivència, d'estimació i preocupació pel seu estat: "La font de la Mare de Déu va molt abundant d'aigua emperò també és molt abundant de degotalls, els quals convindria que les persones interessades miressin la manera més

Pintura de Martí Comas,
any 1931. Fons de la
família Prat Pujol

⁶⁴
Manlleu, n. 30, 1 de
març de 1930, p. 12

⁶⁵
Castestel [Joan
Castell]. "D'ací i
d'allà", Manlleu, n.
118, 8 d'octubre de
1932, p. 2

ràpida d'un prompte arranjament, doncs fa veritable llàstima veure tanta mullena per les parets i per la volta".⁶⁴

L'octubre de 1932, *Castestel* (pseudònim de Joan Castell Masallera) indicava la seva estima per la font i en demanava les millores que creia oportunes amb paraules de to catalanista propi dels primers temps de la II República: "Quina llàstima, la font de la Mare de Déu! Coneixeu alguna cosa més manlleuena? Què hi ha de més bell regust catalanesc? Doncs, bé. Les parets sollades per un rètols mig esborrats que serveixen alguna paraula castellana, la profanen. Aquells fragments de *prohibida la blasfèmia, no ensuciar, limosnas...* recorden tant les errors passades que hom no pot deixar de sentir-ne commiseració. No hi hauria alguna mà pietosa que curés de repintar els advertiments redactats en català pur, del més pur possible, així com són pures la Verge de l'Infant Diví i l'aigua que brolla..."⁶⁵

Poques setmanes després, tres articles signats per Patrici Cortada, segurament un dels diversos pseudònims amb els quals Mn. Joan Puntí signava els seus nombrosos escrits, es publicaven en tres números seguits del periòdic *Manlleu* i feien referència al passat, present i futur de la font de la Mare de Déu.

El primer article reflexionava sobre la necessitat de mantenir i millorar el patrimoni arquitectònic llegat per les generacions

Primera pàgina del periòdic
Manlleu de la primera meitat de
la dècada de 1930 dedicada a la
Font de la Mare de Déu. Fons
de la Biblioteca Municipal de
Manlleu BBVA

anterior. La font de la Mare de Déu era el millor exemple: “[...] no hi ha res tan profundament pairal com aquest bellíssim indret de la vila, per tothom visitat amb amorós esplai, que, per llei d’herència gloriosa, anomenem tots: Font de la Mare de Déu”. Els dos problemes més notables que feien perillar la construcció era la humitat que traspuava de la plaça del damunt i l’estat de les rajoles que decoraven el frontis.⁶⁶ [Llegiu l’article sencer al document 1 dels annexos].

En el segon text, el mateix Patrici Cortada indicava algunes de les actuacions de manteniment i sensible millora de tot el monument, afegint-hi aspectes més propis de la moral o de la política que la conservació patrimonial. Dels primers, cal destacar un missatge que finalment es va situar als murs de la font i que va perdurar uns anys: “À banda i banda de l’arcada, però no massa cridaners, dos rètols de majòlica podrien recordar als que acuden a la font un doble deure cívica que aquestes llegendes expressen: *No embruteu les parets. Parleu bé, si us plau*”. I feia un advertiment força contundent: “Tampoc no ha d’haver-hi cap rètol en castellà, perquè això a Manlleu i sobretot a la font, sembla l’esgarrinxada feta a l’escorça catalaníssima d’uns murs venerables”.⁶⁷ [Llegiu el document 2 dels annexos]

I en el tercer dels escrits, Cortada proporcionava diverses indicacions de reforma i remodelació de la font, fins i tot de tipus arquitectònic, alguns dels quals li haurien donat un aspecte ben diferent. [Llegiu el document 3 dels annexos]

Les paraules de Patrici Cortada, sota qui s’amagava la veu de Mn. Joan Puntí, no van passar desapercibudes del tot i donaven fruits ben aviat. Puntí tenia un gran prestigi entre la gent d’ideologia conservadora de Manlleu i era bon coneixedor dels aspectes de la cultura popular local. Algunes persones, afins als seus plantejaments, feien aportacions per dur-los a terme: “Tenim el goig de manifestar als nostres lectors i als manlleuencs en general que, segons ens comunica el col·laborador del «MANLLEU», Patrici Cortada, arran de la publicació en el nostre portanveu dels seus tres recents articles sobre la font de la Mare de Déu, espontàniament li han estat ofertes algunes quantitats, que passen ja de 100 ptes., a

66

Cortada, Patrici. “La Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 123, 12 de novembre de 1932, p. 5

67

Cortada, Patrici. “Tornant a la Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 124, 19 de novembre de 1932, p. 4-5

Il·lustració de Martí Comas del carrer de la Font, any 1931. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

fi que siguin destinades a l'adecentament i restauració del nostre monument popular que ell tan entusiàsticament propugna".⁶⁸ [Llegiu el document 4 dels annexos]

Mesos després, encara devien ressonar les paraules escrites amb tanta decisió, i encara es feia una aportació de dues centes pessetes".⁶⁹

L'efervescència de les declaracions de Patrici Cortada es van diluir ben aviat. Possiblement, l'ambient prou mogut per la política, amb una novella república i amb un incipient estatut, no van permetre consolidar el projecte.

El dia 28 de març de 1935, un acte vandàlic va convertir la font de la Mare de Déu en el centre de la polèmica. La imatge mariana va ser apedregada per un jove manlleuenc, del qual la premsa només va dir que es deia Caballeria de cognom però sense detallar si anava sol o acompanyat.

El cop de pedra va afectar la cara de la Mare de Déu i un braç del nen Jesús. La indignació dels manlleuencs es va produir amb força; fins i tot es van celebrar actes religiosos de desgreuge: "Demà diumenge a les onze del matí, en l'Església Parroquial es celebrarà un Solemne Ofici de desgreuages a la Mare de Déu de la Font Preguem a tots els seus devots que procurin assistir-hi".⁷⁰

El periòdic *Manlleu*, d'ideologia conservadora es va convertir en portaveu de les inquietuds que va despertar el succés en sectors socials afins. Mn. Joan Puntí, en aquest cas sense utilitzar cap pseudònim i amb la signatura real, va escriure un article amb contundents paraules de rebuig: "La pedra sacrílega contra la pedra en escultura, la pedra calcigada de carrer contra la pedra beneïda!".⁷¹ [Llegiu el document 5 dels annexos].

Eduard Rifà, industrial manlleuenc de prestigi que en aquella època ocupava la presidència de la Caixa d'Estalvis, es feia ressò de l'acte violent contra la imatge mariana amb expressions menys irades però sense perdre determinació: "Llibertat, vol dir respecte, i l'ofensa que s'ha fet a la religiositat que predomina en la gran majoria de la població, és punyent perquè sembla que sobre el bon nom de la

68

"El profit d'una iniciativa", *Manlleu*, n. 129, 24 de desembre de 1932, p. 5

69

"Donatiu", *Manlleu*, n. 143, 1 d'abril de 1933, p. 7

70

"Acte de desgreuge". *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 6

71

Puntí, Joan. "Escolteu:". *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 2

població es pretengui que hi plani com un estigma, que la faci arxiu de records desagradables, i que de la llibertat se'n tingui el concepte de dret a la barbàrie, lo qual ens porta a sumar-nos a la protesta general".⁷² [Llegiu el document 6 dels annexos]

La font de la Mare de Déu, després d'un fet que des dels grups socials propens a l'Església que s'interpretava com una provocació, es va convertir en argument de confrontació ideològica. L'ambient enrarit del moment, que presagiava la futura guerra, va provocar una gran indignació en les persones d'aquests ambients i opcions dretanes: "Han estat presentades moltes protestes sobre els fets vandàlics efectuats en la Font de la Mare de Déu per les entitats de Sant Vicens de Paül i l'Agrupació Tradicionalista i altres d'aquesta vila, com també moltes lletres de particulars que es dolen vivament d'aquests fets".⁷³

72

Rifà, Eduard. "Dolorosa acció". *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 5

73

"Protesta de la Font de la Mare de Déu", *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 5

74

M. P. i S. "Han arribat en barbres?". *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 3

Aquest aspecte quedava ben clar en un text del *Manlleu* només signat amb inicials que no podia amagar la ràbia continguda. A més d'evidenciar el missatge polític que contenia, anava encapçalat amb el titular, ben explícit de "Han arribat en barbres? (sic)": "Tanmateix clavant la consumació del fet vandàlic del dijous de la setmana passada comès contra la Verge de la Font de la Mare de Déu, hi haurà potser qui horroritzat creurà que han arribat els barbres, aquella mena d'energúmens que en diferents pobles de la nostra terra feren de les seves durant aquelles jornades fatídiques del 6 d'octubre, però, nosaltres, que coneixem abastament la psicologia de la gent de la nostra vila, podem avançar amb certesa que no hi ha res d'això. [...] No han arribat els barbres, però sí que ha arribat una joventut que encara gosa dir que va a l'escola; una joventut que la vila ha vist créixer i que generosament els acull; una joventut però que ha perdut la seva condició de respectuosa i que covardament pren el seu desfogament sectari, per a practicar el seu liberalisme i la seva cultura... Atemptar descaradament contra les imatges i coses sagrades".⁷⁴ [Llegiu el document 7 dels annexos]

Un altre aportació signada, també, amb inicials i amb el títol ben contundent de "La incultura agressiva" mantenia el

mateix to: “No m’han sorprès en absolut els lamentables fets perpetrats en les venerades imatges dels carrers manlleuencs. El furor iconoclasta és una característica inseparable de tots els moviments anti-religiosos i anti-patriòtics com els que estem travessant encara en la nostra terra. Era massa honorable que la nostra Vila en fos privilegiadament preservada encara que el nostre optimisme patriòtic volgués fer-nos creure en una elevació cultural que dissortadament no existeix. [...] L’opinió catòlica manlleuenc que ha presenciat indignada aquest esclat sàdic de fòbia iconoclasta ha de treure uns ensenyaments pràctics dels fets i preparar en l’experiència la seva actuació futura. Està molt bé que s’organitzin desgreuges i es cursin protestes i es facin cremar ciris; però no oblidem que el principal en aquest cas és el símptoma de que l’anticlericalisme vilatà no està mort ni tan sols dormint sinó a l’expectativa de quelcom més greu que sols podrà ésser evitat amb la màxima unió i solidaritat en tots moments i amb aquella força que dóna la raó i la voluntat d’ésser respectat en l’exercici d’uns drets que concedeix la Llei i que hem d’exercir pesi a qui pesi”.⁷⁵ [Llegiu el document 8 dels annexos]

75

H. P. “La incultura agressiva”. *Manlleu*, n. 246, 6 d’abril de 1935, p. 5-6

76

“La Font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 246, 6 d’abril de 1935, p. 7

77

“Subscripció popular”. *Manlleu*, n. 247, 13 d’abril de 1935, p. 5

78

Puntí, Joan. “La capella de la Mare de Déu de la Font”. *Manlleu*, n. 250, 4 de maig de 1935, p. 3

Inscripció que indica la restauració de mitjan dècada de 1930. Foto de Xevi Vilaregut

La reacció dels devots de la Mare de Déu de la Font, ben aviat, van passar de les paraules als fets amb la intenció de recuperar l’escultura malmesa. En el mateix número del *Manlleu* on constaven les airades expressions de rebuig ja s’anunciaven accions en aquest sentit: “Hem rebut una carta del Sr. Manuel Vilà donant-nos unes acertades iniciatives arran dels fets salvatges comesos a la venerada Mare de Déu de la Font, de les quals en donarem compte més endavant”.⁷⁶ La setmana següent, la publicació ja donava instruccions precises i detallava l’operatiu previst amb aquest objectiu: “Creiem seria complir amb el nostre deure, fer que ben prompte poguéssim restaurar-se tan preuada imatge, i a ésser possible, si es contés amb mitjans econòmics suficients, adornar i restaurar convenientment tota la construcció de la Font [...] Amb aital propòsit el «MANLLEU», obra una subscripció, perquè tothom pugui contribuir a realitzar aquesta obra, perquè tothom que hagi sentit en el seu rostre la fuetada d’aquesta salvatjada tingui manera d’ajudar a aquest homenatge filial de reparació a la nostra Mare de Déu de la Font, i al mateix temps farem que s’esborri del nostre poble la taca que conscient o inconscientment se’ns ha volgut posar a sobre, de poble primitiu i sense cultura”.⁷⁷ [Llegiu el document 9 dels annexos]

La subscripció popular va donar fruit ben aviat. Quinze dies després s’anunciaven, com s’aniria fent en les setmanes següents, els donatius que ja sumaven 132,75 pessetes de les quals destacaven les 100 pessetes aportades per Eduard Rifà, 50 pessetes i les 5 pessetes de Lluís Coll. Mn. Joan Puntí va oferir 50 pessetes i, també, va escriure un article amb interessants aportacions de com recordava i de com es trobava, aquell any, la font de la Mare de Déu.⁷⁸ [Llegiu el document 10 dels annexos]

L’opinió de Mn. Puntí, altra vegada, no van passar desapercibudes i eren tingudes en compte en els primers passos per a la restauració. El 5 de maig, l’escultor vigatà Pere Puntí i l’aparellador i polifacètic manlleuenc Lluís Coll passaven revisió a la font i començaven a determinar les intervencions necessàries. D’aquestes, en destacava aquella que responia a les indicacions de Mn. Joan Puntí: “Probablement serà treta tota la pintura deixant el color

natural de la pedra, i repicada també tota la del parament del fons, lo que li donarà un caire verament estètic”.⁷⁹ El 18 de juny, ja es van iniciar les obres:

“Dimarts d’aquesta setmana l’escultor vigatà, Sr. Pere Puntí, amb un ajudant, acompanyats del Sr. Lluís Coll i Espadaler, començaren a preparar els bastiments i prengueren disposicions per començar l’obra de restauració de la Imatge, ornacina i parament de paret de la Font de la Mare de Déu, començant per escatar i treure les diferents capes de colors de les imatges i ornacina.

Les imatges s’ha comprovat que eren trencades de diferents llocs, àdhuc el nen Jesús té un peu de fusta, això vol dir que degut a diferents vicissituds i al llarg temps que té la imatge havia sofert diferents averies. Aquesta restauració que es farà amb tota cura i pulcritud serà d’un llarg entreteniment i per tant hom prega als devots manlleuencs s’esforcin a contribuir materialment a aquesta obligada obra de pietat”.⁸⁰

El primer dia de juliol, un grup de veïns del carrer de la Font van adreçar una instància a l’Ajuntament amb la petició de concedir el permís per dur a terme les obres previstes “per tal de donar-li el caràcter primitiu que tenia” en un edifici que, a més, era de titularitat pública. Vint-i-dos dies després, la comissió de Foment va concedir l’autorització en un escrit on feia constar dues consideracions: “Atès que malgrat ésser de propietat municipal, ha estat tradició dels esmentats veïns el *cuidado* i reparació de la font al·ludida;

Atès que no existeixen fonaments per a negar la petició de referència amb la qual es reconeix una vegada més la propietat municipal de la font.”

Així, s’acceptava la demanda veïnal sota la inspecció del pèrit municipal i es traslladava al plenari aquesta decisió. El 27 de juliol, el consistori aprovava l’acord amb els termes anteriors.⁸¹

El 14 d’agost de 1935, com testimoniatge la inscripció a un dels murs laterals de la font, es van inaugurar les reformes

⁷⁹ “Subscripció popular”. *Manlleu*, n. 251, 11 de maig de 1935, p. 6

⁸⁰ “Les obres de restauració”. *Manlleu*, n. 257, 22 de juny de 1935, p. 3

⁸¹ Arxiu Municipal de Manlleu (AMMA), Governació 24 exp. 43/1935

⁸² “La Font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 265, 24 d’agost de 1935, p. 4

⁸³ “Estat de comptes de la Font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 269, 21 de setembre de 1935, p. 2

⁸⁴ La font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 269, 21 de setembre de 1935, p. 1-2

que, a més de reparar la imatge de la Mare de Déu, va millorar tot el temple. El *Manlleu* deixava constància de les persones que havien intervingut.⁸² [Llegiu el document 11 dels annexos]

El 21 de setembre, quan s’havien recaptat 1.549 pessetes, es feia recompte de les aportacions i les despeses. El resultat era força descoratjador pels promotors de la recuperació de la font de la Mare de Déu; mentre que les obres havien costat 2.654,81 pessetes, la gairebé totalitat destinades a l’escultor, el contractista d’obres i el picapedrer, els ingressos eren de 1.549 pessetes. El resultat era un dèficit de 1.105, 81 pessetes. Tot i que alguns dels que havien participat en la reforma i reparació havien fet la feina sense cobrar i que d’altres, tot i cobrar, havien fet un donatiu, restava més del 40% per cobrir.⁸³ Tampoc es donava la intervenció per acabada.

La xifra del deute era considerable per a l’època. Per aquest motiu, el periòdic deixava la subscripció oberta i, alhora, feia una crida a seguir augmentant-la.”⁸⁴ [Llegiu el document 12 dels annexos]

El mes d’octubre ja havia començat i un donatiu anònim, com molts dels que s’havien fet, de 536,75 pessetes donava un impuls important a la reducció saldo resultant; malgrat tot, fins aquell moment presentava un deute de 391,06 pessetes. La desaparició de la capçalera *Manlleu* a finals de 1935, i sense cap més notícia fins aquell moment, no permet aclarir la resolució final.

Durant els primers mesos de la Guerra Civil (1936-1939) van esdevenir els moments més de més perill per a la font de la Mare de Déu. Les autoritats municipals que havien assumit el poder arran de l’inici del conflicte bèl·lic, d’acord amb l’accentuació del moviment anticlerical, van prendre la decisió d’eliminar de la nomenclatura pública oficial el nom de “Mare de Déu”. En aquell període, se la va anomenar “font de Galán i García”. Aquesta denominació feia referència als capitans de l’exèrcit espanyol Fermín Galán i Ángel García Hernández que havien encapçalat la que seria coneguda com “insurrecció de Jaca”. Aquest

Dibuix idealitzat de la font de la Mare de Déu, obra del pintor Jaume Guàrdia. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

episodi va ser un alçament militar de la guarnició de Jaca, ocorreguda el 12 i 13 de desembre de 1930, contra la monarquia d'Alfons XIII i que pretenia la proclamació de la república a Espanya. Els dos promotors de l'acció van ser condemnats a mort, per un consell de guerra, i executats prop d'Osca el 14 de desembre. Galán i García es van convertir en un mite republicà i se'ls va considerar "màrtirs de la República" un cop instaurat aquest règim el 14 d'abril de 1931.

Amb aquest nom era esmentada quan el plenari de l'Ajuntament, a primera de novembre de 1936, va discutir i aprovar la destrucció de totes les imatges religioses de l'espai urbà, fins i tot d'aquelles situades en edificis de propietat privada, com les capelletes de carrer o les creus de fusta que indicaven les estacions del viacrusis; la Mare de Déu de la Font, situada en un espai públic, devia ser una de les primeres de patir la decisió consistorial.⁸⁵ Segons Esteve Gaja aquest fet ja hauria tingut lloc pel juliol: "La imatge que presidia i donava nom a la Font de la Mare de Déu, i que fou esculpida el 1722, s'havia ja fet desaparèixer ens els primers dies [...]".⁸⁶ La fornícula barroca i altres peces artístiques, amb el desig de preservar-les, es va desmuntar i traslladar a les sales de l'anomenat Museu Municipal, a can Vilaró.

La destrucció de la marededéu no va ser suficient i es va imposar un nou nom a la font que es va mantenir durant tota la guerra segons el mateix Gaja: [...] però com sia que en persistís el nom secular (i no fos cas que els llibertaris es veiessin obligats a posar en els seus llavis el nom de la Verge Maria si volien convidar els companys a apaivagar llur set amb la millor aigua de la Vila) s'acordà canviar-ne el nom, convenint-se que, d'aquí endavant se'n diria *Font de la Igualtat* i que, perquè fos així, s'hi posés una placa o rètol amb la nova denominació (cosa aquesta darrera que no arribà a fer-se)".⁸⁷

⁸⁵ Arxiu Municipal de Manlleu (AMMA). "Incautacions". Governació 18 expedient 7/1936.

⁸⁶ Gaja, Esteve. *La Guerra Civil a Manlleu*. [Manlleu: Gràfiques Manlleu], 1979, p. 76

⁸⁷ Gaja, Esteve. *La Guerra Civil a Manlleu*. [Manlleu: Gràfiques Manlleu], 1979, p. 76

Sorprenent troballa

Gairebé un quart de segle després de la seva desaparició, en els primers mesos de la Guerra Civil, i dues dècades de la substitució, el periòdic *Comarca* contenia una sorprenent notícia sobre la imatge de la Mare de Déu original:

“Durante el transcurso de unas obras que vienen efectuándose en una casa enfrente a la popular Font de la Mare de Déu fueron hallados unos fragmentos de piedra esculpida que, una vez limpios y reconstruidos, resultaron ser la antigua imagen barroca de la Virgen que se veneraba en la hornacina de la fuente principal de la villa. Los fragmentos encontrados, debidamente unidos, integran casi totalmente la valiosa escultura, no habiéndose podido hallar, desgraciadamente, la cabeza de la Virgen María y la imagen del Nino. No obstante, los fragmentos encontrados, son una reliquia histórica que nos recordarán unos hechos luctuosos de aquel lúgubre período rojo. Al divulgarse la noticia entre los buenos manlleuenses, se ha percibido esta emotividad natural, como prueba de la devoción secular que se siente en la población por la Mare de Déu de la Font”.⁸⁸

Malauradament, avui es desconeix el destí d'aquesta imatge barroca. Si es conservés, seria una peça de màxim valor per al patrimoni manlleuenc.

88

“Hallazgo de la destruida imagen de la Virgen de la Fuente”, *Comarca*, n. 70, 14 de febrero de 1959 [s.p.]

La recuperació de 1940

La Guerra Civil va finalitzar, a Manlleu, el 4 de febrer de 1939 amb l'ocupació del nucli per les tropes franquistes. El 31 de maig, el veïnat del carrer de la Font van adreçar una instància a l'Ajuntament, amb una quarantena de signatures, que de bon inici declarava: “[...] *creyendo interpretar los deseos de los demás de esta catòlica villa* [...]”. Seguidament s'exposava el motiu del document:

89

Arxiu Municipal de Manlleu (AMMA),
Governació 24, exp.
1/1939

“Que vería con aplauso de todos el que se sirviese dar órdenes para que fuese colocado en su lugar apropiado de la 'Font de la Mare de Déu' el templete mutilado por los rojos que actualmente está en el Museo de esta población, procurando para que más tarde y como más pronto mejor, fuere colocada una imagen de la Virgen, parecida á aquella en forma y altura, cuya podría hacerse en bloque de piedra con ayuda de fotografía que procuraríamos entregar.

*Para labrar dicha escultura confiamos con la valiosa aportación del Ayuntamiento y de los vecinos de Manlleu, cuyos siempre han estado caritativas y enamorados de su pueblo; y si á Vd. Le pareciera bien formaríamos una Comisión cuya procuraría obtener una regular suscripción para no gravar la Caja Municipal. De esta manera, Señor presidente del Consejo Municipal, quedaríais honrados; toda vez que es á la Virgen á quien anualmente se festeja como a Patrona del Ayuntamiento”.*⁸⁹

La iniciativa veïnal va rebre la resposta positiva de part del consistori. L'encàrrec de la nova imatge mariana es va fer

a l'escultor vigatà Pere Puntí, que ja havia participat en la restauració de l'anterior, després de l'incident del 28 de març de 1935. La pedra utilitzada per Puntí en aquesta nova obra formava part de l'antiga i gran estàtua de sant Bernat Calbó que, entre d'altres sants especialment venerats a Vic, estava situada damunt la cornisa superior de la façana de la catedral i que va ser estimada a l'inici de la Guerra Civil. La restauració va comptar amb la direcció de Francesc d'A. Pujol que, a més, va dissenyar la decoració interior i diversos elements que en formaven part com els ferros forjats o les àmfores.⁹⁰

El primer dia de setembre de 1940, un emotiu acte de reposició de la Mare de Déu va reunir els manlleuencs. El matí, l'església de la Puríssima Sang (que formava part de l'edifici de l'escola La Salle al carrer Enric Delaris i que exercia de temple parroquial mentre es reconstruïa el de Santa Maria) va acollir la cerimònia religiosa. El rector Mn. Lluís Garet va beneir la nova marededéu en una missa cantada per les Filles de Maria, dirigides per M. Josep Aulet. Després de l'ofici religiós, es va conduir en processó l'escultura fins a la font de la Mare de Déu. El seguici, encapçalat pels gegants i capgrossos i per l'Orquestra Martínez, va recórrer els carrers d'Enric Delaris (amb inici a l'església esmentada), de Sant Domènec, Sant

90

[Pujol, Francesc d'A.].
L'obra. [Manlleu:
Ajuntament de
Manlleu], 1994, p. 34

Cartell que anunciava la restitució de la Mare de Déu de la Font. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

Jordi, passeig de Sant Joan i carrer de la Font. A mitja tarda, davant mateix de la font, es va resar en Sant Rosari, el prevere Joan Grané va pronunciar un sermó i es va acabar amb el cant de la Salve Regina i els goigs. Posteriorment, es van celebrar jocs de cucanya amb llançament de jocs artificials. De fosc, una ballada de sardanes va cloure la jornada.

Acte de restitució de la Mare de Déu de la Font, any 1940. Fons Joan Arimany

La concessió del bisbe Joan Perelló feia que qualsevol oració adreçada a la nova representació de la Mare de Déu aconseguís, per al seu emissor, cinquanta dies d'indulgència. Tot un tresor per a la mentalitat devota d'aquells temps.

Després de la restitució de la imatge de la Mare de Déu, el 1940, la font va passar gairebé tres dècades només amb petites millores i reparacions impulsades pels mateixos veïns.

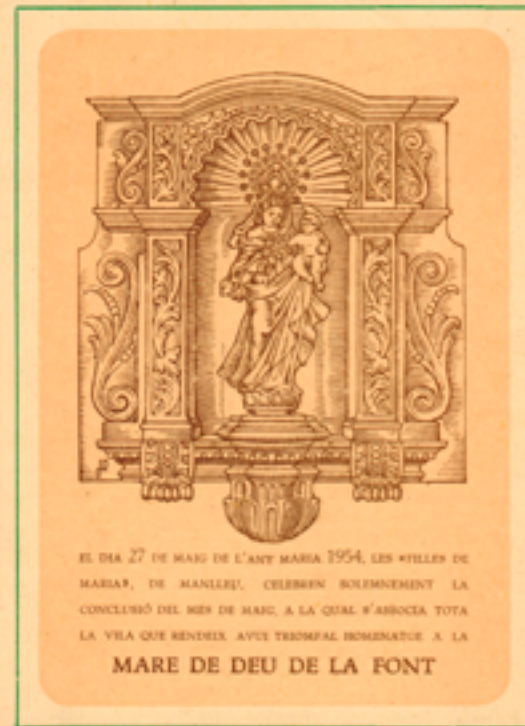
Excepcionalment, la imatge mariana s'extreia de la seva fornícula per presidir una celebració especial. El dijous 27 de maig de 1954, festivitat de l'Ascensió, es va traslladar al temple parroquial amb motiu de l'homenatge que se li va dedicar, com a conclusió del "mes de Maria", i emmarcat en les activitats de l'Any Marià declarat per Pius XII a l'encíclica *Fulgens corona*: "Los vecinos de la calle por Ella presidida condujeron en artística Carroza, por la mañana, la veneranda, que no había salido de su capillita desde su restauración en 1940, a la Iglesia parroquial, donde se celebró Misa Solemne en su honor. Por la noche, una espectacular procesión de antorchas acompañó a la Virgen en su recorrido triunfante por las calles de la Villa, entre el canto devoto del Rosario y de los populares Goigs".⁹¹

El programa de Festa Major de 1957 acollia un article de Mn. Josep M. Gasol, escrit després del seu pas per la parròquia

La font de la Mare de Déu, any 1942. Fons de la família Prat Pujol

91

"Solemidades marianes", *Hoja dominical. Parroquia de Santa Maria de Manlleu*, n. 1281, 30 de maig de 1954 [s.p.]

Anvers de la targeta que anunciava l'homenatge de les Filles de Maria a la Mare de Déu de la Font, l'any 1954. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

de Santa Maria de Manlleu i des del seu nou destí a Manresa, que en el titular reclamava: "Per la dignificació d'un monument": "Tots els manlleuencs —nadius o d'adopció— estem joiosos i orgullosos de la Font de la Mare de Déu [...] La Font de la Mare de Déu manlleuencs és un santuari ben original obert al bell mig de la vila mariana. Es un lloc ple d'encís poètic i de pràctica utilitat. I és també un monument d'art i d'història. No pas un monument —tot arqueologia— de pedres velles i mortes; un monument viu, alegrat per l'aigua que hi canta l'himne de la seva fresca i sempre renovada joventut i pel visiteig constant de la gent que hi entra cercant ombra i refrigeri. El seu caràcter religiós fa especialment venerable la Font".⁹² [Llegiu el document 13 dels annexos]

Programa d'activitats a la Hoja dominical com a conclusió del Mes de Maria de 1954. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

92

Gasol, Josep M. "Per la dignificació d'un monument", *Manlleu, programa de Festa Major*, n. 33, agost de 1967 [s.p.]

A finals de 1967, es van dotar les escales d'una barana que facilitava baixar fins als brocs: *"Atendiendo a las insistentes peticiones de algunos ancianos, se está construyendo una barandilla í para colocar en el centro de las escaleras de la fuente que sirva de apoyo para quienes tienen dificultad para acercarse a los Caños. La baranda será de Hierro ' forjado con líneas abarrocadas, de acuerdo con el estilo del conjunto".*⁹³ La gran intervenció va arribar pocs anys després i, aleshores, s'aprofitava per fer repàs de les darreres actuacions: *"Des de fa un quant temps que hom ha pogut observar alguns milloraments portats a terme amb bon seny i gust, utilitat i sentit d'ornamentació. La porta lateral, la barana, la pedra del sobreeixidor, els protectors dels arbres, la llum...."*⁹⁴

93

"Font de la Mare de Déu", *Comarca sindical de Manlleu*, n. 297, 11 de novembre de 1937 [s.p.]

94

F.M.D. "La Font de la Mare de Déu encara", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 368-369, 1-15 d'agost de 1970 [s.p.]

La font de la Mare de Déu coberta de neu, any 1962.
Fons de la família Prat Pujol

Exterior de la font de la Mare de Déu a la dècada de 1960.
Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

La restauració de la dècada de 1970

La remodelació de la plaça Fra Bernadí (aleshores batejada com a *Plaza España*) es va dur a terme l'any 1969 i la inauguració es va fer per la Festa Major d'aquell any. Aquesta intervenció era parcial, ja que quedaven per fer les escales que conduïen a Dalt Vila. Ben aviat, però, es va recuperar el ritme de les obres per completar el sector nord de la plaça. Posteriorment, es va actuar a l'entorn i la mateixa font de la Mare de Déu.

L'anunci es va divulgar a mitjan 1970 i les obres es van dur a terme l'any següent: "Se han iniciado las obras de embellecimiento de la típica fuente manlleuense, según el plan expuesto en nuestra edición anterior".⁹⁵ En el text al qual es feia referència ja s'anunciava que es podrien inaugurar per la Festa major d'aquell any: "El plan de restauración lleva aparejada una modificación y reforma que dará mayor eurítmia al conjunto exterior. Se trata de equilibrar la fachada a base de cortar una parte del lado izquierdo —junto a las escaleras que van a la Plaza de los Mártires— de manera que los espacios en el muro frontal sean iguales".⁹⁶

D'entre les reformes que es duïen a terme, destacava per la seva plasticitat, la substitució de les rajoles del frontis. El disseny del dibuix va anar a càrrec de Francesc c d'A. Pujol que hi va representar figures i elements simbòlics: el centre conté l'escut de Manlleu amb la mà esquerra lleugerament oberta; al seu damunt, una corona i dos pergamins que tenen escrites els adjectius (fidelíssima i senyorial) associats amb la ciutat arran de la Guerra de Successió i tan apreciats

⁹⁵

"Font de la Mare de Déu", *Comarca sindical de Manlleu*, n. 392, 10 de juliol de 1971 [s.p.]

⁹⁶

"En agosto inauguración de las reformas de la 'Font de la Mare de Déu'", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 391, 26 de juny de 1971 [s.p.]

durant el franquisme. A banda i banda de l'emblema heràldic i sobre una sanefa vegetal amb un coloma a cada extrem, dos àngels amb la caracterització d'infants que aboquen aigua amb dos atuells: el de l'esquerra, la closca d'animal marí, reminiscència de la petxina mística de significat celestial; el de la dreta, una àmfora de terrissa, fabricada per l'ésser humà i on es recull l'aigua natural. A la base, un gran pergami on consten les notes musicals i el text dels goigs estrenats l'any 1929, escrits per Mn. Ferran Gorchs i Mn. Joan Puntí.

Aquesta intervenció, la substitució de les rajoles antigues per les noves, no va ser exempta de cert debat:

"A càrrec del prestigiós ceramista barceloní, En Joan Vicens, han estat enllestides les rajoles que decoraran el frontal de la nostra popular Font, substituint el conjunt de rajoles fetes malbé. Cal aclarir que som els primers en respectar el valor

Frontis de la font, dissenyat per Francesc d'A. Pujol, després de la restauració de 1970/1971. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

de les coses que tenen certa pàtina i mèrit artístic. Diem això per tal de justificar i aplaudir el suggeriment dels qui han iniciat tal millora, davant qui creu que les rajoles actuals tenen més valor que les que hom pot col·locar ara. Tinguem present que les actuals rajoles són de finals del segle passat, decorades mecànicament, sense un valor artístic positiu. Les úniques que veritablement mereixen ésser respectades amb tota cura, són les que formen l'escut de Manlleu, car denoten llur originalitat i factura *exprofessa*. A més, si no fos que gairebé no hi ha cap rajola, que sigui ben sencera o que no estigui escrostonada pels efectes de la intempèrie, mai no s'hauria pensat en restaurar o substituir el frontis de la Font de la Mare de Déu. Hem de reconèixer doncs que el frontal de la nostra Font no fa prou goig i dóna àdhuc sensació de deixament. Hem de tenir en compte que l'indret tan estimat, és considerat com el primer redós de la Vila i ha de merèixer les màximes atencions i, per tant, és un deure de tots sentir-se lligat al lloc més estimat dels manlleuencs. D'ací que tots hem de voler participar en la millora que ara es porta a cap, de la mateixa manera que quan es va fer la restauració l'any 1935 i la de després de la guerra".⁹⁷

Per promoure l'aportació ciutadana en les obres, es va proposar un sistema de mecenatge:

"Per tal de fer còmoda i agradable la col·laboració a tal reforma, hom suggerí que fos valorada cada rajola i que tothom pogués pagar l'import concret d'una o varies, fent constar en el rebut pertinent del donatiu, la rajola o rajoles sufragades, de tal faisó que el benefactor sàpiga quines rajoles són les seves. En el rebut hi figurarà el dibuix del projecte —tal com el dibuix que reproduïm en aquesta pàgina— parcel·lat amb les quadrícules corresponents a les rajoles i, per tant, es marcarà amb un requadre la rajola o rajoles de cada u. Es d'esperar que les pabordesses de la Font de la Mare de Déu seran ben rebudes a cada casa quan facin dintre de poc la visita a fi que les despeses siguin promptament cobertes. Per altra part ja s'indicarà on es pot fer i'ofrena perquè ningú no es senti oblidat en aquesta campanya de restauració del frontal de la Font per excel·lència".⁹⁸

97

F.M.D. "La Font de la Mare de Déu encara", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 368-369, 1-15 d'agost de 1970 [s.p.]

98

F.M.D. "La Font de la Mare de Déu encara", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 368-369, 1-15 d'agost de 1970 [s.p.]

El mes de setembre de 1970, ja s'evidenciaven els progressos: "Para contemplar las obras realizadas en la Font de la Mare de Déu, estuvo entre nosotros el destacado ceramista barcelonés, señor Joan Vicens, autor de las rasillas que adornan la fachada de dicha fuente, elogiando el acierto de la restauración llevada a cabo en su conjunto".⁹⁹

El 15 d'agost de 1971, tal com estava previst, es va fer la inauguració de la reforma. Les autoritats municipals van comptar amb la presència del bisbe de Vic, Ramon Masnou:

"[...] la comitiva oficial, se dirigió a la «Font de la Mare de Déu», inaugurando las reformas y mejoras que valorizan considerablemente el céntrico y típico lugar manlleuense La buena estructura lateral ofrece nuevas y estéticas perspectivas a la Fuente, ya que el muro de firme construcción y trazo levantado junto a la escalinata que conduce a la Plaza de los Mártires, presenta un aspecto nuevo y de gran vistosidad, rematado con piedra y una crestería de hierro que a su vez sirve de respaldo a los bancos que circundan el monumento a Mosén Puntí; monumento por otra parte modificado con la adición de unas piedras que lo elevan unos noventa centímetros más, dando así mayor prestancia y esbeltez al edículo".¹⁰⁰

La subscripció popular per pagar les despeses de les obres va continuar mesos després. Les pabordesses recollien donatius, ho feia el mateix Francesc d'A. Pujol, així com també es podien dur a l'establiment de can Vilamala. Un dels recomptes, a principi de febrer de 1972, proporciona la recollida de 12.800 pessetes, gairebé 77 € actuals.¹⁰¹

99

"Visita", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 397, 18 de setembre de 1970 [s.p.]

100

"Inauguraciones", *Comarca Sindical de Manlleu*, n. 396, 4 de setembre de 1971 [s.p.]

101

Comarca sindical de Manlleu, n. 407, 5 de febrer de 1972 [s.p.]

Exterior, escales i sobreixidor de la font, any 1977.
Fons de la família Prat Pujol

Les núvies i la Mare de Déu de la Font

Després de les noces a l'església parroquial de Santa Maria, les núvies manlleuenques solien obsequiar la Mare de Déu de la Font amb el seu ram de casament. Aquest gest devot, entre l'exvot i el prec, moltes noies recorden haver-lo fet al voltant de l'any 1960.

La Mare de Déu de la Font i el futbol

La devoció, individual i col·lectiva, a la Mare de Déu de la Font es feia evident en moltes ocasions. La recerca de protecció implorada a la figura mariana ha existit des de la construcció del temple. Des del prec silent i la mirada furtiva fins a l'oració exteriorment manifestada, manlleuencs i manlleuenques han cercat l'energia desitjada, la sort fugissera o el consol d'un plor contingut en la representació sacre materialitzada en pedra.

Una de les ocasions que, públicament i multitudinàriament, es va interpel·lar Maria en el desig de la seva aportació beneficosa es va donar al voltant d'un fet ben prosaïc. El maig de 1995, quan acabava la temporada de futbol, l'equip de l'AEC Manlleu tenia l'oportunitat de competir per jugar en una categoria superior. Davant un partit jugat a València, els aficionats de l'equip manlleuenc van dur flors a la Mare de Déu de la Font. Una fotografia i el text que l'acompanya, publicats al setmanari *Manlleu-publicació* en són un autèntic testimoni.¹⁰²

És ben sabut que l'esfera celestial entén de futbol en escasses ocasions. Aleshores, el resultat d'empat a un gol no va permetre que el Manlleu tingués l'oportunitat de seguir la lluita i promocionar-se cap a fites més elevades d'aquest esport.

¹⁰²

Redacció. "No hi va haver 'miracle' i el Manlleu no jugarà la promoció", *Manlleu-publicació*, n. 785, 26 de maig de 1995, p. 17

La degradació dels aqüífers de bona part de la comarca d'Osona, afectats per la desmesurada quantitat de purins abocats a la terra, amb la conseqüent augment de nitrats, ha comportat una salubritat dolenta de les aigües i en desaconsella el consum. La solució per a aquelles fonts del nucli urbà ha estat la connexió dels sortidors a la xarxa pública d'aigua potable.

La font de la Mare de Déu també va ser víctima de la contaminació. Aquella font que a finals del segle XIX era considerada que "[...] *no tiene rival por lo salubre, cristalina y deliciosa* [...]", havia perdut aquesta qualitat.

¹⁰³
Redacció. "Connecten la xarxa pública a la Font de la Mare de Déu", *Manlleu-publicació*, n. 664, 10 de setembre de 1992, p. 5

L'any 1992, l'Ajuntament de Manlleu va prendre la decisió de dotar-la de l'aigua apta per al consum, que es distribuïa per tota la ciutat. Així ho feia constar el setmanari *Manlleu-publicació*.¹⁰³ [Llegiu el document 14 dels annexos]

Nou anys després continuava aquesta mateixa situació. Només hi havia certa prevenció per a la qualitat de l'aigua del sobreexidor situat sota la porta de la mina: "A part

L'alcalde Joaquim Vivas inaugurava la indicació del pou medieval a Dalt Vila l'11 de setembre de 2002. Foto Joan Arimany

d'aquests tres brolladors, n'hi ha un quart -situat a la banda dreta amb forma de lleó amb la boca oberta i que forma part de l'arquitectura del conjunt amb un raig d'aigua procedent de la pròpia mina i de la deu original. La qualitat d'aquesta aigua és mesurada pel Grup de Defensa del Ter en la seva labor de control de les fonts osonenques. Els resultats de les comprovacions proporcionen un indicador ben diferent als anteriors. L'octubre de l'any passat, el nivell de nitrats era de 147,7 mg/l, el triple de la proporció aconsellable".¹⁰⁴

Aleshores, l'any 2001, s'anunciava una intervenció per frenar la degradació de tot el conjunt: "En els propers dos anys, la font de la Mare de Déu serà objecte d'un necessari rentat de cara, després de dècades des de la darrera restauració, i amb els efectes visibles de la humitat i d'una progressiva i constant degradació. Des de la regidoria de Cultura de l'Ajuntament s'està treballant en la idea de fer una restauració "suau" de l'espai de la font de la Mare de Déu.

104

Redacció. "Víctima dels purins", *El Ter*, n. 63, juny de 2001, p. 25

L'actuació no ha d'afectar cap aspecte de la seva fesomia, però posarà en solfa aquells elements que han quedat obsolets –com l'enllumenat– i inclourà operacions lleus de restauració [...] De la mateixa manera, la regidora insisteix que no es tracta d'un fet aïllat dins de l'activitat de l'Àrea. En aquest sentit, recorda que recentment es va restaurar la mà gravada a la cantonada dels carrers de Torelló i de la Gleva. [Mercè] Puntí emmarca aquestes iniciatives en la promoció dels valors artístics i arquitectònics que Manlleu posseeix i que han d'esdevenir motiu de dinamització sociocultural de la població".¹⁰⁵

105

Arimany, Joan. "Fontada", *El Ter*, n. 63, juny de 2001, p. 22

D'aquell projecte només es va dur a terme la senyalització del lloc de l'antic pou medieval, a la plaça de Crist Rei, i l'edició d'una targeta amb el recorregut de la canalització, la mina, que va servir per conduir l'aigua del pou original fins al punt actual.

Anvers i revers de la làmina editada per l'Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament de Manlleu amb motiu de la inauguració de la placa del pou medieval el 2002. Fons Joan Arimany

L'aigua de la font de la Mare de Déu ha abeurat generacions de manlleuencs, a principis de la dècada de 1960 i el 2005. Fons L'Abans-Família Ausiró Caballeria / Foto Joan Arimany

DEVOCIÓ A LA MARE DE DÉU I VIDA SOCIAL A L'ENTORN DE LA FONT

L'aigua: centre de la convivència

Des dels seus orígens, la població de Manlleu s'ha pogut aprofitar de la disponibilitat d'aigua. La proximitat del riu, l'existència d'aqüífers i la facilitat per fer pous per cercar-ne l'aigua, i la construcció d'infraestructures conductores, la principal seria el canal industrial, han format part innegable del progrés social.

L'aigua formava part de la vida quotidiana més enllà de l'espai familiar, ja fos com a força motriu per a les fàbriques, per rentar la roba als llocs especialment habilitats o per pràctiques de lleure, al riu o a les fonts del terme municipal. Era habitual, especialment per la festivitat de la Mare de Déu del Carme, patrona dels obrers manlleuencs, quan, fins a la Guerra Civil, era declarat festiu.

A part de la pesca amb canya –en solitari, en grup o com a membre d'una societat– el jovent se solia banyar al riu. A falta de piscines, públiques o privades, els corrents d'aigua natural eren aprofitades per mitigar la calor estiuenca. Aquesta activitat comportava més d'un problema quan no es mantenien certes formes: “Devem repetir que és verament deplorable haver d'insistir que els que es banyen al riu Ter vagin proveïts de trajo de bany, doncs cada dia ens arriben queixes de persones que es passegen per les delicioses vores del riu i tenen de presenciar com hi ha qui es banya completament despulrat. Ens sembla que les autoritats hi tindrien de posar un poc d'ordre”.¹⁰⁶ El perill més greu, més que atemptar les normes morals, eren els ofegaments: “Diumenge proppassat el jove Josep Guiu i Arboix, natural de Sant Hipòlit de Voltregà, de 19 anys

¹⁰⁶

Manlleu, n. 44, 30 d'agost de 1930, p. 14

¹⁰⁷
“Accident mortal”,
Manlleu, n. 260, 13 de juliol de 1935, p. 5

d'edat, dependent del Col·legi Delaris, sortí a banyar-se amb altres joves a la platja del Dolcet. A la poca estona d'haver-se introduït a l'aigua, vençut per la forta corrent del canal, i per un desvaniment que el precipità aigua endins desaparegué com engolit per un remolí i no fou trobat fins al dilluns a la tarda, transcorregudes 26 hores”.¹⁰⁷

La calamitat més greu, però, esdevenia quan el cabal del riu era tan abundant que les aigües sortien de mare i s'escampaven per les terres més baixes. Un dels records més punyents, per a moltes famílies manlleuques és l'aiguat del 17 i 18 d'octubre de 1940 amb deu víctimes mortals i una afectació a més de mig miler d'edificis del barri de Baix Vola i la Cavalleria.

L'aigua de la font de la Mare de Déu era molt apreciada; dècada de 1980. Fons fotogràfic de Carles Molist

Les fonts urbanes també han estat sempre un lloc de trobada, de contacte entre persones, de socialització. La manca de la infraestructura actual de subministrament d'aigua feia que, fins fa unes dècades, fos habitual anar a la font de buscar aigua. La necessitat de beure, cuinar, la higiene personal i la netejar la llar convertien aquesta activitat en una obligació diària o més freqüent. Solia ser una feina majoritàriament de dones; sobre elles requereien les feines de la casa i tenir-ne cura.

La possibilitat de disposar d'una deu d'aigua prop de casa o d'un pou propi, feia poc necessària l'existència de l'aiguader. En d'altres poblacions, quan les distàncies eren majors, era habitual la presència de l'ofici de qui traginava aigua des de la font fins a les cases particulars. Un carro amb les millors adequades permetia conduir diversos atuells, especialment càntrics, i satisfer la necessitat de la gent que reclamava el servei.

La tasca freqüent de l'anada a la font per buscar aigua no era exempta de tenir conflictes amb d'altres manlleuencs que tenien d'altres distraccions. La carta signada per Matías a *El Ter* a mitjan any 1899 així ho mostrava: *"Tiempo atrás EL TER se hizo eco de fundadas quejas del vecindario, con respecto á cotidianos atropellos al pudor, que con inaudito desenfado se permitían algunos jóvenes, imberbes los más, contra las mujeres que acudían en las primeras horas de la mañana ó de la noche, á la fuente pública de Nuestra Señora para proveerse de agua con que atender á los usos domésticos, y contra las que de regreso á sus hogares, después de las funcimes religiosas propias del mes de María, que terminaban á las ocho y media aproximadamente de la noche, pasaban por la plaza de Bernardino"*.¹⁰⁸

108

Matías. "Toque de atención". *El Ter*, n. 42, 22 de juliol de 1899, p. 2

Beneir l'aigua

Un col·lectiu que gaudia de la font de la Mare de Déu era la mainada. Aquesta esdevenia centre de jocs i de passatemps en època de lleure. El dia més especial que els vinculava directament era el Dimecres Sant. En aquell dia de Setmana Santa, era costum dur aigua a beneir. Els nens i les nenes prenen un càntr, el més valuós de la casa o un de comprat expressament, i es dirigien al temple parroquial. El broc gros de l'atuell se solia guarnir amb alguna flor primavera, generalment violes o arç florit. Passant per la font de la Mare de Déu, omplien fins a dalt l'atuell nansat. El rector beneïa l'aigua que es guardava la resta de Setmana Santa. Durant el Dissabte de Glòria, s'escampava pels racons de la llar en cerca de protecció. Se li suposava unes qualitats especials, de protecció contra les malalties i les males influències, adquirides pel ritual de la benedicció.

La primera estrofa del poema 'Dimecres Sant' del llibre *Cofret de versos* de Mn. Joan Puntí diu:

"Tarda manyaga del Dimecres Sant,
tarda de flors i d'aigua beneïda
pura com una noia recollida,
dolça com la mirada d'un infant;
d'infants i noies et veiem guarnida".

Il·lustració de dues noies amb el càntr per beneir l'aigua, obra del pintor manlleuenc Jaume Guàrdia, publicada a 'Cofret de versos,' editat el 1918

L'imaginari col·lectiu: els goigs a la Mare de Déu de la Font

Els goigs han estat un element molt important per divulgar la devoció popular a Catalunya. Antoni Comas els definia de la forma següent: "Els goigs són un gènere poètic semipopular d'arrel medieval àmpliament conreat als Països Catalans fins a l'actualitat". I afegia: "[...] són unes cançons religioses que lloen les excel·lències de Nostre Senyor, de la Verge i dels sants, gairebé sempre sota una advocació concreta". Seguidament afirmava: "Són, doncs, una forma de litúrgia popular, practicada en actes de devoció col·lectiva, com patronatges, processons, romiatges, captiris, novenes, septenaris, trisagis, celebracions sabatines, etc., i formen part, en certa manera, de la cerimònia."¹⁰⁹ D'aquesta manera, els goigs han recollit les angoixes i les esperances dels fidels que han dipositat en els sants, les santes o la Mare de Déu la seva confiança per superar les dificultats de la vida quotidiana i dels perills extraordinaris que els amenacen periòdicament.

109

Comas, Antoni.
*Història de la
literatura catalana*.
Barcelona: Editorial
Ariel, 1981, v. 4, p.
213-214

El diamant del Serpent, exvot a la Mare de Déu de la Font

La llegenda del Serpent de Manlleu explica que un gran rèptil vivia a la Devesa i duia un preciós diamant que només abandonava quan li calia beure. Un jove manlleuenc va adornar-se d'aquest fet i va aprofitar per agafar-lo. El rèptil es va adonar del furt del qual havia estat objecte i va empaitar el lladre. Després de passar el pont, amb el serpent prop seu, el vailet es va ficar en una de les primeres cases tot tancant la porta darrere seu. Amb el temps just, quan la bèstia ja feia caure la tanca de fusta, l'intrèpid manlleuenc va col·locar el diamant sota un morter capgirat. L'enfollida criatura s'hi va enrotllar per trencar-lo i recuperar el seu tresor. L'esforç va ser tan intens que va morir esllomada.

La versió de la llegenda explicada per Pere Corrius Vilalta (1916-1983), que havia estat alcalde de Manlleu, indicava que el diamant va ser promès, en cas de salvar la vida, a la Mare de Déu de la Font i que la imatge escultòrica el va dur fins a la Guerra del Francès.¹¹⁰

110

Donada, Toni. *El
Serpent de Manlleu*.
*Llegenda, cançó
i festa*. Manlleu:
Associació per les
Tradicions Populars
Catalanes El Serpent
de Manlleu: Diac,
2009, p.0 45-46.

Vinyeta del dibuixant Toni Donada per a la historieta de la llegenda del Serpent de Manlleu, any 2006

Edició de 1850 dels Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu, de Mn. Ramon Andreu

¹¹¹
Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 150-151

¹¹²
Torrent, Domènec.
Manlleu, croquis para su historia. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 125-126

¹¹³
Roviró, Ignasi.
Diccionari de filòsofs, teòlegs i mestres del Seminari de Vic (1749-1868). Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2000, p. 144

¹¹⁴
Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu. Vic: J. Trullàs, 1850

¹¹⁵
Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu. Vic: Imp. de J. Valls, 1862

Edició de 1862 dels Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu, de Mn. Ramon Andreu

L'existència de goigs impresos representa la fortalesa de la devoció. Aquest sentiment religiós cap a la Mare de Déu de la Font ja era expressada d'altres formes, com indicava Domènec Torrent a finals del segle XIX: "Antes estaba rodeada de retablos y otras ofrendas de devotos, pero el Prelado de Vich los hizo retirar"¹¹¹. L'ofertament d'exvots als sants o a la Mare de Déu ha estat un fet habitual als santuaris catalans. El fet que l'edicle manlleuenc no fos un edifici consagrat devia suggerir al bisbe la poca idoneïtat de la seva presència.

La Mare de Déu de la Font va tenir els seus primers goigs a mitjan segle XIX. La lletra va sorgir de la mà de Mn. Ramon Andreu i Berenguer (1822-1869).¹¹² Nascut a Manlleu, va fer carrera eclesiàstica i va arribar a ser catedràtic de Teologia¹¹³.

D'aquests primers goigs se'n van fer dues edicions diferents, el 1850¹¹⁴ i el 1862¹¹⁵, amb la mateixa lletra de Mn. Ramon Andreu i la mateixa estampa;

la resta (orla, florons i els coronells enmig de les dues columnes) són diferents. No tenien música impresa i es desconeix si havien estat cantats en algun moment.

Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu

(Mn. Ramon Andreu. 1850)

Cantarém Verge Sagrada
Suplicant quens perdoneu;
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo primer goig fou del Cel
Emperatris sobirana
quant lo Angel Gabriel
vos trobá bella diana;
y os donà la ambaixada
vinguda de part de Déu
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo segon goig Mare mia
fou en la nit de Nadal
en una pobre establia
paríreu Déu eternal,
quedáreu pura intactada
y més limpia que la neu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo tercer goig fou lo dia
que los tres Reys del Orient
partiren ab clara guia
adorar lo Omnipotent;
ab fé viva abrasada
un present quiscun vos feu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo quart goig fou lo conort
de vostre Fill amat
després de tres dies mort
al véreu ressuscitat;
alegria molt sobrada
aquell dia en Vos se veu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo quint goig fou desitjat
y sentíreu ab gran zel
quant lo Fill glorificat
ab victoria pujà al Cel;

per ser Vos tant venerada
tants triunfos mereixeu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo sisè goig fou lo dia
que lo Esperit Sant baixà
ab llenguas de foch ardia
y de amor vos abrasá;
quedáreu molt alabada
sent de gracia major preu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Lo seté goig fou lo dia
que en la cort celestial
pujà a l'eterna gloria
lo vostre cos virginal;
de Angels acompanyada
lo que eternament tindreu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Las mes cruels malalties
se posan en vostra ma
que vostres entranyes pies
se dignen de deslliurar;
la persona atribolada
ab gran ansia socorreu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

En vostra font christallina
may se ha vist sequedat
per vostra mercè Divina
tot Manlleu està amparát;
tenintvos per advocada
sempre aygua ans donaréu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Vostres goigs son difinits
soberana Emperadora
feu miracles infinits
puig sou nostra protectora;
á la part necessitada
sempre socorro doneu,
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

Vos suplico Verge pia
que mas faltes perdoneu;
*de la Font sou nomenada
amparo de tot Manlleu.*

GOIGS DE NOSTRA SRA. DE LA FONT

que es venera a Manlleu

Els Goigs d'Obaga
www.rostoll.cat/obaga

Melodiac: Josep Capdevila i Sanitjas
Lletra: antiga

♩ = 85 ENTRADA I TORNADA

Can - ta - rem Ver - ge Sa - gra - da su - pli - cant queis per - do - neu;

TOTIUM

de la Font sou no - me - na - da am - pa - ro de tot Man - lleu. Lo pri - mer goig fou del Cel

Fine CORLES

Em - pe - ra - tris so - be - ra - na quan lo An - gel Ga - bri - el vos tro - bà be - lla di - a - na;

D.S. al Fine

y vos do - ná fà - cem - ba - xi - da vèn - gu - da de part de Déu

El 2 de juny de 1929, per la festa anual de la font de la Mare de Déu, es van estrenar uns nous goigs. D'aquests, que encara es canten, s'han fet diverses impressions i adaptacions¹¹⁶.

La gestació d'aquesta nova edició havia tingut origen l'any anterior durant la celebració de la primera missa oficiada per Mn. Ferran Gorchs. Aleshores, com detallava el periòdic *Manlleu*, Mn. Joan Puntí havia promès al nou sacerdot, reconegut músic, que escriuria la lletra d'uns goigs a la Mare de Déu de la Font si aquest li aportava la melodia¹¹⁷. Mesos després, un i altre van correspondre a la paraula donada [Llegiu document 15 dels annexos].

La primera cantada dels goigs va merèixer tots els elogis, adreçats als autors i als organitzadors de la trobada: "Un bon aplec de nens, dirigits pel digne mestre de la Capella de nostra parroquial, i organista de la mateixa Mossèn Aulet, cantaren escampant melodiosament des de la plaça de dalt vila a la multitud apinyada al voltant de la nostra típica font,

Melodia composta per Josep Capdevila i Sanitjas per als Goigs de Nostra Sra. de la Font de Manlleu, de Mn. Ramon Andreu, amb motiu d'aquesta edició. Cliqueu per escoltar-la.

¹¹⁶

La primera impressió és: *Goigs de la Mare de Déu de la Font de la Vila de Manlleu*. Manlleu: Tipografia Manlleuena, 1929 [lletra de mossèn Joan Puntí i Collell i música de mossèn Ferran Gorchs i Rabat]

¹¹⁷

Manlleu, n. 10, 25 de maig de 1929, p. 7

Recordatori imprès amb motiu de la primera missa de Mn. Ferran Gorchs quan es van projectar els nous goigs a la Mare de Déu de la Font

amb refilets tendríssims de rossinyol enamorat, els prec *carinyosos* de tot el poble, a la Verge de la Font".¹¹⁸ [Llegiu document 16 dels annexos]

¹¹⁸

"Comentaris". *Manlleu*, n. 11, 8 de juny de 1929, p. 6-7

¹¹⁹

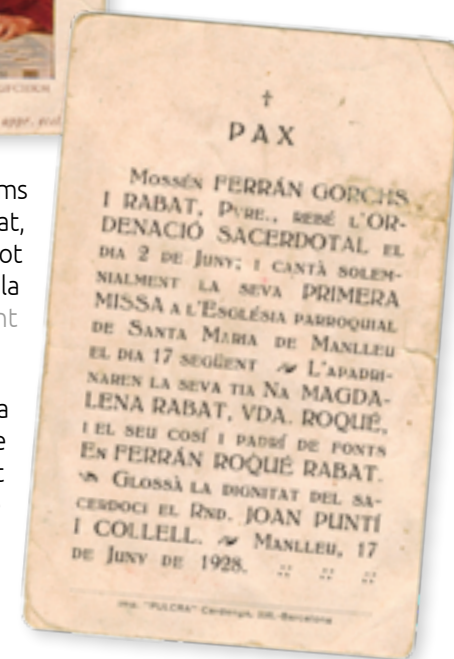
Manlleu, n. 12, 22 de juny de 1929, p. 8

¹²⁰

Manlleu, n. 39, 21 de juny de 1930, p. 13

El ressò dels goigs va arribar a algun mitjà de comunicació d'abast nacional: "En el diari de Barcelona «El Matí» del dijous d'aquesta setmana, hi hem vist reproduït el clíxé que anava als Goigs de la Mare de Déu de la Font, i una ressenya falaguera per a tots els que prengueren part en la seva recent edició".¹¹⁹

L'any següent, per la festa de la Font de la Mare de Déu es van cantar una altra vegada. La publicació manlleuena ho avançava com un acte de gran interès.¹²⁰ La cantada va merèixer la lloança del periòdic local: "El proppassat dia 22 de juny, la típica Font de la Mare de Déu, celebrà la seva festa. Els veïns que tenen cura de l'arranjament de la font ho feren a la meravella. A mes del rés del Sant Rosari, es cantaren els goigs a la Mare de Déu de la Font, per un grup

d'entusiastes noies, acompanyades amb harmònim per Mossèn Aulet, prev. Hi assistí molta gent".¹²¹

La lletra d'aquests goigs, a més del seu valor etnogràfic, tenen un gran valor literari. L'autoria de Mn. Joan Puntí Collell, de reconegut mèrit, ha estat molt apreciada. Francesc d'A. Pujol, en una dels exemplars de *Lletres amicals*, ho va manifestar amb aquestes paraules: "Davant d'una lletra tant inspiradíssima deguda al nostre benamat compatri, reverend Joan Puntí i Collell, cal proclamar aquests Goigs com els millors de casa nostra".¹²² [Llegiu document 17 dels annexos]

Mn. Josep Maria Gasol, d'aquests goigs, en va fer la següent afirmació: "[...] són els més manlleuencs, dels que hom canta a la nostra Vila."¹²³

121

Manlleu, n. 40, 5 de juliol de 1930, p. 14

122

Pujol, Francesc d'A.
"Els goigs a Manlleu"
dins *Lletres amicals*, v.
15, 1957 [s.p.]

123

Gasol, Josep M.
"Calendari folklòric
manlleuenc", *Lletres
amicals*, 1958, v. 18, p.
96-97 (edició inèdita
mecanografiada
dipositada a la
Biblioteca Municipal
de Manlleu BBVA)

Impressió amb color dels
Goigs de la Mare de Déu
de la Font de Manlleu
de 1929

Primera edició, de 1929, dels Goigs de la Mare de Déu de la Font de Manlleu, amb lletra de Mn. Joan Puntí i música de Mn. Ferran Gorchs.

Goigs de la Mare de Déu de la Font de Manlleu

(Mn. Joan Puntí / Mn. Ferran Gorchs, 1929)

Puix Manlleu us correspon
i a l'entorn de Vós s'apila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

Virginal Font segellada
que essent per Déu bell encís,
ens deu, com una cascada,
l'aigua d'un nou paradís;
per Vós Déu ens recompon
si el mal d'Eva ens aniquila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

Ja no beu llot de cisterna
qui el vostre Fill ha assolit,
que el doll de la vida eterna
li va brollant dintre el pit.
Si el sol, quan pequem, se'ns pon,
Vós sou l' alba que rutila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

A la font, amb bancs i sostre
i sentors d'aigua i de fenc,
teniu, Mare de Déu nostra,
gentil posat manlleuenc;
i sou, en ombrívol tron,
bella flor de nostra argila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

Per la set de l' estiuada,
ens van donant vostres mans
el goig de l'aigua gelada
que copsen noies i infants;
de l'Erm fins al cap del Pont
cada llar s'hi espavila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

A la nit, oh Verge santa,
fa companyia i consol
el raig de la Font que canta
una cançó de bressol.

Si Vós li vetlleu el son,
ja la vila dorm tranquila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*
Us guarneixen com un iris,
galant i esplendit, d'ex-vots,
els rams i joiells i ciris
que us porten vostres devots.
L'amor res enlloc compon
vist l'amor que aquí s'estila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

Quan es torna, amb la ginesta,
altar de llums el terror,
us fan una gaia festa
la gent del vostre carrer;
i al cant dels veïns respon
ben de cor Dalt i Baix-vila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

Puix Manlleu us correspon
i a l'entorn de Vós s'apila:
*Empareu tota la vila,
Mare de Déu de la Font.*

El cant dels goigs estrenats l'any 1929 forma part de cada edició de la festa de la Font de la Mare de Déu. Fons Joan Arimany

Edició de 2013 dels *Goigs de la Mare de Déu de la Font de Manlleu*

124
Goigs editat pels
Amics dels Goigs de
Barcelona, n. 192
de la tercera etapa.
Se'n van imprimir 500
exemplars en paper
Conqueror

L'any 2013 es van presentar una nova edició d'aquests goigs. L'associació Amics dels Goigs de Barcelona¹²⁴, amb Nora Vela com a promotora, va assumir una important aportació per a la font de la Mare de Déu entre les seves aportacions periòdiques. Les il·lustracions i compaginació van anar a càrrec de Toni Donada; l'edició musical, de Josep Capdevila, i la nota històrica i coordinació, de qui signa aquest document. La presentació, a Barcelona, es va fer a la seu de l'entitat editora el 29 de maig. A Manlleu es va fer per la festa de la Font de la Mare de Déu celebrada el 9 de juny. La presència d'un codi QR, la segona vegada que aquest tipus de document, ha permès escoltar la melodia original de Mn. Gorchs així com contemplar diferents imatges de la font i de les festes que se celebren al seu voltant.

Presentació de la nova edició dels goigs per part dels autors durant la festa de la Font de la Mare de Déu el 9 de juny de 2013

Les pabordesses de la font

El grup humà manlleuenc més antic que encara perdura, de caràcter popular però amb identitat, probablement és el de les “pabordesses de la font”. Un bon nombre de veïnes del carrer, o de les proximitats d'on es manté dempeus la font de la Mare de Déu, ha vetllat i tingut cura per conservar digne aquest indret manlleuenc emblemàtic. Les generacions s'han rellevat i han exercit el seu deure assumit amb la mateixa dedicació. La seva tasca, incansable i altruista, sembla sorgir de l'estimació profunda pel seu entorn, immensament carregada de *manlleuenquisme*. La seva aportació ha estat (i és) decisiva per conservar aquest be patrimonial de tota la ciutat.

L'any 1930, ja es feia servir aquesta denominació manllevada dels càrrec associats a les antigues confraries: “Demà celebrarà la seva festa la nostra típica i abundosa Font de la Mare de Déu. Els pabordes que cuiden d'ella amb amor i veneració, d'acord amb els veïns, assabenten que a les tres de la tarda es resarà el Sant Rosari, davant la font, i després es cantaran els Goigs que amb tant d'esplendor s'estrenaren l'any passat, la lletra i música dels quals com es recordarà és de Mn. Joan Puntí i Mn. Ferran Gorchs, respectivament”.¹²⁵

La tasca silenciosa i l'actitud modesta de les pabordesses de la font de la Mare de Déu ha comportat que se'n coneguin molts pocs noms. Aquests no són més que un petit nombre de totes les manlleuenques (sempre ha estat una funció essencialment femenina) que, generació rere generació, s'han dedicat al manteniment material i a la pervivència de la devoció centenària a la Mare de Déu.

125

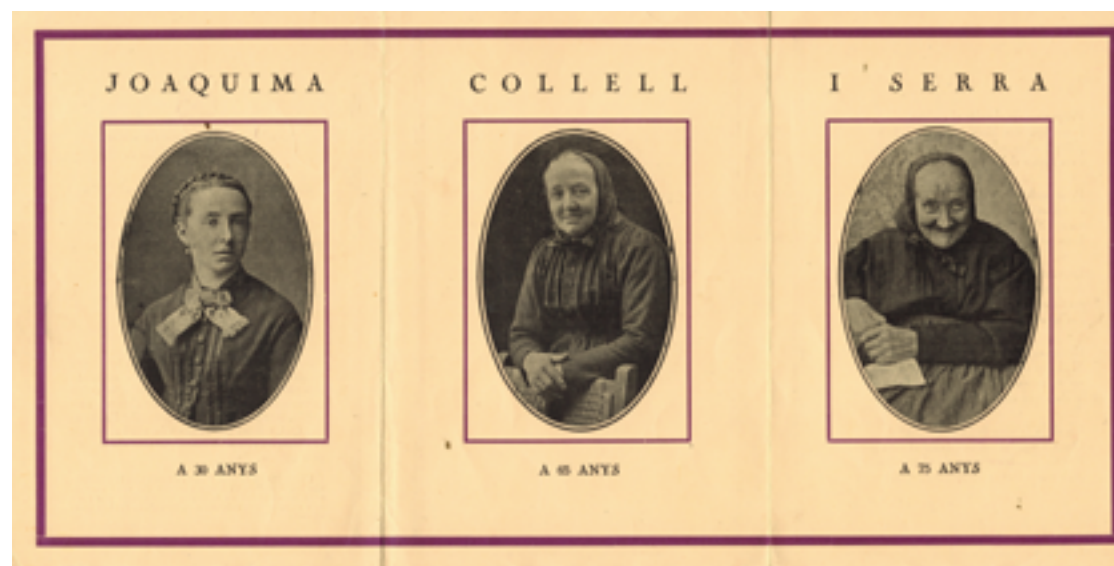
Manlleu, n. 39, 21 de juny de 1930, p. 13

126
Prat, Josep. “Mossèn Joan Puntí i Collell, sacerdot i manlleuenc exemplar”, *Lletres amicals*, v. 22, 1967 [s.p.] (volum inèdit mecanografiat dipositat a la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA)

Durant les darreres dècades del segle XIX i primeres del XX, Joaquina, Quima, Collell i Serra (1850-1930) va exercir de pabordessa. La seva residència, a tocar de la font, al primer pis de l'aleshores número 28 del carrer, li va permetre tenir-ne atenta cura. Aquesta estimació pel singular monument la va transferir al seu fill, el sacerdot i poeta Joan Puntí i Collell, que tan bé va lloar-lo.

Josep Prat¹²⁶, en biografar el fill poeta va exposar alguns trets de la personalitat de Quima Collell. Dos anys després de néixer el seu fill, va quedar vídua: “Aquesta no disposava de cabals suficients per fer-li la vida amable sots el *prisme* de l'abundància. Filla d'una casa pairal, amb mitjans moderadament econòmics, veié l'esfondrament de - l'economia familiar trasbalsada pels projectes quimèrics d'un germà hereu, que a la fi — emigrà vers les terres d'Amèrica. A la Quima Collell, li tocà el trist privilegi de representar ser filla de casa bona amb pocs rals a la butxaca. Mes per la biografia que amorosament li dedicà el seu fill, la sabem i concebem com aquella dona forta, lloada per l'Escriptura, amb arrels cristianes solidíssimes i d'un seny i d'un sentit comú excepcionals”. Prat també feia referència a l'exercici laboral: “L'estreta economia que *atenallava* el

Imatges de diferents èpoques de Quima Collell que formen part del recordatori del seu enterrament. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu

viure de la Joaquina Collell al enviuar, l'obligà a guanyar-se la vida esmerçant les hores del dia en el *cuidament* de malalts a domicili [...].”

Malgrat les dificultats, Quima Collell va procurar una bona formació per al seu fill, tan consistent per fer-lo un poeta reconegut, i una educació religiosa que el va dirigir a la carrera sacerdotal. Aquest va deixar constància de la feina de la seva progenitora en favor de la font: “La mateixa devoció a la Mare de Déu, reveladora nota característica de tot bon cristià, es féu palesa públicament en la meva mare durant molts anys en que tingué amorosa cura de la imatge i capella de la tan popular Mare de Déu de la Font, situada gairebé davant de casa, procurant-hi el continuat adamentament i embellint-la i tot amb gales típiques de les principals diades i, sobretot, en la seva festa, a mitja octava de Corpus”.¹²⁷

Mn. Joan Puntí, després de morir la seva mare el 1930, va tenir ben present les dificultats viscudes a la llar familiar. En va voler deixar testimoni amb la creació d'una ajuda anual a una mare vídua, que es gestionaria des de la Caixa d'Estalvis de Manlleu, i que es nodria de la d'una important deïxa econòmica obtinguda de la venda de la casa familiar.¹²⁸ [Llegiu document 18 dels annexos]

Eduard Rifà, president de Caixa Manlleu quan es va instituir aquesta dotació i que encapçalava la junta sobre la qual es confiscava el bon criteri d'elecció de la destinatària del donatiu anual, escrivia unes paraules en què destacava l'amor filial expressat en aquell gest altruista: “Aquesta acció tan exemplar de l'amor d'un fill al record de la seva mare, i el desprendiment d'una quantitat per a què una altra manlleuena vídua que es trobi en una situació com la que resignadament i plena de serenitat suportà Na Joaquina Collell, pugui servir-li de compensació el donatiu, ens porta a una admiració ben edificant i més en premeditar un gest tan ple de noblesa com de caritat”.¹²⁹

Després de la Guerra Civil, durant dècades, Maria Vila -coneguda com a *Maria de Can Sant Martí*- i Concepció Pujol exercien la funció de pabordesses.

127

Puntí, Joan. *La meva mare: tribut d'amor filial i prèdica d'exemplaritats*. Barcelona: Balmes, 1950, p. 78 (nota 12)

128

Puntí, Joan. *La meva mare: tribut d'amor filial i prèdica d'exemplaritats*. Barcelona: Balmes, 1950, p. 77 nota 8

129

Rifà, Eduard. “Una benemèrita institució manlleuena”, *Manlleu*, n. 158, 15 de juliol de 1933, p. 1-2

¹³⁰
“Mor atropellada la Maria de Can Sant Martí”, *Manlleu-publicació*, n. 3 de gener de 1986, p. 5

Maria Vila va morir a causa d'un accident de trànsit a la carretera d'Olot, a finals de 1985. D'aquest desgraciat incident, se'n feia ressò el *Manlleu-publicació*.¹³⁰ [Llegiu document 19 dels annexos]

En el mateix número i mitjà, Francesc d'A. Pujol escrivia un sentit record per a la difunta:

“Els pomells de flors de la Font, llüen encara la blancor litúrgica nadalenca. Les mateixes flors que amorosament havia ofrenat una pabordessa: Maria Vila. La voluntariosa dona de «Can Sant Martí», agermanada en la meritòria eina de neteja i d'enjoïament de la secular fornícula, sempre nítida, de la Venerada imatge manlleuena de la Mare de Déu. Treball sense la més mínima retribució; tasca devota d'un salm fet obra. Els goigs aïrosos i solemnes, tindran avui una estrofa luctuosa.

Maria Vila i Concepció Pujol davant la font de la Mare de Déu a principis de la dècada de 1980. Fons fotogràfic de Carles Molist – Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

Un accident mortal de tràfic s'endugué la vida terrena d'una pabordessa, deixant en orfenesa –per l'amistat més fraternal, per la companyonia més inseparable i per la tasca conjunta i compartida- a Na Concepció Pujol. Maria Vila i Casas, la veïna més veïna del «dell de l'aigua gemada», discreta, zelosa en aquell treball constant durant anys i anys. Sense ostentacions personals en la feina delicada de devoció i art floral. La «Font amb bancs i sostre» haurà coronat l'esforç del seu pas zelós i humil, sempre atent a totes les necessitats i millores d'aquell redós. Tots els que coneixem l'encís peculiar de la Font de la Mare de Déu; tots els que hem admirat l'altar on s'estotja la bella imatge abarrocada, guarnida sempre de flors, llums, pregàries i donatius, sentirem el cop d'una partença. I hauré de donar-nos mútuament el condol. I el pas recordat de Na Maria Vila i Casas esdevindrà antífona mariana dalt del Cel, mentre un crespó negre endolarà la Font”.¹³¹

Temps després, encara es recordava la seva aportació: “Darrerament, cuidaven amb tot el zel de la font, les pabordesses Concepció Pujol i Maria Vila, a les quals, sens dubte, la Mare de Déu haurà premiat la seva entrega i devoció”.¹³²

Un any i mig després, moria Concepció Pujol. La notícia es va recollir al setmanari *Manlleu-publicació*, com mereixia una manlleuena de voluntariosa dedicació a la font de la Mare de Déu: “No pas emmusteït encara el ressò de la festa tradicional de la Font de la Mare de Déu, començà l'agreuament dolorós de l'estimada Concepció Pujol, pabordessa durant molts anys (junt amb la Maria Vila) de l'indret més manlleuenc que saben valorar de cor Dalt i Baix Vila. L'herència que concentra aquests efectes fou rebuda pels veïns del carrer titular, prenent exemple de la dedicació i el ‘bon fer de la Concepció’”.¹³³ [Llegiu el document 20 dels annexos]

El seu relleu va ser assumit per un grup de veïnes (i antigues veïnes) del carrer. Carme Tarrés, Maria Dolors Font, Maria Teresa Ballús, Montserrat Carbó i Mercè Danés, entre d'altres, han estat les pabordesses de les darreres dècades. L'any 1985, la seva tasca era destacada per la premsa en

131

Pujol, Francesc d'A. “Maria Vila i Casas, una de les pabordesses”, *Manlleu-publicació*, n. 3 de gener de 1986, p. 5

132

Casacuberta, Claudi; Riera, Marc. “Mare de Déu de la Font”, *Manlleu-publicació*, n. 472, 25 de març de 1988, p. 4

133

F.M.D. “Concepció, la pabordessa de la font, ha mort”, *Manlleu-publicació*, n. 440, 10 de juliol de 1987, p. 4

Maria Vila i Concepció Pujol pabordesses de la font de la Mare de Déu fins a mitjan dècada de 1980. Fons fotogràfic de Carles Molist – Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

Pabordesses que van organitzar la festa de la Font de la Mare de Déu el 21 de juny de 1987. D'esquerra a dreta: Montserrat Carbó, M. Àngels Collell, Dolors Font, Carme Tarrés i M. Carme Danés. Fons fotogràfic de Carles Molist – Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

la crònica de la festa d'aquella edició: "Actes organitzats i enaltits per unes pabordesses que encadenen tots els dies de l'any amb una ornamentació floral que esclata a gratient en el dia de la festa de la Font. A més de la feina, no hi escatimen el bon gust. No cal dir que la cura, neteja i pulcritud d'aquell redós tan típic, són la nota constant del bell monument ubicat entre Dalt i Baix Vila".¹³⁴

L'any 2003, el bisetmanari *El 9 Nou* va dedicar un article a les pabordesses quan aquestes ja duïen vint anys fent-se càrrec de la font. Hi explicaven que la seva funció, aleshores i ara, estava dirigida a mantenir la font neta, amb la il·luminació en funcionament i amb un generós ornament floral. Aquesta feina requereix, en ocasions, paciència i serenitat quan s'ha fet alguna entremaliadura que afecta els elements d'ornamentació o la infraestructura d'enllumenat. Cada setmana, però, a partir dels donatius dels devots que es mantenen fidels a la Mare de Déu, es renoven les flors i es reparen els desperfectes. Les mostres de religiositat han minvat però encara perduren.¹³⁵

El 21 de desembre de 2016 moria Carme Tarrés. A la festa de la Font de la Mare de Déu de 2017 se li va retre un emotiu homenatge, on es va reunir el veïnat del carrer,

134

"La Festa de la Font de la Mare de Déu", *Manlleu-publicació*, n. 347, 14 de juny de 1985, p. 9

135

Riera, Marc. "Vint anys al costat de la font", *El 9 Nou*, 1 d'agost de 2003 (especial Osona nord, p. 6)

Pabordesses organitzadores de la festa de la Font de la Mare de Déu del 5 de juny de 2005. D'esquerra a dreta: M. Carme Tarrés, M. Teresa Ballús, Dolors Font, M. Àngels Collell i M. Carme Danés. Fons Joan Arimany

136

Ligorred, Francesc. "Carme Tarrés Amat: una dona senyora i lliure", *Diari de Manlleu*, n. 360, 28 de desembre de 2016, p. 10

que va comptar amb parlament de l'alcalde Àlex Garrido i benedicció de Mn. Joan Serrabassa, rector de Santa Maria de Manlleu. Una placa situada en el mateix lloc de la caixa d'almoines, desapareguda molt temps abans, deixava testimoni de la tasca de la pabordessa: "En record de CARME TARRÉS AMAT Pabordessa de la Mare de Déu de la Font. Manlleu, 28-03-1928 / 21-12-2016".

L'antropòleg Francesc Ligorred escrivia paraules del record personal de la pabordessa:

"Per a mi la Carme Tarrés, era una dona sincera i lliure, lliure d'hàbits, de costums i d'idees que va saber viure i morir amb dignitat. Veure-la asseguda o dreta a la porta de casa seva contemplant panoràmicament la plaça amb una presa de xocolata a la mà dibuixava una de les imatges més entranyables de la nostra ciutat, ja que la persona i l'entorn complementaven a la perfecció un paisatge. Mai, tampoc, va deixar de mantenir pulcra i florida la font de la Mare de Déu, la seva veïna més estimada".¹³⁶

Benedicció de la placa en record a Carme Tarrés Amat, el 18 de juny de 2017. Fons Joan Arimany

La festa de la Font de la Mare de Déu

La devoció diària i permanent a la Mare de Déu de la Font té el moment àlgid per la seva festa anual. El diumenge dins l'octava de Corpus era el dia tradicional. Des que Corpus ha passat de dijous a diumenge, les celebracions solen coincidir en la mateixa data.

La primera referència documentada la va anotar Domènec Torrent i la considerava una festa de carrer sense aportar

La Mare de Déu de la Font s'envolta de flors per la seva festa. Foto de Joan Arimany

¹³⁷
Torrent, Domènec. *Manlleu, croquis para su historia*. Vich: Imp. R. Anglada y Pujals, 1893, p. 151

¹³⁸
Arimany, Joan. "La feina callada de les pabordesses", *El Ter*, n. 63, juny de 2001, p. 24

més dades: "Los vecinos de esta calle celebran fiesta el primer domingo después de Corpus".¹³⁷ La data és precisa i indica que aleshores ja se celebrava la festa de la Font de la Mare de Déu.

Les despeses de la celebració sempre han estat sufragades pels devots. Fins fa uns anys, al mur interior dret del templet de la font, hi havia una caixa per dipositar les almoines. Malauradament, va desaparèixer a causa del vandalisme de la qual és objecte sovint el conjunt. Fa un parell de dècades, es reconeixien diverses formes d'aportar donatius: "Hi ha gent que, quan està malalta demana que li portin aigua de la font de la Mare de Déu. També hi ha qui fa aportacions simbòliques motivades per alguna prometença i que demana que els llums que acompanyen la imatge de la imatge estiguin encesos un temps determinat; o també es compta qui costea un ram especial que guarneixi la fornícula".¹³⁸

Antiga caixeta per a les almoines sense la porta després de reiterats actes vandàlics. Foto de Joan Arimany

La Festa de la Mare de Déu de la Font de 1929 va comptar amb l'especial esdeveniment de l'estrena dels goigs escrits per Mn. Joan Puntí i Collell i musicats per Mn. Ferran Gorchs i Rabat. Era una promesa presa un any abans amb motiu de la Missa Nova del sacerdot músic. L'expectació era gran.

Així es desprèn de les paraules que es va escriure al periòdic *Manlleu*: "Sabem que, si a Déu plau, en la festa popular de la Font de la Mare de Déu, celebradora el diumenge dins l'octava de Corpus, i que enguany s'escau el dia 2 de juny, seran estrenats els Goigs per l'Escolania de la Parròquia que dirigeix l'organista, Mossèn Josep Aulet. Per les bones referències que en tenim, comptem que agradaran de bo de bo. Una massa popular cantarà el respòst, que ben aviat serà après per tots els que siguin a la festa de la Font en aquell dia. Estem segurs que enguany la tradicional reunió dels piadosos veïns d'aquell carrer resant el Rosari davant de la Font, constituirà una memorable festa en la qual voldran participar segurament tots els bons manlleuencs que estimen com es mereix la devota imatge d'aquella Mare de Déu tan nostra".¹³⁹

139

"Comentaris",
Manlleu, n. 10, 25 de
maig de 1929, p. 7

140

Manlleu, n. 40, 5 de
juliol de 1930, p. 14

Si a Déu plau, en la festa popular de la Font de la Mare de Déu, celebradora el diumenge dins l'octava de Corpus, i que enguany s'escau el dia 2 de juny, seran estrenats els Goigs per l'Escolania de la Parròquia que dirigeix l'organista, Mossèn Josep Aulet.

L'edició següent es van mantenir els trets essencials: "El propòsat dia 22 de juny, la típica Font de la Mare de Déu, celebrà la seva festa. Els veïns que tenen cura de l'arranjament de la font ho feren a la meravella. A més del rés del Sant Rosari, es cantaren els goigs a la Mare de Déu de la Font, per un grup d'entusiastes noies, acompanyades amb harmònim per Mossèn Aulet, prev. Hi assistí molta gent".¹⁴⁰

Primera referència
documental a la Festa
de la Font, l'any 1929, al
periòdic *Manlleu*

L'any 1931, la festa seguien les bones expectatives: "Demà, els manlleuencs, celebrem la Festa de la Mare de Déu de la Font, en la qual és tradicional el cantar-hi el rosari i els goigs escrits i musicats pels compatricis, Mn. Joan Puntí i Collell i Mn. Ferran Gorchs: Així, doncs, és de pensar que demà es celebrarà amb l'esplendor possible la festa de la Font de la Mare de Déu".¹⁴¹ Malauradament, el clima polític d'aquell període, amb la República proclamada de feia poc, va marcar l'edició de 1932: "Malgrat que algun diari de la capital i comarca per mitjà del seu corresponsal hagi escrit que s'havia celebrat amb tot esplendor la festa de la Font de la Mare de Déu, nosaltres devem manifestar que desgraciadament no fou així; ni tan sols es guarní, com solia fer-se, la típica font. Interrogats convenientment els veïns, qui curaven de l'organització d'aquesta tradicional festa, ens manifestaren que en no celebrar-se complien ordres de l'Ajuntament, el qual, al·legava que per evitar tota alteració de l'ordre, era millor suspendre-la. Per aquestes soles raons, a nosaltres, no ens han pas convençut".¹⁴²

141

"Crònica", *Manlleu*, n.
64, 6 de juny de 1931,
p. 13

142

"Crònica", *Manlleu*,
n. 65, 20 de juny de
1931, p. 11

La desapareguda Festa de l'Ajuntament

La Festa de la Mare de Déu de la Font coincidia amb el dia que també se celebrava la Festa de l'Ajuntament de Manlleu. Malgrat que pugui semblar sorprenent, aquesta darrera va tenir una llarga vida. Provenia d'un moment desconegut, en ple segle XIX o d'abans, i va perdurar fins a mitjan dècada de 1960. Com si es tractés d'una activitat corporativa, es podria qualificar com una "festa d'empresa".

Domènec Torrent i Garriga, l'any 1893, ja esmenta la "Festa de l'Ajuntament" i la situava el primer diumenge després de Corpus. L'autor indicava que, per la vigília, es cantaven completes i es feia una serenata a l'alcalde i a cadascun dels regidors i el dia de la festa se celebrava un ofici solemne a l'església parroquial, al matí. A la tarda hi havia un banquet al qual assisteixen l'Ajuntament, el rector i altres sacerdots, així com el jutge municipal (1). També es feia una processó pels carrers més importants de la població. L'Ajuntament oferia, després de la processó, un refresc a la representació parroquial i als convidats

L'any 1965 encara se celebrava. El text establia confirmava la vinculació d'aquesta festa amb la de la Font: "Tal caràcter ha de buscarse en la popular devoció de Manlleu hacia la 'Mare de Déu de la Font'. De fet, l'any 1940, en la instància per fer una nova imatge de la Mare de Déu de la Font, aquesta es considerava "patrona" de l'Ajuntament. Les dues activitat coincidien el mateix dia i, probablement, fossin complementàries. Una, de caire més institucional, i la de la Mare de Déu de la Font, d'un caire més popular i veïnal.

La Festa de l'Ajuntament desapareix de les cròniques de l'hemeroteca local el 1965. En aquell any, Josep Arqués havia assumit el càrrec d'alcalde de Manlleu. Possiblement, en detriment de la festa "tradicional" assolien una major preeminència les activitats estretament relacionades amb el règim franquista.

Consistori manlleuenc de l'any 1912 sortint de missa.
Fons de la Biblioteca Municipal de manlleu BBVA

A les dècades de la dictadura franquista, la festa de la Font de la Mare de Déu es vivia amb el fervor religiós que agradava al règim. L'any 1957 s'escribia aquesta crònica: *"El pasado domingo día 23, dominica dentro de la octava del Corpus, se celebró la tradicional fiesta de la Font de la Mare de Déu. Es de subrayar el celo de los vecinos de la calle titular para dar realce a este monumento local en tal festividad, adornado con gran profusión de flores y luces".*¹⁴³ Dos anys després, la festa comptava amb la presència de Mn. Joan Puntí Collell que passava els darrers mesos de la seva vida a Manlleu: *"Profusamente adornada con flores y luces, la acogedora y abundante Fuente apareció de fiesta el pasado Domingo con motivo de la jornada titular. Aisistió al Rpsario el reverendo Juan Puntí y Collell, autor de los magníficos Goigs que vienen cantándose cada año ante la veneranda imagen de la Virgen".*¹⁴⁴ I el 1962 es va aprofitar per recordar Mn. Puntí que havia mort dies abans: *"Como de costumbre, el domingo dentro de la octava del Corpus,*

143

"La fiesta de la Fuente", Comarca, n. 28, 6 de juliol de 1957 [s.p.]

144

"Fiesta de la 'Font de la Mare de Déu'", Comarca, n. 78, 6 de juny de 1959 [s.p.]

145

"La fiesta de la Fuente", Comarca, n. 158, 30 de juny de 1962 [s.p.]

146

"La fiesta de la Fuente", Comarca sindical de Manlleu, n. 286, 10 de juny de 1967 [s.p.]

*se celebró la fiesta de la Virgen de la Fuente, apareciendo profusamente adornada e iluminada. El rosario que se cantó por la tarde, fue ofrecido en sufragio del poeta reverendo Joan Puntí Collell"*¹⁴⁵.

A mesura que avançava la dècada de 1960, feia presència el progrés tecnològic que, en aquests cas era protagonitzar per altaveus: *"El domingo dentro de la octava del Corpus es el tradicionalmente señalado como fiesta de la «Font de la Mare de Déu», que aparece adornada de flores, guirlandas y luces. Por la tarde, los vecinos se congregaron para el rezo del santo rosario y canto de los «Goigs», no faltando después la música popular a traves de los altavoces".*¹⁴⁶ A l'edició de 1968, a més, s'estrenava la barana central que permetia una major seguretat en baixar les escales per acostar-se als sortidors d'aigua: *"Es secular la conmemoración de la fiesta de la «Font de la Mare de Déu» dentro de la dominica de la octava del Corpus. Por lo mismo, como todos los años, todo aquel conjunto*

Festa de la Font de la Mare de Déu a la dècada de 1960. Fons l'Abans Família Prat Pujol

*acogedor fue adornado con plantas y flores colocadas con exquisito gusto por unas Vecinas que bien merecen un aplauso por su constancia, dedicación y buen gusto. Este año, hubo el complemento de la baranda que facilita el acceso a la, fuente a los ancianos".*¹⁴⁷

I l'any 1970 la celebració mantenia el seu to: "La 'gaia festa de la Font de la Mare de Déu' se celebró, como ya es tradicional, el domingo dentro de la octava del Corpus. El retablo apareció profusamente adornado de flores y de luces, y se celebraron los actos propios de la fiesta con buena asistencia de vecinos".¹⁴⁸ Igualment passava dos anys després: "Dentro del calendario local de fiestas merece recordar los tradicionales actos que todos los años se celebran en la 'Font de la Mare de Déu' en la dominica dentro de la octava de Corpus. La hornacina donde se venera la devota imagen mariana, estaba profusamente adornada de flores y de luces, demostrando la devoción y entrega de las pavordesas del típico rincón local".¹⁴⁹

A finals de la dècada de 1970, i en edicions posteriors, es va acompanyar les manifestacions religioses, res del Sant Rosari i cantada dels goigs, amb una ballada de sardanes. Així es feia l'any 1977:

"Com mai, la Font de la Mare de Déu, va aparèixer guarnida de flors i llums, amb motiu de la tradicional festa anyal, celebrada el diumenge dintre de l'octava del Corpus. Cal elogiar una vegada més el bon gust i dedicació de les dues pabordesses que cuiden, durant tot l'any i, en especial en aquesta diada, de l'indret més típic i devot de Manlleu.

Enguany els goigs de la Mare de Déu de la Font, foren acompanyats de cobla, amb arranjament musical del manlleuenc Rafael Ramírez Iborra. La firma PYSESA patrocinà l'edició dels goigs amb una artística fotografia en color. La Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona sufragà les sardanes".¹⁵⁰

Aquesta impressió de goigs ha guiat el cant del veïnat durant moltes edicions de la festa.

147

"Fiesta de la Fuente",
Comarca sindical de
Manlleu, n. 313, 22 de
juny de 1968 [s.p.]

148

"A tanto la rasilla",
Comarca sindical de
Manlleu, n. 364, 6 de
juny de 1970 [s.p.]

149

"Font de la Mare de
Déu", Comarca Sindi-
cal de Manlleu, n. 416,
10 de juny de 1972
[s.p.]

150

"Festa de la Font",
Manlleu, n. 548, 25 de
juny de 1977 [s.p.]

L'any 1979, la festivitat preveia el programa següent: al migdia, a les 12, missa a l'església parroquial. A tres quarts d'una, sardanes davant la font, amb la Cobla Manlleuena. A dos quarts de sis de la tarda, rosari i goigs. La crònica que es va escriure posteriorment indicava la bona acollida que havia tingut, malgrat la destrossa provocada en un acte de vandalisme incívic:

"Amb la tradicional devoció i senzillesa, diumenge passat es va celebrar la festa de la Font de la Mare de Deu. Després de la Missa a la Parròquia de Santa Maria, la cobla Manlleuena va interpretar davant de la font, tres sardanes, que van ser ballades per grans i joves.

Ja des del dia abans, la font i la imatge de la Verge, van ser engalanades amb pomells de flors; malauradament, uns desaprensius, van treure del prestatge de la capella, dos valuosos gerros i van

Ballada de sardanes
davant la font, a
principis de la dècada de
1980. Fons fotogràfic
de Carles Molist –
Biblioteca Municipal de
Manlleu BBVA

aixafar part de les altres flors, de les font i dels jardins de la plaça colindants. Les cuidadores de la 'Verge i de la Festa, s'han lamentat profundament per "aquest fet i també nosaltres des d'aquestes planes, fem una enèrgica repulsa per aquest fet i per tots aquests que malmeten les coses de la comunitat.

Malgrat aquests incidents que hem esmentat i que no podíem callar, cal dir que la festa de la Font de la Mare de Déu, va estar envoltada d'aquella simpatia que la manté, gràcies a l'equip de persones devotes que, any darrera any, se'n preocupen. La festa va acabar a la tarda del diumenge, amb el res del rosari i els cants dels goigs".¹⁵¹

La pluja ha afectat, en algunes edicions, una activitat que no es pot permetre un canvi d'ubicació. L'espai situat davant la font ha estat sempre el punt insubstituïble. L'any 1980 va ser necessària la compaginació de les activitats amb la precipitació d'aigua: "Malgrat la pluja que durant tot el diumenge va caure damunt de Manlleu, i que va deslluir una mica la Festa, es va celebrar la Diada de la Mare de Déu de la Font amb els actes que ja havien estat programats [...]. El migdia, a l'església parroquial, es va celebrar una missa pels difunts de la vila. A la tarda, a la mateixa font, es va resar el rosari i es van cantar els goigs a la verge de la Font. Les sardanes que la cobla Bofills havia d'interpretar davant la mateixa font de la Mare de Déu, com era costum, es van haver de fer sota les voltes de la Plaça de Fra Bernadí. Un bon nombre de balladors i veïns van enllaçar les seves mans en la dansada de sardanes. Com també ja és costum, la font de la Mare de Déu, va ser guarnida amb un reguitzell de flors i llums, tasca a al qual unes dones, juntament amb altres veïns devots de la verge de la Font, hi van esmerçar un bon treball".¹⁵²

L'any 1982, la festa era anunciada amb aquestes paraules: "Amb una missa a la parròquia de Santa Maria, en sufragi dels difunts de tota la vila, celebració que es farà a les 12 del migdia, començarà la festa de la Font de la Mare de Déu, ja tradicional i participada. Després de la missa, al

151

"Festa de la Font de la Mare de Déu", *Manlleu-publicació*, n. 55, 23 de juny de 1979, [s.p.]

152

"Amb un dia plujós. Festa a la Font de la Mare de Déu", *Manlleu-publicació*, n. 101, 13 de juny de 1980, p. 11

C28: Ballada de sardanes, any 1987.
Fons fotogràfic de Carles Molist – Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

153

"Festa de la Font de la Mare de Déu", *Manlleu-publicació*, n. 198, 11 de juny de 1982, p. 9

154

"Festa de la Font de la Mare de Déu. No s'ha perdut mai la llússor de la Festa", *Manlleu-publicació*, n. 199, 18 de juny de 1982, p. 3

155

Agenda, *Manlleu-publicació*, n. 481, 3 de juny de 1988, p. 15

voltant de tres quarts d'una del migdia, prop mateix de la Font, la Cobla Bofills interpretarà tres sardanes. Després, a la tarda, a dos quarts de sis i a la mateixa font, s'hi farà el res del Sant Rosari i el Cant dels Goigs de la Mare de Déu de la Font".¹⁵³

La crònica posterior va confirmar les expectatives: "La Festa de la Font de la Mare de Déu ha estat celebrada aquest any amb la llússor de sempre, on ha predominat l'engalanament de la font i capella de la Verge amb, una gran quantitat de flors".¹⁵⁴

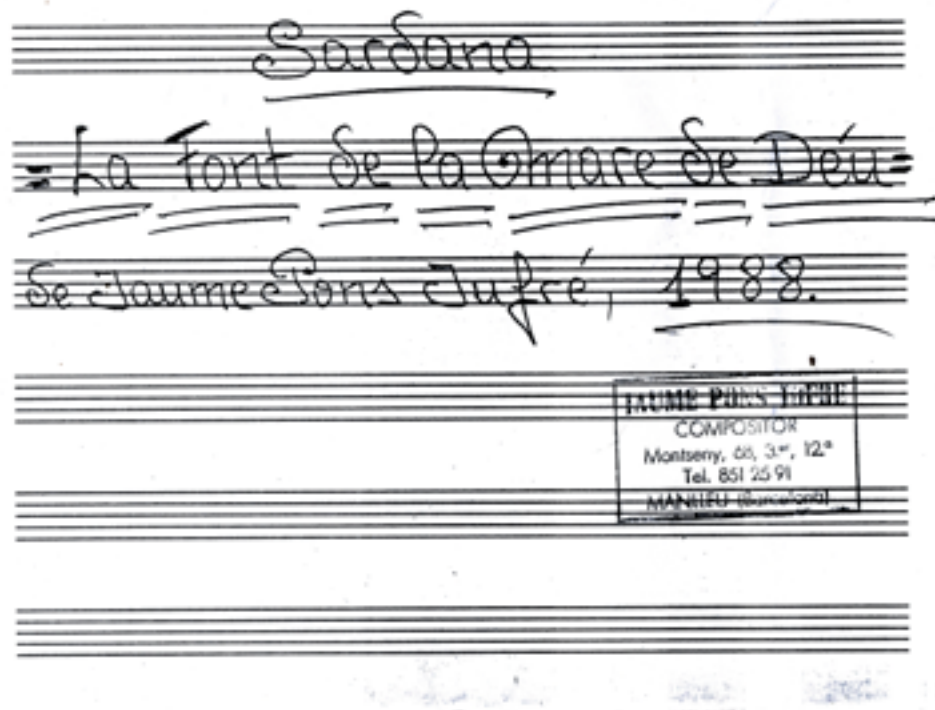
El 1988, la festa es preveia amb el fet especial de l'estrena d'una sardana dedicada a la font: "A dos quarts d'una del migdia, davant de la font, sardanes amb estrena de la sardana de Jaume Pons 'La Font de la Mare de Déu'".¹⁵⁵ Aquesta sardana era una aportació del prolífic compositor

Jaume Pons i Jufre (1918-1993), nascut a l'Esquirol però resident a Manlleu durant bona part de la seva vida. El *Manlleu-publicació* feia esment de la seva aportació a la celebració: "[...] fou també el passat diumenge, Festa de la Mare de Déu de la Font, quan davant del 'doll d'aigua gemada', una cobla feu vibrar per primera vegada les notes i acords escaients de la sardana 'La Font de la Mare de Déu'. Una mostra més del compositor tan arrelat a les nostres tradicions i enamorat de la nostra dansa".¹⁵⁶

156

"Jaume Pons, el nostre compositor", *Manlleu-publicació*, n. 482, 10 de juny de 1988, p. 9

C29: Primera pàgina de la sardana de Jaume Pons dedicada a la font de la Mare de Déu. Fons de la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA

Anissos per endolcir l'aigua

La festa sol acabar amb un berenar. Abans se solia beure aigua de la mateixa font de la Mare de Déu. En aquestes ocasions, aquest acte podia tenir un al·licient especial. Als cànirs plens s'hi introduïen uns quants anissos, aquell confit petit, blanc i de forma esfèrica, que desprenia gust d'anís. A mesura que es fonia el sucre, el líquid s'encomanava suaument del sabor dolç i esdevenia més llaminer a petits i grans. Així es convertia en un veritable refresc quan encara no es comercialitzaven com a l'actualitat.

La cloenda de la festa compta amb un berenar entre els participants.
Foto de Joan Arimany

En anys posteriors, les sardanes van deixar de ballar-se davant la font i es va consolidar el programa que es continua a dia d'avui: missa a Santa Maria al matí, res del Sant Rosari, cant dels goigs i berenar a la tarda davant la font. Les cadires es disposen en diverses rengleres, encarades al temple, on s'asseuen els participants. Es reciten les oracions i es canta en lloança de la Mare de Déu. El carrer és tancat, temporalment, a la circulació de vehicles, que són desviats pujada amunt cap a la plaça de Dalt Vila. Alguns conductors i vianants desinformats, en veure el nombrós i ordenat grup de devots que recita i entona, no deixen de mostrar la seva cara de sorpresa. Cal que en tinguin coneixement: és la Festa de la Font de la Mare de Déu, la més genuïna de Manlleu.

Resar el rosari davant la Mare de Déu de la Font esdevé una mostra de devoció popular ineludible de la festa. Foto de Joan Arimany

ORGULL MANLLEUENC

LES LLOANCES

La significació de la font de la Mare de Déu i de la Mare de Déu de la Font ha suposat que literats, en vers i en prosa, i periodistes manlleuencs hagin escrit proclamant el sentiment d'orgull de tenir-la (o d'haver-la tingut) ben a prop i comptar-la entre el patrimoni local.

El plor de Maria

Senyé, Anna. "El plor de Maria". *El Record*, n.3, 17 d'abril de 1919, p. 3-4

Ara és tan de bon matí
que dins la capella fonda
la nit hi governa encar...
Una llàntia tremolosa
parpellejant com estel
trenca la dura penombra,
amb un llum tan desmaiat
com cantarella, qui aboca
la darrera aigua que va
regalant de gota en gota.
Son bleixar d'estel morent
que d'en tard en tard colora
els vells daurats d'un altar,
encén una estrella nova,
cercle resplendent d'argent,
en el front d'una Madona
qui té el gest tot desmaiat
i la faç tota plorosa.
Mare de Deu dels Dolors
que dins la capella fonda
plores per el Fill en creu,
plores per la gent traïdora!

Jo sento com rou de foc
damunt l'ànima commosa
eixes llàgrimes, que fil
a fil, pel rostre et degoten.

*

Surto de l'església al punt
en què el sol ixent se'm mostra
rere d'un núvol rosat
damunt d'una coma fosca.
Ara el teu plor ja no el veig,
més l'ànima encar m'angoixa;
el sento en el mormolar
de l'aigua sempre sonora
qui va rajant de la font
de qui ets mestressa, Madona,
Font de la Mare de Déu,
per qui plores, per qui plores?
En el teu raig tan seguit
hi han els dolors d'aquella hora
en què morí el Fill de Deu,
o són les llàgrimes totes
dels qui clamant redempció

encar en la fosca ploren?
 Ets de Sant Pere el plorar
 penedit per aquella hora
 en què fou gosat negar
 al Mestre d'àngels i d'homes?
 Són les Maries qui amb dol
 embolcallades de fosca
 seguint el Crist vacil·lant
 duen les galtes tan xopes?
 Font de la Mare de Déu
 per qui plores, per qui plores?
 No hi consol pel teu plor
 tan seguit que mai s'estronda?

*

Més ara un vesllum de sol
 amb el raig confós se'm mostra,
 l'aigua amarada de llum
 és tota prometedora.
 Promet el froment daurat i
 en les planes cantadores
 de grills, quan el jorn decau,
 i quan naix el sol, d'aloses.
 Promet la pau en les llars
 quietes i feinejadores,
 on l'amor en el dintell
 ens crida amb la veu tan dolça.
 El teu plor, volguda font,
 ens diu que revé tot hora
 el jorn darrera la nit,
 la pau després la congoixa;
 que el temps florit i granat

s' encén com llum guaridora
 passada la malvestat
 del fred hivern tot ell fosca;
 que el camp gloriós per granat
 és certitud i es renova
 amb un esclat triomfal
 per la collita abundosa!
 Font de la mare de Deu
 per qui plores, per qui plores?
 Per el món i per els homs
 que del Déu fet hom flastomen,
 pels qui clamen desvalguts,
 per tot qui el dolor acora...
 No deixis mai de rajar
 font de pietat abundosa
 i al dringar del teu soroll
 jo m'adormi dins la tomba
 per desvetllar-me en el cel
 on seràs la redemptora
 cascada de doll etern,
 qui la deù de vida aboca.
 I la rosa divinal
 que guarda en son si l'aroma
 misteriosa de Deu,
 per ton plô em sia desclosa.

Font de la Mare de Déu

Pou, Lluís. *Antologia poètica*. Manlleu: Comissió d'Ensenyament i Cultura de l'Ajuntament de Manlleu, 1985, p. 26

Ets nada al cor d'unes asproses cimes,
 i com raig d'estrella diamantina
 vens a brollar-ne l'aigua cristal·lina
 a la nostra gran vila de Manlleu.
 De les cançons que jorn i nit en rimes
 N'aprenc el to, per dir que soc fill teu.

Cançó de la Font

Puntí, Joan. Cofret de versos. Barcelona: Imp. Mestre Altés, 1918, p. 16-21

Una cançó vull cantar,
no hi ha molt que la he dictada,
d'una bella font que hi ha
a la vila on jo m'estava.
Font de la Mare de Déu,
aigua fresca i regalada.

I

Si tiràveu costa amunt,
en sent a mitja pujada,
surt ella a dar-vos la mà
sota l'ombra de dos arbres;
sota l'ombreta l'ombrí
la veia, quan jo hi anava,
tota fonda, com un cor
que al cor de la vila canta.

La cançó que va cantant,
dia i nit que mai no es cansa,
n'és la bonica cançó
del raig clar de l'aigua clara.
Ai, quin doll més abundós!
Quin xarboteig de tonades!
Jo me'n llevo de matí,

que aquell raig me'n despertava;
matinet me'n lleví jo
sols de donar-hi passada.
Ja n'hi trobo un vell que hi beu
amb una fe de miracle.

-Beveu, bon jaio, beveu,
que la fresca hi convidava.-

Si hi convida la frescor,
també el sol de migdiada,
llavors que hi van els infants,
cadascú en seu canti d'aigua,
i a baix a la Font se sent
música d'aigua i de cantis,
gloc-glocs i escanyussaments,
picaroleig de rialles.

Déu n'hi do d'aquesta font
que n'hi ha per cada casa!

II

L'aigua hi apaga la set,
l'Amor hi para llaçades.
Una noia hi baixa a omplir,
en sent allà a mitja tarda;

al cabell un raig de sol,
una rosa a cada galta,
davantal amb farbalà,
el vestidet d'indiana.

Mentre que ella n'està omplint
el seu galan ja arribava;
ell que s'asseu al pedrís
del cap d'amunt de la escala.

Diu que l'Amor és alat;
bé s'hi sent un batec d'ales.

Si seria o no l'Amor,
prou que ho diuen les paraules:
-Me'n deixareu beure un raig,
donzella, de l'aigua clara?

Me'n deixareu beure un raig,
donzelleta agraciada.

-Bé us el hauré de donar
si tan bé me'l demanàveu.

Bon profit us faci el raig!
Feu ben llarga la tirada!-
I, Jesús! que l'àngel beu.

Benhaja qui dóna aigua,
que fa aixecà el cap al cel,
la gran benaventurança!

III

A la font que ara jo us dic,
a la font que us deia ara,
hi ha una Mare de Déu,
d'això en té gran nomenada;
la Mareta i l'Infantó,
rosa i poncella plegades

del roseret que ha florit
dins la capella molt santa
remintolant de frescor,
votiva de presentalles.

Mare de Déu de la Font,
de tothom molt invocada.

Totes les festes de l'any,
diades assenyalades,
les veïnes d'aquell volt
me la vesteixen de gala;

la reial corona d'or,
les arracades de plata,
també el ram nou a la mà,
el de llarga llaçada;

cortinetes amb fistó,
aquelles de seda blava
que hi ha el serrell de l'or fi,
viuet de rosa encarnada.

Quan tot n'està ben guarnit,
encenen la lluminària;
no hi ha pas altar major
que faci més pompa i gala.

Tota la gent va dient,
tota la gent que hi passava:
-Bé en podem estar cofois,
vilatans, ara i suara,

que una font com hi ha aquí
no l'hau tot el qui la capta.

La Mare de Déu ho don,
la Mare de Déu ho dava.
Font de la Mare de Déu,
aigua fresca i regalada.

La Font de la Mare de Déu

C.P.P. “La Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 420-421, 5 d’agost de 1972 [s.p.]

Font?

—La de la Mare de Déu.

—Indret?

—En el mateix cor de la Vila. A mig replà, on s’uneixen els desnivells. Es fàcil trobar-hi: el cant que brolla del raig us ho adverteix. I us corprèn la imatge gràcil, de moviment abarrocat, sostenint l’infant. Un redós on

«amb sentors d’aigua i de fenc

Teniu, Mare de Déu nostra,
gentil posat manlleuenc».

—I els llums i les flors?

—Ja ho podeu veure: Embolcallant el fornícül enramat de giragonses esculpides a la pedra, unes mans, sempre atentes, hi col·loquen en tot temps una floridera policroma.

—Unes mans...?

—Sí. Són de les pavordeses vitalícies, destres, devotes, que mai no regategen l’oració perfumada, guarnint

amb bon gust la Font. Mans de ventijol adés humil i que tot de cop, en les festivitats pairals i de l’any litúrgic, esclaten joioses emplenant tot el retaule de pedra, de flors i de llums, i

«us fan una gaia festa

la gent del vostre carrer,

i al cant dels veïns respon

ben de cor Dalt i Baix Vila».

—i aquest conjunt extern?

—Es la representació del poble que n’ha fet aportació a través del Municipi. Mireu la restauració i les reformes. Uns murs exteriors pastats amb palets del Ter; model de construcció nostrada. Pedres unides amb cantells carrats, i al cim la barana forjada amb els «relinxes» inspirats en la ziga-zaga del fornícül. Barana que s’estén cap enllà per abraçar la fita commemorativa del cantaire de la Font.

«Manlleu, bella terra,

d’on res, ni temps ni espai no em
desaferra».

I un timpà enrajolat amb música i poesia, on la mà esquerra heràldica hi simbolitza tot el poble manlleuenc.

A cada costat, un àngel: un amb la petxina de l’aigua espiritual, davídica, dels sagraments. L’aigua de la Gràcia:

«Virginal font segellada

que essent per Déu bell encís

ens deu com una cascada

l’aigua del nou paradís».

—I l’angeló de la dreta?

—L’aigua natural. A bell doll aboca l’àmfora argilenca:

«El doll de l’aigua *gemada*

que copsen noies i infants».

Uns bancs de pedra ens inviten al repòs i, en un racó, sostinguda per la forja cargolada, una gerra ofrena la verdor ornamental, junt amb dos arbres amables que com dues toies permanents ofrenen el sant redós, i a la nit...

«...fa companyia i consol

el raig de la font que canta

una cançó de bressol.

Si Vós li vetlleu el son

ja la Vila dorm tranquil·la».

I sorgeix, en recitar les estrofes de mossèn Puntí i Collell, la melodia del compositor mossèn Ferran Gorchs i Rabat.

Això i molt més és la nostra Font; la Font per excel·lència, on ara una núvia hi deixa el ram perfumat d’il·lusions, com a prenda d’esperança d’una nova llar manlleuena encomanada a la Mare de Déu.

«Empareu tota la Vila

Mare de Déu de la Font».

La Font de la Mare de Déu

Prat, Josep. Àlbum manlleuenc. Manlleu: [s.n.], 1953, p. 3 (exemplar inèdit mecanografiat dipositat a la Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA)

“Escalfa encara el sol en repicar el migdia... Fina cl setembre i és agradosa la bona frescor de l'aigua. Ens ho mostra, convincent, la gent que va i ve cercant el refrigeri del raig. Què tindrà aquesta Font per gaudir d'una clientela tan addicta i nombrosa? Per la pujada del patronímic carrer arriben dues noies tot dansant amb els càntrirs. S'acosten a la deu i el raig d'argent s'empassa pel broc entre un gluc-gluc sorollós d'alegria. La humitat regala per la terrissa i esponja de saó les lloses centenàries esmolades pel fregadís transeünt del calçat. I riuen una mica les cànvides donzelles mentre el rajolí desgrana gorja avall una cançó de neu amb perfums de muntanya, En ésser-hi davant som temptats d'aturar-nos-hi un xic per a xuclar frescor de la topografia del lloc. Raja la Font al fons d'una ampla balma i uns graons ens acompanyen fins els raigs que escampen remor pregona resseguint la corba de la volta. I apar talment que el so sigui una melodia perfecta, una moixaina filial per a la Madona barroca que, el Fillet entre braços, empara la salubritat de l'aigua, injectant-hi puresa i doll de claredat. Oi

que hi fa goig vetllant de sempre l'encís d'aquesta Font? La dolcesa del seu rostre sembla agrair l'exemplaríssima constància de la diligent sagristana que orna des d'anys i anys el niu de la capella amb el festeig galant d'una flor i amb l'espurna pia d'un ciri que degota. Tot encomana encís i pairalia. I en partir-ne, l'efluvi rialler dels que gojosos hi venen i el rou pietós del veïnat honorant la Imatge ens ofrena la més alta lliçó de civisme orlada per la música inefable de l'Ave...”.

EPÍLEG

Un digne aniversari: 300 anys

La inscripció a la base de la fornícula barroca de la Mare de Déu de la Font indica la data de 1722. Com era costum en la construcció de moltes cases, aquest fet indicava un moment especial de la història particular de l'edifici. Francisco de Zamora ja ho va indicar en el seu relat del viatge que va fer per Catalunya i que, entre molts altres llocs, el va dur a Manlleu: "*En todas las casas de Manlleu y las de Roda señalan los años de su fábrica [...]*".¹⁵⁷ Per tant, enguany s'escauen els 300 anys de la realització, molt probablement la finalització, d'una obra de gran importància per a la ciutat i la seva gent.

¹⁵⁷

Zamora, Francisco
de. *Diario de los Viajes
hechos en Cataluña*.
Barcelona: Curial,
1973, p. 67

Des d'aleshores, la font de la Mare de Déu ha estat callat testimoni de la transformació més gran que ha viscut Manlleu com a nucli de població. Quan es va inaugurar, tot just hi havia 900 habitants, es començava a urbanitzar el barri de Baix Vila en cerca del riu Ter, encara s'havia de viure l'esclat de la industrialització i l'ús de la força hidràulica es dedicava, bàsicament, a moure molins fariners.

El pas del temps es nota a l'epidermis de la font. El cor, la Mare de Déu, segueix bategant després de la reproducció de la imatge el 1940. El cos, però, pateix el pas del temps i puntuals accions de vandalisme. L'esforç permanent de les pabordesses per fer-la lluir permet gaudir-ne i en suavitzar la degradació.

Les ocasions en què s'ha fet crida per restaurar-la han estat periòdics, com s'ha pogut llegir en aquest llibre. La voluntat popular, especialment del veïnat i dels devots a

la Mare de Déu de la Font, ha estat la veritable promotora. Sortosament, alguna vegada, el clam ha rebut resposta i, encara que parcialment, s'ha actuat, gràcies en gran part a les aportacions particulars.

Sembla que ha arribat el moment d'emprendre aquesta tasca que tot Manlleu mereix. Una joia patrimonial com la font de la Mare de Déu, el melic de la ciutat i objecte de l'estimació de molta gent, bé s'ho mereix. Tant de bo aquesta publicació digital sigui el principi de tan desitjat final.

DOCUMENTACIÓ ANNEXA

Transcripció sencera dels diferents articles de premsa periòdica dedicats a la font de la Mare de Déu. Aquests escrits han estat una font d'informació molt valuosa per a la redacció d'aquest document.

Doc. 1.

Cortada, Patrici. “La Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 123, 12 de novembre de 1932, p. 5

“No hi ha pas gaires números que, cabalment en les pàgines d’aquest portantveu, un dels seus redactors, bo i fent un advertiment de discreció i bon gust, deixava anar una expressió admirativa i afectuosa que jo voldria que compartissin tots els manlleuencs. Venia a dir l’esmentat escriptor que, per a nosaltres, compatricis, no hi ha res tan profundament pairal com aquest bellíssim indret de la vila, per tothom visitat amb amorós esplai, que, per llei d’herència gloriosa, anomenem tots: Font de la Mare de Déu.

Com que comptem que la alegria que ens produï la tal constatació degueren sentir-la els que, pel sol fet de ser de Manlleu, han d’estimar la nostra Font primera, no sobraran pas ací algunes consideracions al volt d’aquest tema tan nostre, dictades exclusivament pel bon desig d’encauar, aprofitant-lo, l’entusiasme dels meus compatricis per a aquest lloc tan estimat.

Primer de tot, hem de convenir a reconèixer que les passades generacions manlleuenques estimaren molt dignament i fructuosa la Font de la Mare de Déu. Ultra que fóra curiós, i sobretot de molt útil emulació, el

posseir dades concretes que ens expliquessin la primera i successives adaptacions que foren fetes de l’abundosa deu fins a aixoplugar-la en la humil però molt escaiguda monumentalitat que els ara vivents havem aconseguit, tenim encara per sort davant els ulls la Font tal com és; amb la seva important obra de pedra i el gran plafó de rajoles pintades que en decora la façana, i tenim, demés, la considerable capelleta barroca i la graciosa imatge de pedra de la Mare de Déu que tan apropiadament arrodoneix tot el conjunt i que motiva l’antiquíssima, insubstituïble denominació amb què per tothom i d’anys i panys la Font és coneguda.

Cap dels vivents no pot recordar-se de quan totes aquestes coses foren construïdes. Som, doncs, en aquest aspecte, una generació purament usufructuària. Però ens cal dir, parlant sincerament, que si és obligació moral de l’usufructuari no deixar aperduar la hisenda, nosaltres, si fem el ronsa uns quants anys més, potser ens n’hauem d’anar del món, no solament sense deixar la bona anomenada d’haver acrescut el patrimoni que ens llegaren els passats, sinó tarats i tot amb la mala

fama d’haver deixat caure tristament, sense una engruna de vergonya, allò que els que són morts havien confiat a la nostra guarda i honor, comptant que ens fariem dignes de tan honrosa comanda.

Dos fets d’una crua realitat punyent demostren que, per dissort, no hi ha cap mica d’exageració en el nostre plany.

El primer fet, al nostre semblar alarmant de sobres, és que, sigui per l’acció mateixa del temps, sigui per l’anivellació donada a la plaça que hi ve damunt, la volta de la Font deu estar bon xic consentida, per tal com en èpoques de pluja s’hi veu traspuar la humitat extraordinàriament i fins degotar-hi l’aigua de les filtracions en quantitat considerable. Nosaltres no som tècnics per assenyalar d’aquí estant el perill material que tant per a la Font mateix com per a la gent que hi va, pugui constituir aquest fet; però si que volem consignar l’efecte de descurança que ell mateix delata, el qual demés de no fer-nos cap favor davant els forasters, impossibilita l’adecentament i possible embelliment de l’interior, car no pot emprendre-s’hi cap , important reforma mentre

aquesta no resti assegurada contra la destructora influència de la humitat i de la pluja.

L’altre fet, també dissortadament massa visible i de temibles efectes imminents, és l’estat deplorable de les rajoles de la façana. Ja n’hi ha alguna de caiguda sense que hagi estat degudament substituïda, i per efecte de les pluges i per haver-se’n negligit les reparacions oportunes, ja fa uns quants anys que es van bombant de tal manera, que qui s’ho miri detingudament haurà de concedir que, si perquè si s’han aguantat fins ara, ningú pot assegurar que vagin aguantant-se d’aquí endavant. I el millor dia, o, més ben dit, el pitjor, poden caure totes plegades, fer-se malbé i ocasionar, segons l’hora en què caiguin, no poques desgràcies.

¿No és veritat, doncs, que fins avui havem estat en tot això uns usufructuaris ben descurosos? I què ens caldria fer per què no bo fóssim d’aquí endavant?

De bona gana hi diríem la nostra ara mateix, però l’article ja és prou llarg i ens caldrà tornar-hi un altre dia”.

Doc. 2.

Cortada, Patrici. “Tornant a la Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 124, 19 de novembre de 1932, p. 4-5

“Es un lloc tan agradable la nostra típica Font, que ja comptem que tots els lectors que ens acompanyaren en la visita reflexió que en l'article passat hi férem, tindran ara més aviat gust que no pas molèstia si els convidem a tornar-hi. Som-hi, doncs.

Dèiem i conveníem que era, es pot dir, inajornable una refixació de les rajoles de la façana i, si cal, un relligament de la volta, o, si més no un apropiat condicionament del sol de la plaça en aquell indret, amb la qual obra puguem assegurar que no hi seran possibles les filtracions de la pluja fins a produir degotalls amoïnosos i destructors en l'interior de la Font.

Com que, si a Déu plau, en un article pròxim, que serà el tercer i últim de la sèrie, pensem exposar el que, segons el nostre parer, hauria de ser una artística i completa restauració de la Font, per antonomàsia, manlleuenc, aquí indicarem només aquelles coses que convé fer perquè mai per mai no ens puguin dir que havem deixat aperduar miserablement un tros de la nostra vila, potser el d'una valor popular més intensa i estimable.

L'obra de reparació que havem assenyalat quant a la façana i a la volta, és evident que ha d'ésser duta a terme per l'Ajuntament manlleuenc. La Font és un indret confiat, naturalment, a la cura i protecció dels que tenen a llur càrrec la cosa pública, com bo són un carrer, una plaça i un camí. Creiem sincerament que, en fer-se aquesta obra, podria completar-se amb un discret arrebossament de les parets, diguem-ne, laterals de la Font, que són la de la Baixada Vilaró i la de la banda de les escales. Un altre adecentament que el Municipi, sense cap cost, pot aconseguir, és la prohibició, que hauria de donar fermament i fermament mantenir, de plantar en la façana, de la Font o en les seves parets laterals cartells de propaganda petits ni grans, siguin dels blancs siguin dels negres. I encara, com a cosa capitalíssima, empènyer la seva bona voluntat i la seva poderosa influència per procurar que la Font de la Mare de Déu sigui veritablement de tots els manlleuencs, de tal manera que cap d'ells es vegi moralment privat d'anar-hi a qualsevol hora per la desaprensió inculta d'uns quants que se la prenguin com a teatre o camp d'experimentació de llurs mots barroers i feridors o de llurs actituds i poses ben poc urbanes.

À banda i banda de l'arcada, però no massa cridaners, dos rètols de majòlica podrien recordar als que acuden a la Font un doble deure cívica que aquestes llegendes expressen: *No embruteu les parets. Parleu bé si us plau.*

Quant a l'interior i acatant una antiquíssima tradició, un hom deixaria la cura de la capella i en certes diades l'ornamentació del clos, a l'amor entusiasta del veïnat, però amb un control de discreció i bon gust. El poble en certes avinenteses, ben aconduït, té de vegades encerts definitius. L'estil barroc de la capella de la Mare de Déu de la Font enquadra bé les virolaines de flors de paper i bonics llueus que ens donen, prou sovint encara, més que més si bo mirem ingènuament, la sensació engrescadora que, de petits, ens trasbalsà tants de cops. En coses com és ara la nostra Font, el primfilar artístic d'un *sno*b faria riure. Això, però, no vol dir pas que no calgui seny en l'ornamentació popular de la Font. En aquest temps en què la il·luminació es dulcifica, no ens li agrada tant un aspecte enlluernant de bombetes com una prudent joguina de llumets de color. Tampoc no ha d'haver-hi cap rètol en castellà, perquè això a Manlleu i

sobretot a la Font, sembla l'esgarrinxada feta a l'escorça catalaníssima d'uns murs venerables. Cal frenar la bona voluntat a seques que penja i despenja sense to ni so, i pensar també que fa qui-sap-les desgràcies la sola bona intenció quan s'acolla amb el poc senderi. Grat sia a Déu, bon desig i zel lloable posseeixen els qui ordinàriament tenen cura de la capella, per escoltar i atendre els advertiments que, amb bona forma i millor raó, puguin fer-se'ls per al bon aspecte de la nostra Font.

Tant debò, doncs, que l'Ajuntament de la vila acomplís ben aviat les indicacions que, amb tot respecte i confiant en el seu patriotisme, li bavem fetes. Tant debò que l'entusiasme i amor del veïnat de la nostra Font s'inspirés tothora en el bon gust més adient.

Tant debò que els manlleuencs col·laboressin a la bona obra d'uns i altres, i tant debò que no sigui mai possible que en aquesta terra d'amor i de seny la rauxa neòfita d'un laïcisme a ultrança desfiguri la pura essència del nostre més autèntic monument popular”.

Doc. 3.

Cortada, Patrici. “Una visió de la Font de la Mare de Déu”, *Manlleu*, n. 125, 26 de novembre de 1932, p. 2

“Si en el primer article sobre la típica Font manlleuena exposàvem el seu estat actual deplorable, i advocàvem en el segon per al més immediat adecentament d’aquell indret tan estimat, bé estarà de cloure aquesta tanda presentant en aquest darrer article la visió que, segons el parer d’un born, judiquem més encertada per a una total i artística restauració de la nostra Font.

En la impressió que de la nostra visió personal volem donar-vos, no us penseu pas que anem a la nostra sense un assenyat i valuós guiatge. No fóra just de caminar a les palpentes en coses que ni són de la nostra pròpia competència ni tampoc van ordenades a l’exclusiva utilitat d’un hom, sinó que resulten a profit de tota una col·lectivitat. La nostra visió personal en aquest cas està basada en la que, a la vista de la Font i volent-hi lligar la realització del projectat monument al Bisbe Aguilar, en tingué un arquitecte com En Joan Rubió i Bellver, en l’any 1918.

Diguem de primer antuvi que l’arc d’entrada de la Font, considerant-lo sobretot en la perspectiva que allunyant-se’n ha de prendre, resulta

extraordinàriament aclofat. Refer la volta per tal de tornar-lo més esvelt, fóra molt engorros i probablement comprometria, desfigurant-la, la forma d’espluga, tan escaient a un lloc frescal com és i sempre hem vist que era la Font. Per això, conciliant la volta actual amb el desig d’un pòrtic més esvelt, l’esmentat projecte monumental adossava, si fa o no fa a l’alçada de la meitat de les rajoles de la façana un embigat amb teules a doble vessant que, mirat de fora, donava a l’entrada de la Font un aire graciós i bellament rústec, i enriquia d’ombres l’interior, que resultava així més frescoral encara i ben propi d’una font.

Resolt tan bellament aquest veritable problema arquitectònic, aquell projecte surmontava el nostre monument popular amb una elegant creu de terme basada a l’indret mateix on ve ara l’angle superior del tímpan que fa de cimal a la façana. No ens podem afigurar la bellesa de perspectiva que aquest element aconseguiria per raó de la seva situació privilegiada; de la banda de la plaça vella, veuríem la creu trencant visualment l’horitzontalitat de les teulades de Baix Vila i dibuixant-se rellevantment damunt elles en el fons

magnífic del Montseny llunyà. I del peu de la Font mateix i de la Plaça nova estant i de les seves escales l’alçada del rústec monument s’agegantaria misteriosament en proporcions insospitades. El vorell del cim de la Font podria monumentalitzar-se amb artístics carreus damunt els quals escauria el motiu ornamental barroc de les boles de pedra que acompanyarien harmònicament i discretament afavoririen la superioritat central de la creu de terme.

Però caldria afegir a aquest bell conjunt arquitectònic l’element vivíssim de la vegetació. Volem dir-ho ben alt per demostrar que no ens acovardeixen generals prejudicis rutinaris. Malgrat la injusta i llòbrega apreciació vulgar que eternament condemnaria els xiprers als cementiris, nosaltres, d’acord amb tots els qui veuen en tals arbres que el desdeny arracona, un esplèndid element ornamental de jardins i architectures, judiquem que en la visió que de la Font estem donant, haurien d’ésser dos xiprers els substituïts dels dos plàtans que hi tenim acostumats. Figureu-vos, si podeu, l’harmonia en la varietat de tons i d’alçàries que constituïrien les dues punxes dels xiprers amb l’agulla de pedra daurada pel sol que al mig d’ells faria la creu de terme. I encara, perquè en primavera i estiu contrastés amb el verd fosc dels dos arbres, jo faria vessar del vorell superior de la Font com una endomassada vivent i florida de geranis rosa.

I amb aquest exterior magnífic hauria de fer joc l’acondicionament interior. Llavors fóra l’hora propícia de treure l’emblanquinat de voltes i parets perquè se’ns fes visible la cruesa amable de la pedra noble. Llavors, amb el convenient contracop d’una educació artística de la devoció popular, podríem deslliurar de coloraines la vella imatge i la capella. Llavors s’imposaria la substitució del llum de bombeta i pàmpol d’aire domèstic per un parell d’adients i artístics fanals llantioners de ferro forjat. I llavors finalment fóra el moment precís en què tota aquesta riquesa reclamaria imperiosament que, costés el que costés, tornés cantar seguit seguit com en èpoques passades aquell raig que dia i nit era el batec i la vida de la nostra Font amada.

«¿No trobeu que és una bella cosa aquesta, manlleuencs? I no trobeu que és tot això possible? Sí els recursos comunals de la vila no poden arribar-hi; ¿no voldrà cap patrici poderós deixar a Manlleu l’herència beneïda de fer realitat aquesta somniada i esplèndida visió?».

Doc. 4.

“El profit d’una iniciativa”, *Manlleu*, n. 129, 24 de desembre de 1932, p. 5

“Tenim el goig de manifestar als nostres lectors i als manlleuencs en general que, segons ens comunica el col·laborador del «MANLLEU», Patrici Cortada, arran de la publicació en el nostre portantveu dels seus tres recents articles sobre la Font de la Mare de Déu, espontàniament li han estat ofertes algunes quantitats, que passen ja de 100 ptes, a fi que siguin destinades a l’adecentament i restauració del nostre monument popular que ell tan entusiàsticament propugna. Ho manifestem des d’aquestes columnes per a satisfacció dels que tan efectivament han acudit a la crida i per a coneixement de tots els que endavant vulguin acudir-hi, als quals fem avinent que la nostra Administració ha estat autoritzada per rebre tal mena de donatius que amb molt de gust posarem en mans de Patrici Cortada per a la feliç realització dels seus nobles anhels”.

Doc. 5.

Puntí, Joan. “Escolteu”. *Manlleu*, n. 246, 6 d’abril de 1935, p. 2

“M’han dit una cosa esborronant.

— Saps? A Manlleu, la teva vila, pocs dies ha, a la nit, fou bàrbarament apedregada la Mare de Déu de la Font, de tal manera que els cops de roc han desfigurat hòrridament la seva cara, i és tot mutilat el Jesuset.

— Oh! Què dieu? — Els nervis se’m crispen dintre la carn, i bull la meva sang d’indignació fins al punt que, si gosava, ploraria de pena i de ràbia.

La Mare de Déu del meu carrer! La Mare de Déu de casa, jo diria! És la primera que vaig veure de petit, i la que, essent gran desempolsava i guarnia tot ajudant la meva mare, que Déu perdó. Encara avui, només de pensar-hi, s’extremeixen de goig les meves mans sacerdotals perquè, ja abans que Déu mateix s’hi deixés sostenir dintre els vels de l’Hòstia santa, la Mare de Déu havia permès que posessin a la mà de la seva gentil imatge manlleuena el ramell i la llaçada, i damunt l’onada graciosa dels seus cabells la reial pompa de la corona fulgurant com una embosta d’estels.

I té: bàrbarament apedregada! Quin espectacle, Senyor! La pedra contra la pedra. Però, Déu meu, i quin trastorn tan injust! La pedra sacrílega contra la pedra en escultura, la pedra calcigada de carrer contra la pedra beneïda!

Diu que els apedregadors s’hi feien amb la fona. Aquells Davids al revés, bo i acomplint llur covarda acció a la nit i en solitud, no apedregaven cap Goliath fatxenda i enemic, sinó les imatges representatives de l’amor més humil i del més sant i sagrat: Déu i sa Mare.

Si per voler diví avui, com antigament, els blasfemadors morissin apedregats, en aquest esgarrifós trabucament dels cops de roc, quin rebot mortífer haurien de fer les pedres esgalabradores de la nostra casolana Mare de Déu de la Font!

Però, escolteu, escolteu: m’han dit encara una altra cosa més esborronant.

— Saps aquells apedregadors bàrbars, sacrílegs? Doncs, eren manlleuencs.—

Mare de Déu, quina vergonya! Ah germans, els de dalt com els de baix,

Doc. 6.

Rifà, Eduard. “Dolorosa acció”. *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 5

els de la dreta i els de l'esquerra; ¿no us sentiu, pensant en aquest fet, com una cremor a la cara, i no trobeu que un pes inaguantable de rubor us fa abaixar forçosament, el rostre? Es que el lligam de pàtria, així com conjuntament ens ha ennoblit en les nostres glòries, ara també conjuntament ens aboca a la vergonyosa desventura d'aquesta barbaritat.

Reprimim, però, jo ho prec a tots, la natural indignació compadint la inconsciència miserosa dels executors del fet vandàlic i planyent alhora l'odi intolerant i destructor que els hi induïa. Però, per Déu, no esbombem pas aquesta malifeta, perquè la seva coneixença pels que no són els nostres compatricis ens tacaria el front. Mireu: un desfogament naturalíssim m'empeny aquests dies a contar el fet per recriminar-lo, però la por de la vergonya que me'n toca com a manlleuenc m'ha fet estar de dir-ho ni als meus íntims.

Reparem, això sí, tan bé com se pugui tot allò que desfeien les pedres

malastrugues. Que hi sigui tothom en aquest desgravi no solament religiós sinó també patriòtic. Oi més, afanyem-nos força en aquesta tasca de reparació perquè, si pot ser, cap foraster no s'adoni del que ha passat; i sobretot, bo i esborrant amb la nostra acció rectora els vestigis vergonyosos d'aquesta feta lamentabilíssima, eduquem-nos i eduquem tota la nostra família manlleuenc. Que d'aquí endavant la comprensió, la cultura veritable i la tolerància deguda facin possible i real la nostra convivència harmoniosa, de manera que mai més no hàgim de passar una altra vergonya com aquesta. Perquè, entengueu-ho bé, sentiu? Si una inassequible alçària fa que la insolència del que escup al cel no arribi a tacar la faç divina, la barbàrie de llurs fills omple d'oprobri les pàtries terrenes. Doncs, si estimeu l'honra de Manlleu i voleu una aureola gloriosa de bona fama per a la nostra vila, penseu que només nosaltres, els manlleuencs, podem enlairar-la o envilir-la”.

“En el cor dels bons manlleuencs, durant molts anys hi ha hagut la condolença d'una atribució què es considerava poc justificada, i aquella mala fama de població incivilitzada s'anava esvaint perquè hi havia el redreçament d'un esperit patriòtic que aconseguia redimir-se'n davant d'aquelles poblacions que saben tenir i fan mantenir el respecte degut a tot allò que es refereixi al sentiment religiós i als ideals polítics.

Manlleu, ara, amb la manca de respecte a la Mare de Déu de la Font, imatge per tantes generacions admirada, bellament emmarcada en el centre de la població, lloc típic i concorregut, ha copsat una decepció i ha produït una protesta a tota l'opinió pública, perquè

quan es comenta un fet vandàlic tan afrontés com el de mutilar una imatge tan venerada, no es diu, qui ho ha fet, sinó, que a Manlleu s'ha apedregat una imatge de la Verge, ofensa que appena els bons manlleuencs, perquè demostra que hi han éssers que la manca de cultura la supleixen per una acció de vandalisme repugnant.

Llibertat, vol dir respecte, i l'ofensa que s'ha fet a la religiositat que predomina en la gran majoria de la població, és punyent perquè sembla que sobre el bon nom de la població es pretengui que hi plani com un estigma, que la faci arxiu de records desagradables, i que de la llibertat se'n tingui el concepte de dret a la barbàrie, lo qual ens porta a sumar-nos a la protesta general”.

Doc. 7.

M. P. i S. “Han arribat en barbres?”. *Manlleu*, n. 246, 6 d’abril de 1935, p. 3

“Tanmateix clavant la consumació del fet vandàlic del dijous de la setmana passada comès contra la Verge de la Font de la Mare de Déu, hi haurà potser qui horroritzat creurà que han arribat els barbres, aquella mena d’energúmens que en diferents pobles de la nostra terra feren de les seves durant aquelles jornades fatídiques del 6 d’octubre, però, nosaltres, que coneixem abastament la psicologia de la gent de la nostra vila, podem avançar amb certesa que no hi ha res d’això.

Com gairebé a tot arreu, hi ha, però, de fa temps, entre la joventut de casa nostra un focus d’anarquia que va creixent i exterioritzant-se sense fer fressa a mesura que els efectes de la propaganda disolvent s’hi van introduint mitjançant la premsa i la pressió violent que hi exerceixen certs covards que treballen darrera la cortina.

Aquest focus de despotisme desfermat que aquests dies s’ha manifestat enfront de la vila culta de Manlleu, amb el fet que comentem, és més que suficient per formar-nos en un determinat concepte i obrar en conseqüència d’acord amb

el nostre habitual procedir des del lloc que ocupem com a ciutadans i com a catòlics.

Hem de posar de manifest, aprofitant aquesta avinentesa, que cal no negligir el fet tangible de que existeix en la nostra vila qui abona la mala llavor escampada per la incultura esquerrana. No hem d’ignorar tampoc que hi ha gent que treballen darrera la cortina, i són capaços aprofitant-se de la ignorància i folia sembrada entre la joventut inculta, de fer actes semblants de cinisme i molt més.

Aquesta és una realitat que de temps es ve observant i per això que no ens ha sorprès massa el veure en un moment, sensiblement mutilada a cops de pedra la Verge de la Font de la Mare de Déu, car per poc que corresponguin els fets amb les paraules i la conducta que es respira avui en mig de la desmoralització que hi ha en els principals centres de producció i en llocs més o menys públics, hom no pot esperar-ne altres resultats.

No han arribat els barbres, però sí que ha arribat una joventut que encara gosa

dir que va a l’escola; una joventut que la vila ha vist créixer i que generosament els acull; una joventut però que ha perdut la seva condició de respectuosa i que covardament pren el seu desfogament sectari, per a practicar el seu liberalisme i la seva cultura... Atemptar descaradament contra les imatges i coses sagrades.

A l’entorn d’aquest fet tan lamentable, a tots els que hi hagin cooperat formalment i material, no puc contenir-me d’exclamar amb un gest de compassió com ho féu el bon Jesús dalt del patíbul «Perdoneu-los, Pare, perquè no saben lo que fan» i no ens seria cap sorpresa que en mig dels seus desastres, al contemplar els efectes i de les seves nicieses, al final de la fúria impetuosa desencadenada contra la llum, exclamessin «Cal respectar les coses sagrades».

Tots els fets d’aquesta naturalesa, consumats amb tan nefasta actitud, en veritat que fereixen la nostra ànima, però talment com en el sacrifici de la Creu, després que els autors s’han significat, ve el poble verament culte

i ens esperona a seguir amb més delit la nostra croada; tot i avivant la nostra fe de creients sabrem plànyer aquells esperits escèptics, tebis o mediocres.

Vosaltres inductors, que sou treballadors que necessiteu guanyar el pa amb la suor del front i molts, que sou pares de família, trobeu lògics els resultats que indubtablement es desprenen dels vostres sindicats, i de la premsa demagògica, que goseu dir-ne culturals i redemptors de la vostra situació...? És que potser cobrareu dos rals mes després d’haver-se mutilat la Verge de la Font de la Mare de Déu?

Oportunament ja en parlarem extensament d’aquesta obra sindical perquè avui seria fugir del tema”.

Doc. 8.

H. P. “La incultura agressiva”. *Manlleu*, n. 246, 6 d'abril de 1935, p. 5-6

“No m’han sorprès en absolut els lamentables fets perpetrats en les venerades imatges dels carrers manlleuencs. El furor iconoclasta és una característica inseparable de tots els moviments anti-religiosos i anti-patriòtics com els que estem travessant encara en la nostra terra. Era massa honorable que la nostra Vila en fos privilegiadament preservada encara que el nostre optimisme patriòtic volgués fer-nos creure en una elevació cultural que dissortadament no existeix.

Dic que no m’ha sorprès; però no per això deixo de deplorar-ho com no hi ha dubte que ho deplora tota l’opinió sensata de Manlleu escarnida en els dos afectes que són els exponents màxims de l’espiritualitat anímica racial: la pietat i la tradició.

Quedi ben palesat, doncs, per sí algú ho dubtava que laïcisme és sinònim de destrucció i que de la, mateixa manera que no demanarem a un esbarzer que faci pomes, difícilment podrem esperar ciutadans amb un mínim de decència si alimentem les seves ànimes amb el fel i

vinagre d’una àrida educació llibertaria i àcrata; criminal i suïcida.

Algú voldrà treure importància al fet que comentem amb la clàssica excusa: “Es una cosa de criatures”. Fals, totalment fals. Mai ha sigut “cosa de criatures” l’odi aferrissat i procaç que suposa l’apedregar una Verge.

Infància és tan com dir timidesa i devoció. Entenem-nos: una infància normal desenrotllada en un medi de respecte i moralitat. Els millors records que guardem de la nostra infància van entrellaçats indissolublement amb l’emoció religiosa d’una Primera Comunió entre dues primaveres que somriuen: vuit anys i un maig. No té res de “criaturada” el fet d’esbocinar a cops de roc una faç de Madona en la que ha convergit la veneració i l’amor filial de varies generacions de manlleuencs creients. Aquesta monstruositat és el resultat de “l’embrutiment de la infància.”

És la virilitat covarda dels «pioners» rojos fent servir els pocs anys inexperts

d’unes criatures dissortades per amagar en la seva impunitat els odis vergonyants i inconfessables dels eternals despitats. Moltes conseqüències doloroses ha de reportar a la societat espanyola la iniciada educació laïcitzant; cap de tant trista i dolorosament depriment, però, com la d’una infància que debuta en la vida amb la gesta miserable del sacrilegi; una infància coaccionada al mal que no sabrà mai apreciar el tresor de tendresa que evoca en les ànimes dels seus companys normals el nom santíssim de la Verge que les Mares cristianes els han ensenyat a estimar.

L’opinió catòlica manlleuena que ha presenciat indignada aquest esclat sàdic de fòbia iconoclasta ha de treure uns ensenyaments pràctics dels fets i preparar en l’experiència la seva actuació futura. Està molt bé que s’organitzin desgreuges i es cursin protestes i es facin cremar ciris; però no oblidem que el principal en aquest cas és el símptoma de que l’anticlericalisme vilatà no està mort ni tan sols dormint sinó a l’expectativa de quelcom més greu que sols podrà ésser evitat amb

la màxima unió i solidaritat en tots moments i amb aquella força que dóna la raó i la voluntat d’ésser respectat en l’exercici d’uns drets que concedeix la Llei i que hem d’exercir pesi a qui pesi”.

Doc. 9.

“Subscripció popular”. *Manlleu*, n. 247, 13 d’abril de 1935, p. 5

“Colpits de pena per les profanacions efectuades a les imatges de la Mare de Déu de la Font i Sant Pere que es venera al carrer de l’Horta del Frare, per quins fets el «MANLLEU» exterioritzà oportunament la seva protesta més enèrgica, alhora que es feia ressò del clam d’indignació, que eixia de la major part dels manlleuencs, ens decidim a llençar la present proclama.

Deixar solament consignats els nostres planys, les nostres protestes en el paper o en actes de mes o menys ressonància, seria molt passatger i gens perdurable. Cal fer alguna cosa més en honra de la nostra bona Mare. Creiem seria complir amb el nostre deure, fer que ben prompte poguéssim restaurar-se tan preuada imatge, i a ésser possible, si es contés amb mitjans econòmics suficients, adornar i restaurar convenientment tota la construcció de la Font.

Amb aital propòsit el «MANLLEU», obra una subscripció, perquè tothom pugui contribuir a realitzar aquesta obra, perquè tothom que hagi sentit

en el seu rostre la fuetada d’aquesta salvatjada tingui manera d’ajudar a aquest homenatge filial de reparació a la nostra Mare de Déu de la Font, i al mateix temps farem que s’esborri del nostre poble la taca que conscient o inconscientment se’ns ha volgut posar a sobre, de poble primitiu i sense cultura.

Pel bon nom de Manlleu! Per la Mare de Déu de la Font, contribuïu amb la vostra generositat a aquesta subscripció.

Es recullen donatius a: Can Sant Martí, Rafel Arqués, (sastre), Rosa Abel, Vda. Ferrer i el conserge de la Joventut Catòlica.

Els forans poden trametre llurs donatius a la Redacció del «MANLLEU», (Apartat, 28) en segells de correu o bé per mitjà de girs postals”.

Doc. 10.

Puntí, Joan. “La capella de la Mare de Déu de la Font”. *Manlleu*, n. 250, 4 de maig de 1935, p. 3

“Perquè tenim fe i tenim amor a les coses honorables de la vila, creiem que la necessària restauració de la devota imatge de la Mare de Déu de la Font ha de promoure un revifament d’entusiasme manlleuenc ben orientat i fructífer en pro del nostre monument popular per excel·lència.

Tantdebò que el profit de la subscripció oberta fes possible de realitzar, amb la dignitat deguda, no solament tot allò que és ara imprescindible, sinó les reparacions i millores que, sense desfigurar gota la fesomia de la nostra Font típica, l’adecentessin i l’embellissin escaigudament molt més encara.

De moment, tant pel poc cost que representa com per les raons artístiques que ho reclamen, s’imposa, al meu semblar, que la capella de la Mare de Déu de la Font sigui objecte d’una restauració, senzilla però de resultats meravellosos. M’explicaré.

Confesso que, llevat dels anys de la infantesa en què un hom no té encara criteri artístic, sempre m’ha fet mal efecte el veure fatxenderament pintada a l’oli la capella de la Mare

de Déu de la Font. Bonica com és de línies i de proporcions i, oi més tota de pedra, repareu que a còpia de successives capes de pintura, ha restat empeguntada de tal maneta que qualsevol podria creure’s que no és sinó un pobre emmotllament de guix i encara mal deixat. Els repintaments han anat omplint el fons de les motlures i matant-ne els caires fins al punt que sembla tota ella un model de cera deformat per la calor.

D’altra banda les tonalitats escollides han estat tan poc encertades que, ara mateix, el to de xocolata de l’interior, impossibilitant el clar i obscur que a la claror natural dibuixaria la pedra nua, mata gairebé en absolut el cornisament de la capella i la graciosa petxina que li fa de volta. Afegiu a tot això l’acció constant i comprometedora de la pols, de la humitat i de la intempèrie, ni de bon tros tan visible en la pedra al natural, i ja em direu si no guanyarà molt d’ella mateixa la capella de la Mare de Déu de la Font traient-li tot l’engrut enlletgidor de les capes de pintura de tant de temps i fent alhora ben visibles tots els fons i caires vius de la seva arquitectura barroca tan escaiguda.

Doc. 11.

“La Font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 265, 24 d'agost de 1935, p. 4

I encara més. La paret on hi ha la capella, és tota de pedra de dalt a baix; però ha sofert en la seva part superior diferents emblanquinades que, a fi de comptes i per l'acció dels elements damunt esmentats, més aviat l'enlletgeixen.

Doncs netegem-la bé perquè restin ben visibles els seus carreus com els hi manté sempre en la seva part inferior el natural refrec de la gent, i llavors la sòbria i rica noblesa de la pedra llisa farà de fons adient al treball rellevat de la restaurada pedra esculpida de la capella; i, deixada amb els colors tradicionals la imatge coronada i enflocada de la Mare de Déu la seva gentil figura guanyarà vistositat i ressaltarà molt dignament del fons magnífic de la pedra noble”.

“L'escultor que tan bé treballà la imatge de la Font escatant-ne atentament la pintura, ajuntant els trossos trencats i refent pacientment les falles que hom hi observà, fou el Sr. Pere Puntí, director de l'Escola de dibuix de Vic.

El mestre d'obres que tan ardidament i destre les ha portades a cap fou el Sr. Joan Mas.

Picapedrer: Sr. Francesc Corrius.

El pintor que ha decorat la porta i els ferros fou el Sr. Martí Comas.

Han proporcionat i col·locat els ferros en diferents indrets de la Font els Srs. R. Bruch i M. Rifà.

Aparells elèctrics de Pere Castells.

El Projecte, Direcció i assessorament tècnic, prodigat amb constància i amb la millor voluntat a càrrec de l'Arquitecte Sr. Lluís Coll i Espadaler.

A tots moltes felicitats”.

Doc. 12.

“La font de la Mare de Déu”. *Manlleu*, n. 269, 21 de setembre de 1935, p. 1-2

“Després de la recent restauració de la típica Font de la Mare de Déu, i una vegada sufragades les despeses que tant bella obra haurà reportat, podrem honorar-nos en considerar-la amb satisfacció plena, com una de les nostres coses que ve a augmentar la nota urbanística de la nostra vila.

Inaugurada aquesta restauració en vigílies de les passades festes, hi hem vist desfilir des d'aquella data una bona concurrència de visitants devots i curiosos. Evident que al seu pas, hom ha recollit tota mena de comentaris, per a tots els gustos i de totes les tendències, i no és un fet inversemblable el manifestar que ha coincidit tothom en reconèixer i elogiar, sense eufemismes, la bella obra restauradora i d'una manera especial el treball que representa la recomposició de la Santa Imatge la qual eixida de les mans destres de l'artista Sr. En Pere Puntí, director de l'escola de dibuix de Vic, ha quedat d'una bellesa gran i d'un valor avui considerable.

No menys digne de lloança és tot el conjunt on es troba estatjada la Verge enmig dels raigs abundosos de l'aigua fresca i acreditadíssima de la

Font; aquest conjunt realitzat sota la direcció tècnica de l'arquitecte Sr. Lluís Coll Espadaler, ha merescut l'elogi ponderable que n'han fet els amics devots i entusiastes conservadors d'aquest raconet tan preuat de la vila.

Nosaltres, però, que com qui més compartim el goig que experimenten els aimants de les nostres coses davant tot ço que representa un millorament urbà o una superació artística, no podem deturar la nostra ploma i voldríem per tant, que davant el fet d'aquesta restauració, l'amor que hi sentim i en conseqüència el goig que pretenem plasmar damunt d'aquestes planes, s'exterioritzés i fos comprès abastament per tothom sense altres intencions que la de fomentar un estímul econòmic impulsat per aquell amor vilatà a tots els contribuents demanant-los un nou esforç sobretot a aquells que a hores d'ara, segurament amb prou facilitats, no es recorden de que hi ha qui espera la seva justa correspondència econòmica indispensable per a la cancel·lació de les despeses ressenyades en el present número, les quals com veuran els nostres volguts lectors, resten en descobert de la meitat.

Ens dol que de moment, sempre per les raons pecuniàries s'hagi posat punt final a les obres. Ens dol perquè com nosaltres, molts amics devots entusiastes conservadors i aimants de les nostres coses, esperaven una restauració cabdal com es mereix la nostra Font situada en un lloc tan pintoresc i atractiu com és aquell raconet de la terrassa de Can Sant Martí. El propi director de les obres ens ho ha confessat i ens ha palesat alhora el desig de reacabar-ho, si hi hagués la seguretat de cobrir el pressupost, car hi manquen una sèrie de petits detalls com la reconstrucció de la façana i escalinates etc. que deixarien de fet una obra complerta d'aquest valuós patrimoni manlleuenc.

Com a complement dels comentaris fets arran d'aquesta restauració no podem deixar de fer extensius, amb perdó de la benemèrita entitat Ll. D. A. F., els vots de censura que s'han evacuat de nou contra aquella infortunada disposició d'ara fa dos anys mitjançant la qual aquells dos arbres frondosos que de 30 anys cobricel·laven aquell lloc, caigueren sota al pes fatídic de la destra, i sense cap mena de reparació

hem de contemplar avui com ni tan sols un trist arbret hi té vida per acabar d'arrodonir la nota típica d'una font. No volem ésser més exigents en publicar totes aquestes manifestacions que sentim de debò, però si que creiem complir amb un deure de ciutadania i d'amateurs periodistes en fer-ho, per tal d e que, qui pugui, obri en conseqüència.

Acabem donant les més expressives gràcies per la correspondència econòmica dels bons manlleuencs devots de la Verge, a la subscripció oberta pel «MANLLEU» pro restauració de la Font, i recordem a l'ensem a tots aquells que, com hem dit, potser per oblit involuntari no han correspost encara a la nostra crida, ho facin si més no per arribar a la liquidació de les despeses que hi han fetes, deixant per un altre dia si a Déu plau, el reacabar la restauració per avui tancada.”

Doc. 13.

Gasol, Josep M. “Per la dignificació d’un monument”, Manlleu, programa de Fiesta Mayor, n. 33, agost de 1967 [s.p.]

“Tots els manlleuencs —nadius o d’adopció— estem joiosos i orgullosos de la Font de la Mare de Déu. D’aqueix recó meravellós, ple d’una gràcia singular, tota recollida, com la d’una poncella quan es desclou. De la font i la capella, que són bellesa i soplug de la venerable Imatge que presideix un centre vital de la vila de Manlleu: el punt neuràlgic on es conjuguen el viure remorós de la part baixa de la població amb la placidesa ancestral del vell barri de Dalt-Vila; on alternen el pas adalerat que comporta la vida de treball amb els lleures d’un repòs ben merescut; les ànsies de progrés amb el culte a la tradició.

La *Font de la Mare de Déu* manlleuencs és un santuari ben original obert al bell mig de la vila mariana. Es un lloc ple d’encís poètic i de pràctica utilitat. I és també un monument d’art i d’història. No pas un monument —tot arqueologia— de pedres velles i mortes; un monument viu, alegrat per l’aigua que hi canta l’himne de la seva fresca i sempre renovada joventut i pel visiteig constant de la gent que hi entra cercant ombra i refrigeri. El seu caràcter religiós fa especialment venerable la Font. També l’en fa aqueixa característica de la seva monumentalitat. Un poble, com

Manlleu, que té la dissort de no posseir gaires monuments artístics, val la pena de que faci quelcom per a mantenir millorar i estimar sempre en el seu just valor aqueixos pocs exemplars notables. Els veïns del carrer de la Font, que curen de la Font titular i de la Verge que s’hi venera, tenen el projecte de realitzar algunes obres d’embelliment de la capella. La idea és bonica: completar la decoració frontal amb uns altres plafons de majòlica, que duguin escrites un parell d’estrofes dels populars “Goigs”, millorar la il·luminació interior, en forma més moderna i artística; dignificar l’entrada amb unes petites obres de jardineria, etcètera. La idea del veïnat és molt plausible. I, per això, mereixedora de l’eco adequadament entusiasta de tots els manlleuencs. Puix la Font no és pas patrimoni d’un sol carrer, sinó de tota la vila. (Tots els que són —o hem estat un dia— manlleuencs en beveu i n’hem begut l’aigua). Afegim-hi aqueix caràcter de monument vilatà que la defineix i personalitza. I tinguem en compte, per damunt de tota altra cosa, que és un petit santuari de la Mare de Déu. I la Verge —la nostra Mare i Patrona— es mereix això i molt més: S’ho mereix tot, dels seus fills i patrocinats manlleuencs”.

Doc. 14.

Redacció. “Connecten la xarxa pública a la Font de la Mare de Déu”, *Manlleu-publicació*, n. 664, 10 de setembre de 1992, p. 5

“Des de fa uns dies la xarxa pública d’aigua ha estat connectada a la Font de la Mare de Déu, per bé que de forma provisional.

La primavera passada es va detectar un augment alarmant en el nivell de nitrats de l’aigua d’aquesta font, per culpa de l’excés de purins en el subsòl. L’excés de purins ve donat especialment per les pluges que fan que aquests compostos nocius es filtrin i desemboquin al pou d’aquesta i de moltes altres fonts manlleuencs, com la de l’Arç o la de La Cadenera. En aquell moment es va descartar la clausura de la font o la connexió a la xarxa pública, adoptant-se un mètode entremig perquè els manlleuencs poguessin continuar consumint aquesta aigua. Aquest mètode, que ara s’ha posat en marxa provisionalment, consisteix a connectar la xarxa pública a la font, de manera que es barregi amb l’aigua provinent del pou; així es manté parcialment l’aigua original de la font i se n’assegura la salubritat, eliminat els riscos que fins ara podia comportar en infants i en dones gestants.

Abans d’arribar al dipòsit comú, l’aigua de la xarxa és depurada amb filtres de carbó per tal d’eliminar el gust de clor i, a través d’un sistema de raigs infrarojos, es fa el tractament bacteriològic. Un cop al dipòsit les dues aigües es mesclen,

per a, posteriorment, sortir pels diversos brolladors de la font perfectament apta pel consum. En cada brollador s’hi posarà una aixeta per tal de no malbaratar excessivament l’aigua, mentre que l’aigua del sobreexidor sortirà lliurement, ja que no serà tractada.

És previst fer un seguiment periòdic del nivell de nitrats, de manera que pugui variar, en funció de les necessitats, el percentatge d’aigua de la xarxa que ha d’entrar al dipòsit comú. Així, quan el nivell de nitrats sigui alt, més gran serà la quantitat d’aigua de la xarxa que entri al dipòsit, i a l’inrevés.

Les obres per a poder posar en funcionament aquest mètode s’han desenvolupat al llarg de l’estiu i han anat a càrrec de la Societat d’Aigües de Manlleu (SAUR). D’aquesta manera, tot i que l’aigua de la font de la Mare de Déu ja no serà la mateixa, almenys se n’assegura la salubritat i la seva aptitud pel consum públic”.

Doc. 15.

Manlleu, n. 10, 25 de maig de 1929, p. 7

"Grat sia a Déu, podem donar als manlleuencs de la vila i de fora, i ensems a tots els amants de la nostra vida típica, una bona nova a tot ser-bo.

com es mereix la devota imatge d'aquella Mare de Déu tan nostra.

[...]

L'any passat, pel mes de juny, en la festa de Missa nova de Mossèn Ferran Gorchs, sacerdot manlleuenc que ens honora, fou proposada i acceptada la idea d'editar uns Goigs a la tan popular Mare de Déu de la Font. Mossèn Joan Puntí i Collell s'encarregà de la lletra i Mossèn Ferran Gorchs prometé de posar melodia i acompanyament a les estrofes dels Goigs. Sabem que, si a Déu plau, en la festa popular de la Font de la Mare de Déu, celebradora el diumenge dins l'octava de Corpus, i que enguany s'escau el dia 2 de juny, seran estrenats els Goigs per l'Escolania de la Parròquia que dirigeix l'organista, Mossèn Josep Aulet. Per les bones referències que en tenim, comptem que agradaran de bo de bo. Una massa popular cantarà el responso, que ben aviat serà après per tots els que siguin a la festa de la Font en aquell dia. Estem segurs que enguany la tradicional reunió dels piadosos veïns d'aquell carrer resant el Rosari davant de la Font, constituirà una memorable festa en la qual voldran participar segurament tots els bons manlleuencs que estimen

"Sabem també que els editors, que són els que assistiren a l'esmentada Missa nova i que gustosament es comprometeren a sufragar les despeses d'aquesta edició, tenen el propòsit de fer repartir oportunament un exemplar dels Goigs a cada família manlleuenc de la vila. Demés de les estrofes, la fulla dels Goigs portarà la melodia de l'Entrada, del Respost i de la primera posada; tot això anirà enquadrat dins una bella orla dibuixada per En Josep Ribot i encapçalat amb una reproducció a la ploma de la devota imatge.

Congratulem-nos, doncs, que d'aquesta manera tan esplèndida reïxi la nostra típica vida manlleuenc; i agraïm ensems la caritat de tots els que ban cooperat a aquesta edició, fent per manera de popularitzar ben aviat i per sempre els susdits Goigs perquè tothom canti de cor el bell responso que fa:

Empareu tota la vila,

Mare de Déu de la Font".

Doc. 16.

"Comentaris". *Manlleu*, n. 11, 8 de juny de 1929, p. 6-7

"La vetlla del diumenge passat dia 2 del mes que som, tingué lloc al redós de la font de la Mare de Déu de nostra vila, un edificant espectacle de devoció popular. Com ja anunciarem en el passat número, enguany els veïns del carrer de la Font, celebraren la seva festa, no particularment, sinó d'una manera ben general acompanyats de tot el poble, amb motiu de saludar a la Mare de Déu de la Font, amb la cantada d'estrenament d'uns goigs exquisits, escrits exprofés pel nostre benivolgut amic, poeta, Mossèn Joan Puntí i Collell, fill de l'administradora de la Mare de Déu de la Font, Na Quima Collell; i la composició musical, molt acertada, deguda al sacerdot manlleuenc també, Mossèn Ferran Gorchs i Rabat, el qual gràcies a les seves exquisides dots musicals, disfruta jove com és, de l'honor càrrec d'organista de la parroquial en la ciutat de Mataró.

L'altar de la Verge i les parets de la Font, estaven artísticament adornades amb profusió de flors i garlandes de tots colors, i una esplèndida il·luminació que l'aclaria, escampava junt amb els rics adossaments, sentors de Festa Major.

Un bon aplec de nens, dirigits pel digne mestre de la Capella de nostra parroquial, i organista de la mateixa Mossèn Aulet, cantaren escampant melodiosament des de la plaça de dalt vila a la multitud apinyada al voltant de la nostra típica font, amb refilets tendríssims de rossinyol enamorat, els precis carinyosos de tot el poble, a la Verge de la Font.

Quin goig dóna presenciar aquestes festes, amb les quals la fe de tot un poble s'expansiona amb corprenedora senzillesa. Per llarg temps servarem memòria d'aital solemnitat.

Cal felicitar a tots els organitzadors i col·laboradors, als esforços dels quals es deu la celebració d'eixa festa, i tots devem ara procurar, que cada any es repeteixi, amb tot el fervor i entusiasme".¹⁵⁸

¹⁵⁸

"Comentaris". *Manlleu*, n. 11, 8 de juny de 1929, p. 6-7

Doc. 17.

Pujol, Francesc d'A. "Els goigs a Manlleu" dins *Lletres amicals*, v. 15, 1957 [s. p.]

"Davant d'una lletra tant inspiradíssima deguda al nostre benamat compatrici, reverend Joan Punti i Collell, cal proclamar aquests Goigs com els millors de casa nostra.

Virginal Font segellada

que essent per Déu bell encís,

ens deu, com una cascada,

l'aigua d'un nou paradís;

per Vos Déu ens recompon

si el mal d'Eva ens aniquila.

Aquesta meravellosa estrofa es tot un resum de teologia mariana. No cal que comentem l'encís que's desprèn dels versos pairals, on la Verge de la Font es fa tant manlleuena. Com exemple no sé quin es pot triar, car tindria que transcriure'ls tots, i, per altra part, son prou coneguts"

Doc. 18.

Puntí, Joan. *La meva mare: tribut d'amor filial i prèdica d'exemplaritats*. Barcelona: Balmes, 1950, p. 77 [nota 8]

"Prou cabalment per l'interès tan costós que la meva mare tenia de conservar-me la casa que, verament agraït a la seva bona intenció, però comptant alhora que farien més nosa que - no pas servei a la meva obligada tasca apostòlica aquells declinables neguits de propietari, arran de la seva mort i pel preu de 13.000 pessetes -determinat de comú acord, pel Mestre d'obres manlleuenc, tan bon amic del comprador com del venedor- vaig vendre'm la casa al meu fraternal amic En Joan Ferrer i Abel (q. a. c. s), el qual se l'estimava perquè on ella era nat. D'aquella suma, encontinent jo en repartia 1000 pessetes als pobres de Manlleu, amb l'oportunitat deguda, instituïa dues humils ´fundacions, amb 5000 pessetes de capital cada una: la primera a la Parròquia; perquè cada dissabte, després del Rosari, fos feta la Visita espiritual a la Moreneta, acabant amb un Parenostre per l'ànima de la meva mare; la segona a la Caixa d'Estalvis manlleuena, perquè cada any, i en un dels dies de la Festa Major, donés com a premi, els redits del capital a una vídua pobre i manlleuena que

en fos mereixedora. Les altres dos mil pessetes que restaren depositades a Manlleu, s'esmerçaren, passada la guerra, en la compra de l'actual sagrari de les Escoles Catòliques de Barcelona, per a noies treballadores, d'on soc capellà d'ençà de 1913. D'aquesta manera el fruit de molts dels sofriments de la seva mare, han servit i serviran per obres de pietat i de caritat i perquè en l'altar on diàriament el seu fill celebrà la Santa Missa, pugui tenir un petit palau el diví Presoner de l'amor".

Doc. 19.

“Mor atropellada la Maria de Can Sant Martí”, *Manlleu-publicació*, n. 3 de gener de 1986, p. 5

“Dilluns d’aquesta setmana a les 6 de la tarda, una furgoneta que circulava per la carretera d’Olot, amb direcció a la sortida de Manlleu, va atropellar mortalment a Maria Vila i Casas, de 78 anys. La Maria de Can Sant Martí travessava la carretera aproximadament per davant de Can Gil i no es va adonar que venia el cotxe, l’esmentada furgoneta d’una empresa metal·lúrgica local [...] La Font de la Mare de Déu perd una pabordessa. Maria Vila era una de les persones que amb una gran dedicació vetllava per l’ornament de la Font de la Mare de Déu, tasca a la qual es dedicava amb veritable devoció. Ara la Font i els que l’estimen l’han perduda”.

Doc. 20.

F.M.D. “Concepció, la pabordessa de la font, ha mort”, *Manlleu-publicació*, n. 440, 10 de juliol de 1987, p. 4

“No pas emmusteït encara el ressò de la festa tradicional de la Font de la Mare de Déu, començà l’agreuament dolorós de l’estimada Concepció Pujol, pabordessa durant molts anys (junt amb la Maria Vila) de l’indret més manlleuenc que saben valorar de cor Dalt i Baix Vila. L’herència que concentra aquests efectes fou rebuda pels veïns del carrer titular, prenent exemple de la dedicació i el ‘bon fer de la Concepció. I fou dissabte passat, dia de la: setmana dedicat a la Mare de Déu. En els inicis de l’any marià. Amb tota resignació i esperit d’oferiment, Concepció Pujol i Pous, traspassà la pabordia terrenal cap a la Font sempiterna. En un estiu començat de poc, quan el programa anunciava l’aplec a Puig- Agut on mai no hi mancava quan el delit no l’afeixugava. Quan es preveia una vegada més l’excursió a la vessant del Canigó –a Prada on s’hi esperava cada any la romeva de la tomba del mestre Fabra; la rapsoda habitual dels poemes dedicats a la memòria del filòleg insigne. Poemes que, amb alternança, escriven els manlleuencs Joan Castell i Francesc Pujol. Concepció Pujol i Pous, manlleuena de soca (l’arrel seva fou el Vallès Occidental) es retirà, feia mesos, al Casal de la Santa Creu, de l’Esquirol.

Fou una manlleuena ben afermada a la vida de convivència i de pietat. Sentia predilecció pel cant. De la seva veu ben timbrada i d’excel·lent entonació, en feu ofrena -encara nena- als cors de les Filles de Maria, des de la direcció del místic i «mític» Mossèn Joan Arumí, fins al cor parroquial dirigit per Mn. Aulet. Dona amable, virtuosa, feïnera... entregada a la cura i ornamentació de la font de la Mare de Déu. Cuidava que no hi manquessin mai flors. I flors naturals! Cal aclarir aquest punt, puix passà un disgust (farà uns quants anys) quan llegí en «Catalunya visió 7» un comentari de Josep Vallverdú que en la glosa sobre la Font de la Mare de Déu deïa que hi havia Una imatge «voltada de flors de plàstic». Concepció Pujol, pabordessa de bon gust, va plorar”.

Cartells

Festa de la Font de la Mare de Déu

Dia 21 de Juny de 1987

Matí A les 11: *Missa Solemne*

A les 12 *Sardanes i
Vermouth*

Tarda A les 5:30 *Res del Sant Rosari*

SEGUIDAMENT: Berenar per a tots

Amb la col·laboració de la

CAIXA DE CATALUNYA la caixa de tots.

Festa de la Font de la Mare de Déu

Diumenge, 2 de juny de 1991

Matí a les 12 Missa Solemne

a 2/4 d'1 Sardanes

Vermouth

Tarda a les 5 Res del Sant Rosari

seguidament Berenar

Caixa de Manlleu

FESTA DE LA FONT DE LA MARE DE DÉU

Diumenge, 9 de juny de 2013

Matí a les 10 **Missa solemne**
A l'Església de Santa Maria de Manlleu

Tarda a les 5 **Rés del Sant Rosari**
Acte seguit **Berenar** per a tots els assistents

Col·labora:

Ajuntament de Manlleu

FESTA DE LA FONT DE LA MARE DE DÉU

Diumenge, 7 de juny de 2015

Matí a les 10
Missa solemne
a l'església de Santa Maria de Manlleu

Tarda a les 5
Rés del Sant Rosari
i cant dels goigs

Acte seguit,
berenar per a tots els assistents

Col·labora: Ajuntament de Manlleu

Agraïments

Amics dels Goigs de Barcelona, Arxiu Municipal de Manlleu, Biblioteca Municipal de Manlleu BBVA, Família Auriró Caballaria, Família Prat Pujol, Família Valls Cabanas, M. Teresa Ballús, Manel Caballeria, M. Àngels Collell, Josep Capdevila, Toni Donada, Dolors Font, Àlex Roca, Nora Vela i a totes les manlleuenques i els manlleuencs que han vetllat per la font de la Mare de Déu i l'han estimat.

LA FONT DE LA MARE DE DÉU

L'aigua que sadollava Manlleu

